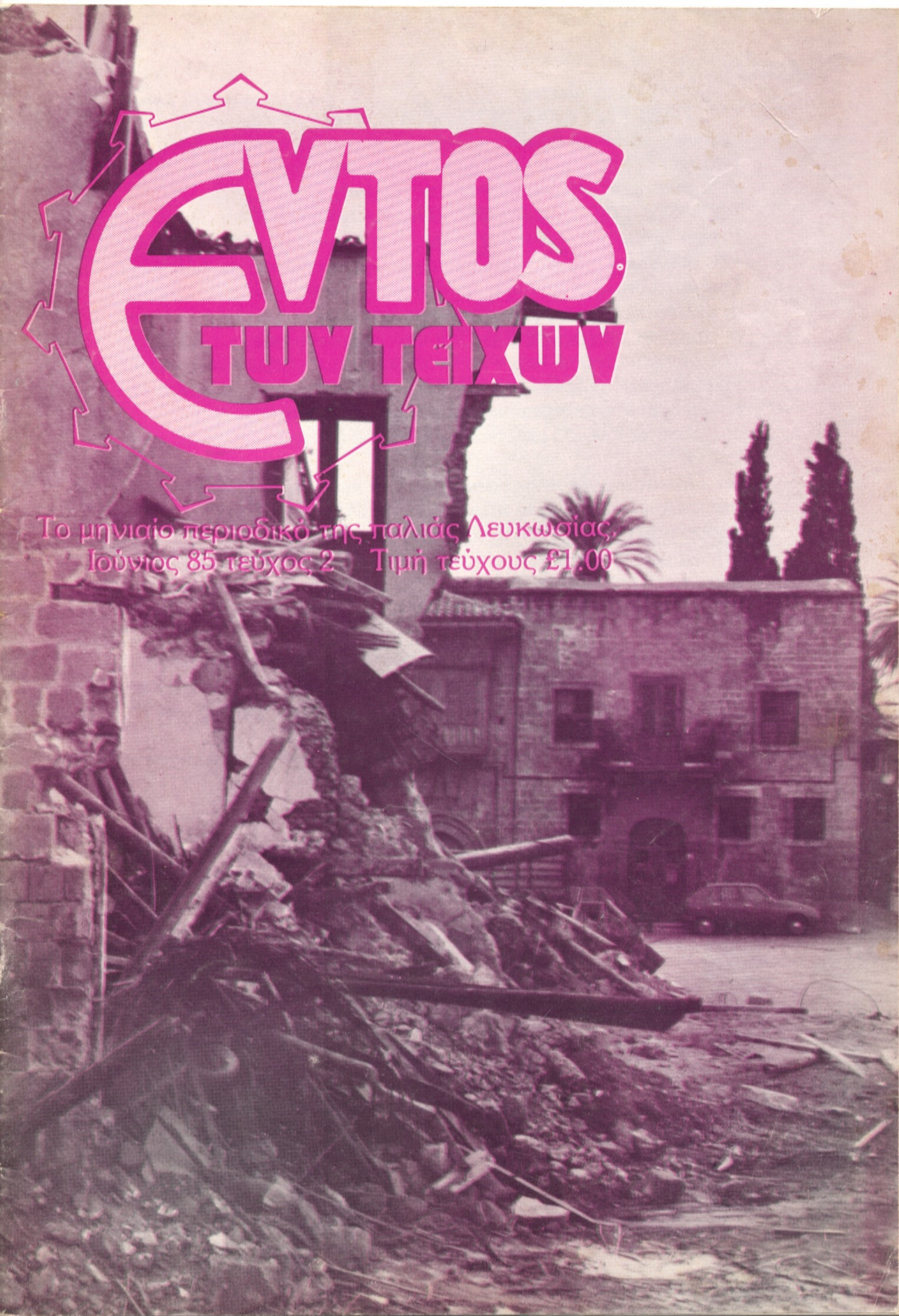

EVTOS
ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ
Το μηνιαίο περιοδικό της παλιάς Λευκωσίας.
Ιούνιος 85 τεύχος 2 Τιμή τεύχους £1.00

Αγαπητοί Αναγνώστες,

Τώρα πια έχουμε τη πείρα ενός τεύχους, του «εντός των τειχών». Από το πρώτο τεύχος διαπιστώσαμε στη πράξη ότι υπάρχει σημαντικό ενδιαφέρον για το περιοδικό συχνά μάλιστα ενθουσιασμός. Η ισορροπία της θεματογραφίας έγινε «περίπου» δεχτή με ευχαρίστηση. «Περίπου» δεχτή διότι διαπιστώθηκαν ορισμένες ελλείψεις όπως π.χ. συγκροτημένης κοινωνικής ανάλυσης της παλιάς Λευκωσίας, ή αναφοράς σε φλέγοντα ζητήματα όπως αυτό του προσφυγικού συνοικισμού κ.λ.π. Αυτές οι ελλείψεις, που τις γνωρίζαμε και μεις από πριν, υπάρχουν και σ' αυτό το τεύχος και ίσως και στο επόμενο ακόμα. Άλλωστε χρειάζονται αρκετά τεύχη ενός οποιουδήποτε περιοδικού για να γίνει δυνατό να δοθεί μια τελείως σφαιρική προσέγγιση του θέματος του, στη περίπτωση μας της παλιάς πόλης.

Από τη πλευρά μας θέλουμε να σας ζητήσουμε μερικά πράγματα.

(α) Περισσότερες πληροφορίες για τα καθημερινά προβλήματα της παλιάς πόλης. Σας παρακαλούμε όταν συμβαίνει κάτι, στο δρόμο που μένετε ή εργάζεστε να μας ειδοποιείτε.

(β) Μπορείτε αν έχετε χρήσιμο υλικό για τη παλιά πόλη όπως φωτογραφίες, ιστορίες ή άλλα ντοκουμέντα να μας γνωρίζετε την ύπαρξή τους. Μερικά τηλεφωνήματα που πήραμε μας ήταν πολύ χρήσιμα.

(γ) Σαν μικρό περιοδικό που είμαστε έχουμε και θα έχουμε προβλήματα διανομής. Θα μας ήταν πολύ χρήσιμο αν γραφόσασταν συνδρομητές και αν προτείνατε και στους φίλους σας να κάνουν το ίδιο.

Εντός των τειχών

Το μηνιαίο περιοδικό της παλιάς Λευκωσίας.
Εκδίδεται κάθε 1η του μήνα.
Διεύθυνση: Μίνωος 6Β τηλ. 431278
Υπεύθυνος για το νόμο: Κωστής Αχνιώτης.

Το τεύχος αυτό συντάχτηκε από τους:

Κωστή Αχνιώτη, Σοφοκλή Ρούσο, Ζήνωνα Σιερεπεκλή.
Ιούνιος 85 τεύχος 2ο.
Τιμή τεύχους £1.00
Συνδρομή 12 τευχων: £10.00

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Για το έγκλημα στην Ισοκράτους 4

Σχολείο-σχολείο όχι δημαρχείο 7

Συνεντεύξεις, παρουσιάσεις βιοτεχνών και βιοτεχνιών 11

Νέα κτίρια στη παλιά πόλη
Ζ. Σιερεπεκλή 16

Ορφέας 36 χρόνια ζωής
Κ. Αχνιώτη 20

Ο Ολυμπιακός του Ταρτακαλά
Θ. Χριστοφίδη 21

Συνέντευξη με το γλύπτη Κ. Βαρώτσο
από τον Κ. Αχνιώτη 22

Σύντομη αναφορά στην εξέλιξη της Βυζαντινής τέχνης
(Β΄ μέρος). Γιώργου Κέπολα 24

Από το βιβλίο της Κ. Κωνσταντινίδου
«Η Αγγλική κατοχή της Κύπρου (1930) 26

Η πρώτη φιλαρμονική 30

Μια ποιητική βραδυά με το Μ. Πασιαρδή 31

Οι εκδηλώσεις στη Πύλη Αμμοχώστου
για το Πορφύριο Δίκαιο 32

«Από τα τείχη» Κ. Χαραλαμπίδη 34

Αλληλογραφία 35

Συλλογική μνήμη Ζ. Σιερεπεκλή (επαναδημοσίευση) 37

Καταχωρήσεις 38

Πρόγραμμα δραστηριοτήτων της Πύλης Αμμοχώστου 39

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

ονομα ______________________________

Διευθυνση ______________________________

τηλ: ______________________________

ΑΝ ΔΕΝ ΤΟ ΞΕΡΕΤΕ

Στην πλατεία Ατταtούρκ, στην εντός των τειχών Λευκοσία είναι στημένη μια κολώνα, η οποία θυμίζει την πανίσχυρη εξουσία των Ενετών πάνω στην Κύπρο. Η κολώνα αυτή χρησιμοποιόταν παλιά σαν αφετηρία για την μέτρηση των αποστάσεων σε αγγλικά μίλια προς όλες τις κατευθύνσεις... Το μέτρημα των μιλιών αυτών άρχιζε ακριβώς από αυτήν την κολώνα της πλατείας Ατταtούρκ και αυτό γινόταν όχι μόνο για την Κερύνεια αλλά και για την Μύρτου, Μόρφου, Πιτσιλιά, Λεμεσό, Λάρνακα, Αμμόχωστο, Κυθρέα, με τοποθέτηση των μιλιοδεικτών στην δεξιά πλευρά του δρόμου για όσους ξεκινούν από την Λευκωσία.

(Από το βιβλίο «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΕΥΚΟΣΙΑΣ» του Ν. Κληρίδη. Λευκοσία 1959).

Σήμερα οι αποστάσεις από την Λευκοσία μετρούνται από το κτίριο Αρχιγραμματείας που όπως είναι γνωστό βρίσκεται στον χώρο του υπουργείου Εσωτερικών.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΑΛΙΑ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Διάφορα κατά καιρούς δημοσιεύματα αποκαλύπτουν πως πίσω από τις κλειστές πόρτες των διαφόρων κρατικών υπηρεσιών πολύς κόσμος «μελετά» την παλιά πόλη. Συνήθως τα δημοσιεύματα αυτά περιορίζονται σε λακωνικές περιγραφές, αρκούμενα στην επανάληψη των ελάχιστων πληροφοριών που τους δίνουν διάφορες «προσκείμενες πηγές». Η ζηλότυπη στεγνότητα που χαρακτηρίζει τις διάφορες υπηρεσίες που ασχολούντα με τον σχεδιαμό της παλιάς πόλης υποβαθμίζει την διαδικασία της πληροφόρησης σε τέτοιο βαθμό, που κανένας τελικά δεν είναι σε θέση, έξω από τα στεγανά γραφεία να έχει ολοκληρωμένη αντίληψη των πραγμάτων.

Έτσι διαβάζουμε κάθε τόσο πως διάφοροι «εμπειρογνώμονες μελετούν την παλιά πόλη», πως «ομάδα κυπρίων ειδικών εργάζεται πάνω σε ειδικά προγράμματα για την εντός των τειχών πόλη», πως «μελετάται το ενδεχόμενο να κηρυχθούν πεζόδρομοι και να γίνουν δενδροφυτεύσεις» πως «το Δημαρχείο θα μεταστεγαστεί στο Γυμνάσιο ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ», πως «τα προγράμματα προνοούν την διατήρηση και αναζωογόνηση των δυο γειτονικών ενοριών της Χρυσαλινιώτισσας και του Αγ. Κασσιανού», πως ακόμα «μελετάται η επέκταση της λαϊκής γειτονιάς» και άλλα παρόμοια.

Ο τρόπος με τον οποίο δίνονται οι πληροφορίες αυτές, δηλ. γενικά, αόριστα, αποσπασματικά και χωρίς σύνδεση είτε με το γενικώτερο πλαίσιο του σχεδίου πόλης, είτε με το ειδικώτερο που αφορά τα σχέδια περιοχών, κάθε άλλο παρά βοηθούν στον σχηματισμό μιας καθαρής και ολοκληρωμένης εικόνας. Συνήθως η εντύπωση που μένει από την ανάγνωση των δημοσιευμάτων αυτών είναι πως πολλά γίνονται αλλά ότι κανένας δεν ξέρει να πει.

Είναι καιρός αυτή η μέθοδος πληροφόρησης να αλλάξει. Οι αρχές κεντρικές και δημοτικές, πρέπει να αντιληφθούν πως τα ζητήματα που αφορούν την παλιά πόλη (όπως και ολόκληρη την πόλη) είναι ζήτηματα που ενδιαφέρουν τον κάθε πολίτη. Απ' αυτή την άποψη οι αρμόδιες αρχές έχουν υποχρέωση να δίνουν πλήρεις πληροφορίες, όπως και οι πολίτες έχουν δικαίωμα να απαιτούν ολοκληρωμένη ενημέρωση.

Τα προβλήματα της εντός των τειχών Λευκωσίας αφορούν πρωτίστως όσους ζουν και εργάζονται εκεί και αυτοί πρέπει να έχουν λόγο. Για να έχουν όμως λόγο πρέπει πρώτα να ξέρουν. Η γνώση και μόνο αυτή μπορεί να αποτελέσει το βάθρο πάνω στο οποίο θα κτιστεί κάτι δημιουργικό και ποιοτικά αξιόλογο. Γνώση όμως χωρίς πληροφόρηση είναι αδιανόητη, όπως αδιανόητη είναι η επικοινωνία χωρίς την διακίνηση της πληροφορίας.

Είναι απαράδεκτο να ασχολούνται για χρόνια δεκάδες άνθρωποι ντόπιοι και ξένοι, πάνω στην παλιά πόλη, ο καθένας να έχει την ιδέα του και οι κάτοικοι, οι χρήστες του χώρου να μην γνωρίζουν τίποτε. Έχουν γίνει μέχρι στιγμής πολλές μελέτες για την παλιά πόλη: Ρυθμιστικό σχέδιο, σχέδια περιοχών, κοινωνιολογικές έρευνες μελέτες σκοπιμοτήτων κ.λ.π. μελέτες που έχουν καταναλώσει εκατοντάδες μέτρα τετραγωνικά χαρτιού και όμως οι πολίτες δεν γνωρίζουν απολύτως τίποτε.

Είναι καιρός οι μελέτες αυτές να κοινοποιηθούν, ν' αναρτηθούν δημόσια γιατί αφορούν το δημόσιο. Οι πολίτες έχουν αναφαίρετο δικαίωμα να γνωρίζουν τις επιλογές που γίνονται γι' αυτούς, ερήμην τους. Το δικαίωμα αυτό πρέπει να το ασκήσουν έμπραχτα και αποφασιστικά γιατί μόνο κάτω από αυτό τον όρο τα διάφορα κέντρα λήψης αποφάσεων θα εξαναγκαστούν να το ικανοποιήσουν. Καμιά εξουσία όσο προοδευτική και να θέλει να φαίνεται, δεν θα παραχωρήσει μόνη της δικαιώματα, χωρίς την απαίτηση από μέρους των εξουσιαζομένων.

Το προκείμενο δικαίωμα στην πληροφορία μεταφρασμένο σε όρους πραχτικούς, σημαίνει την εξασφάλιση της δυνατότητας κάθε πολίτη να επισκέπτεται και να βλέπει κάθε στιγμή την πορεία των διαφόρων μελετών για την πόλη του, είτε πρόκειται για ρυθμιστικά σχέδια είτε για σχέδια περιοχής.

ΟΔΟΣ ΓΡΑΝΙΚΟΥ

Η κατάρρευση τον περασμένο μήνα του σπιτιού με αριθμό..... στην οδό Γρανικού, αποτελεί ακόμα μια μαρτυρία - δραματική αυτή τη φορά - της εγκατάληψης από ιδιοκτήτες και αρχές των παλιών οικοδομών.

Η οικοδομή κατάρρευσε από μόνη της μη αντέχοντας άλλο στην δύναμη των φυσικών δυνάμεων. Ευτυχώς που την ώρα του μοιραίου τα παιδιά που συνήθως έπεζαν στο ετοιμόρροπο σπίτι δεν ήταν εκεί. Το περιστατικό που ευχόμαστε νάναι το τελευταίο επιβάλλει άμεσα μιαν απάντηση σε δυο τουλάχιστον ζητήματα. Το ένα αφορά την προστασία των ετοιμόρροπων οικοδομών, που κατ' επέκταση σημαίνει την προστασία ζωών, το άλλο αφορά την δημιουργία κατάλληλων χώρων για παιγνίδι των παιδιών στην παλιά πόλη.

Όσον αφορά το πρώτο η κύρια ευθύνη βαραίνει το Δημαρχείο, το οποίο πρέπει χωρίς άλλη καθυστέρηση να καταγράψει όλες τις επικίνδυνες οικοδομές και να απαιτήσει επιταχτικά -στην ανάγκη να επιβάλει - την έστω προσωρινή υποστήριξη αυτών των οικοδομών. Το Δημαρχείο έχει και την υποχρέωση και την νομοθετική κάλυψη για τέτοιες επεμβάσεις.

Για το θέμα των χώρων παιγνιδιού θα εισηγούμαστε σαν άμεσο και προσωρινό μέτρο την εξής λύση: το Δημαρχείο να εξασφαλίσει με χαμηλό ενοίκιο - πράμα που είναι μπορετό - διάφορους κενούς χώρους στην παλιά πόλη, να τους καθαρίσει και αφού τους συμπληρώσει με τον αναγκαίο εξοπλισμό να τους παραχωρήσει για χρήση στις γειτονιές.

ΘΗΣΕΩΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

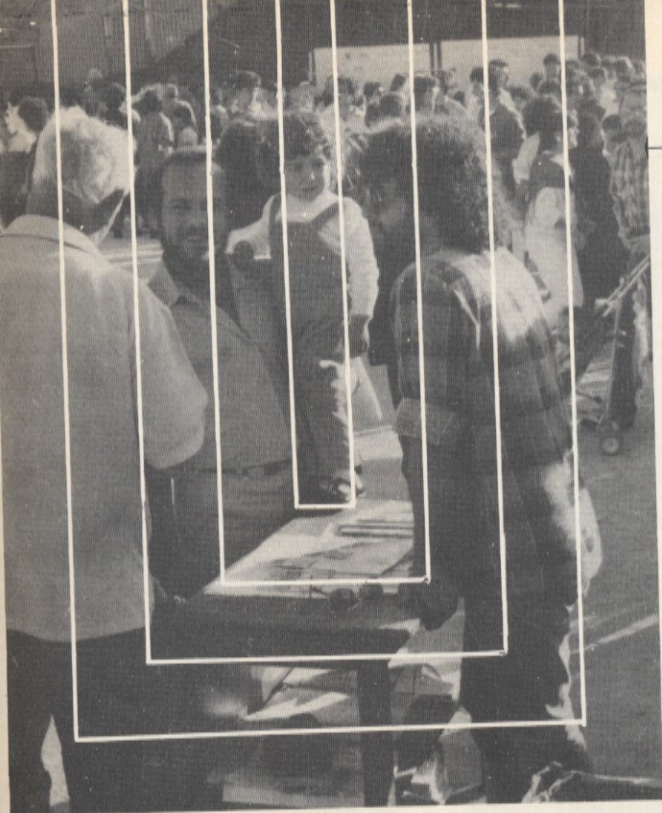
Η απόφαση της Δημοτικής Επιτροπής να απαγορεύσει την διέλευση οχημάτων με απόβαρο που υπερβαίνει τους πέντε τόννους δικαιώνει μόνο μερικώς τους κατοίκους, γιατί στόχος της κινητοποίησης ήταν να κλείσει εντελώς η Θησέως. Ο τρόπος με τον οποίο έγινε η απαγόρευση στην είσοδο φορτηγών -δυο ταμπέλες- φοβούμαστε πως δεν είναι καθόλου ικανοποιητικός γιατί είναι γνωστή η αδιαφορία πολλών οδηγών. Αν προστεθή μάλιστα και το γεγονός πως η περιοχή είναι μόνιμα χωρίς τροχονομικό έλεγχο καταλαμβαίνει κανείς πως οι ίδιοι κίνδυνοι που επέβαλαν το κλείσιμο από τους κατοίκους εξακολουθούν να υπάρχουν.

Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΓΡΑΜΜΗ... ΣΤΗΝ ΛΑ·Ι·ΚΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ

Αν δεν το προσέξατε στον καθημερινό τύπο, η πράσινη γραμμή.... μεταφέρτηκε ως την «λαϊκή γειτονιά». Και, με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου μια πράσινη γραμμή θα χωρίζει τον χώρο της πλατείας για να μην τσακώνονται καθημερινά οι Αυτρέου μετουςαπέναντι στο που θα βάζει ο καθένας τα τραπεζάκια του.

Υποστηρίζουμε ανεπιφύλακτα την εκπληκτική αυτή ιδέα του Δημοτικού Συμβουλίου γιατί εκτός από την λύση της διαφοράς για τα τραπεζάκια, θα βοηθήσει επίσης τους ξένους επισκέπτες να κατανοήσουν καλύτερα το κυπριακό πρόβλημα. Θα τους απαλλάξει από το κόπο να επισκέπτονται την πραγματική διαχωριστική γραμμή, αφού μ' ένα καφέ στην «λαϊκή γειτονιά» θα μπορούν να βλέπουν «παραστατικά» και όχι «νοητικά» την πράσινη γραμμή.

Να περιμένουμε σαν επόμενο βήμα το στίσιμο συρματομπλέγματος και κανενός πολυβολείου; Δεν θα εκπλαγούμε. Προτείνουμε στον Κύριο Λέλλο μετά από αυτό το εντυπωσιακά έξυπνο βήμα, να καλέσει τα ενδιαφέρομενα μέρη σε «εκ του σύνεγκης» συνομιλίες. Αντί της Νέας Υόρκης θάταν ίσως καλύτερα να οριστεί σαν χώρος συνάντησης η πλατεία Αττατούρκ.

Φίλοι εθελοντές πωλητές του «Εντός» παίρνουν το βάφτισμα του πυρός στη τρελλή πρωτομαγιά. Το γενικό κλίμα τους εμπνέει. Να οι λόγοι για τους οποίους πρέπει κανείς να αγοράζει το «Εντός». Δεν τους είχαμε καν φανταστεί όταν βγάζαμε το περιοδικό

- **Αγοράστε το «εντός» για νάσαστε μέσα.**
- **Αγοράστε το «εντός» για διαφόρους λόγους.**
- **Αγοράστε το «εντός» για κάθε ενδεχόμενο.**
- **Αρνηθείτε να είστε εχτός πάρτε το «εντός».**
- **Με κάθε «εντός» που αγοράζετε μπορείτε ν' αγοράσετε κι' άλλο ένα.**
- **Περιοδικό «εντός» το περιοδικό της παλιάς Λευκωσίας.**

Για όσους αγαπούν τη παλιά Λευκωσία και για όσους δεν την αγαπούν για να την αγαπήσουν.

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ

Μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία πραγματοποιήθηκε το Μάη στο εργαστήρι Τέχνης του Δήμου με ευθύνη των Δημαρχείων Λευκωσίας και Κερύνειας. Πρόκειται για το θεατρικό εργαστήρι. Το συντονισμό του εργαστηρίου ανάλαβε ο Ανδρέας Χριστοδουλίδης και δίδαξαν σ' αυτό διάφοροι καλλιτέχνες. Έλαβαν μέρος 40 άτομα κατ' αρχήν και τερμάτισαν κάπου 35 αριθμός αρκετά ικανοποιητικός. Σκοπός της όλης εργασίας ήταν η έμπραχτη κατανόηση της όλης διαδικασίας ανεβάσματος ενός θεατρικού έργου, όσα δηλαδή προηγούνται μέχρι της παρουσίασης του έργου στη σκηνή. Μιλήσαμε λίγο με την Αριάννα Οικονόμου η οποία δίδαξε μοντέρνο χορό στο εργαστήρι. Ήταν πολύ ενθουσιασμένη για δυο λόγους όπως μας είπε. Πρώτον διότι τέτοιες δραστηριότητες είναι τόσο σπάνιες που ο οποιοσδήποτε καλλιτέχνης τις βλέπει όπως κάποιος χαμένος στην έρημο αντικρύζει μια όαση. Δεύτερο διότι η σημαντική πλειοψηφία των ανθρώπων που συμμετείχαν λειτούργησαν πραγματικά μέσα σ' ένα πνεύμα ομαδικού ενθουσιασμού. Ήταν αξιοσημείωτο το γεγονός ότι υπήρχαν εκεί νέα παιδιά, ακόμα και μαθητές γυμνασίου μέχρι και «λιγότερο νέοι» ανθρώποι των 60 χρόνων. Το κοινό χαραχτηριστικό τους ήταν ένα πνεύμα αναζήτησης και ανησυχίας που δεν μπορεί να βρη διέξοδο στη καθημερινή ενασχόληση.

Το βασικό θέμα της Αριάννας ήταν η χρήση των σημείων του σώματος σαν οδηγού κίνησης για πολλαπλή χρήση του χώρου. Για να το κάνουμε πιο λιανά ας πάρουμε για παράδειγμα το σημείο του αγκώνα. Το σημείο αυτό μπορεί να κινηθεί με πολλούς τρόπους μέσα στο χώρο προκαλώντας την ανάλογη κίνηση του σώματος. Ας σημειωθεί ότι η ίδια, η στατική θέση του σώματος θεωρείται δυναμικό στοιχείο κίνησης.

Ο χρόνος και ο χώρος είναι βασικά στοιχεία αναφοράς και η μεταβλητότητά τους συνιστούν το «διάλογο» που επιδιώκεται. Η όλη εργασία αποτελείται από ένα χτίσιμο εικόνων που εναλλάσσωνται μεταξύ τους και δίνουν τη ρευστότητα της φόρμας πούναι και ο στόχος του χορού σαν τέχνης πια. Για να γίνει αντιληπτός ο χορός πρέπει το πνεύμα να αφεθή ελεύθερο στο παρόν με την ακοή και την όραση να εσωτερικεύουν την εναλλαγή του χώρου.

οι εντυπώσεις μιας συμμετέχουσας στο θεατρικό πείραμα

Έχει σημασία, αυτός που λαμβάνει μέρος στο θεατρικό εργαστήρι, να ξέρει ότι τον ενδιαφέρει η τέχνη της έκφρασης, της κίνησης, να είναι έτοιμος να δεχτεί τη χαλάρωση, την αυτοσυγκέντρωση.

Νομίζω αυτού του είδους δουλειά είναι κάτι νέο και πολύ συναρπαστικό. Μας ξεδιπλώνει τις αισθήσεις μας, όλα βρίσκονται σε ενέργεια.

Ο χρόνος μας φαίνεται λίγος. Λίγος ο ένας μήνας για να μπορέσεις να πάρης τη γεύση του θεάτρου. Πρέπει να μπαίνει κανείς γρήγορα στο νόημα.

Ο τρόπος που εργαζόμαστε βασίζεται κυρίως στη δική μας δραστηριότητα. Δε φαίνεται ότι το είδος διαλέξεων πέτυχε πολύ. Δηλαδή είχαμε επαγγελματίες που ήρθαν και μας έδωσαν ένα δείγμα της δουλειάς τους, αυτό δε φαίνεται, να ενθουσίασε πολύ. Ίσως αν γίνει ένα άλλου είδους σεμινάριο με σειρά διαλέξεων, τεχνικής, προετοιμασίας του ηθοποιού, και οι τρόποι αντιμετώπισης δυσκολιών στο θέατρο θα εύρισκε άλλο ενδιαφέρον. Προσωπικά πιστεύω ότι έχει σημασία η μάθηση μέσω της ατομικής εμπειρίας.

Όπως είπα ο χρόνος είναι λίγος και κάποτε αναπόφευχτα χάνουμε την ολοκληρωμένη εικόνα. Δε θέλουμε το χρόνο να επεμβαίνει και να μας φέρνει αλλού από το ένα θέμα στο άλλο, μήπως δε προλάβουμε.

Όμως το μήνυμα για το εργαστήρι μας, είναι αισιόδοξο. Υπάρχουν άνθρωποι έτοιμοι γι' αυτό, ίσως λιγώτερο επιφυλακτικοί και καχύποπτοι στο ν' αφήσουν ελεύθερο τον εαυτό τους να εκφράσει το εσωτερικό υλικό. Και πραγματικά μόνο έτσι παίρνει κανείς πιο πολλά από αυτή τη δουλειά με το να αφήσει τον εαυτό του να ζήσει την εμπειρία που καθοδηγείται να ζήσει.

Δεν χρειάζεται να ρωτούμε πάντα «τι σκοπιμότητα έχει αυτό, ή το άλλο». Τέτοιο πρόβλημα παρουσιάστηκε σε ορισμένους από μας γιατί έπεσαν έξω από τις προσδοκίες τους. Αφού όμως τα πράγματα είναι διαφορετικά ας πάρουν απόφαση ότι τούτο το εργαστήρι είναι κάτι άλλο. Ελπίζω ότι αυτή η δουλειά θα συνεχίσει με τον ερχομό του Σεπτέβρη.

Ευχαριστούμε αυτούς που συνέβαλαν να γίνει αυτή η δουλειά.

Μόνικα Οικονόμου

όχι τυπική προστασία, ισοδυναμεί στην πράξη με εύνοια υπέρ των κατεδαφίσεων. Την απόδειξη της θέσης αυτής την υπογράφουν τα πολυάριθμα κενά που χάσκουν παντού στις πόλεις με την συνήθη χρήση PARKING, κενά που όμως είπαμε προηγούμενα πολλαπλασιάζονται με ρυθμούς ολοένα γρηγορότερους. Οσο και αν φαίνεται παράδοξο η μαθηματική σχέση είναι η εξής: Όσο ο αριθμός στους καταλόγους των διατηρητέων μεγαλώνει, τόσο μικραίνει ο αριθμός των διατηρητέων.

Σ' αυτή την κατάσταση οδήγησε η λαθεμένη αντίληψη των διαταγμάτων για προστασία μεμονομένων κτιρίων και όχι συνόλων, η λογική της καταλογοποίησης της παραδοσιακής μας αρχιτεκτονικής μέσα από διαδικασίες διοικητικο-γραφειοκρατικές.

Το ζήτημα της προστασίας της παραδοσιακής αρχιτεχτονικής δεν μπορεί να μπει προσθετικά. Ένα κτίριο εδώ, ένα εκεί. Ένα σήμερα ένα αύριο. Η προστασία αν δεν συνοδευτεί ταυτόχρονα με την σχετική νομοθεσία, αν δεν πάει παράλληλα με μια έντονη και σωστή πληροφόρηση, που με την σειρά της θα αναπτύξει τους κατάλληλους κοινωνικούς μηχανισμούς προστασίας, τότε είναι καλύτερα να μην είχε εκδηλωθεί ούτε σαν πρόθεση. Επείγει λοιπόν μια πιο σφαιρική θεώρηση για να μην ξαναβρεθούμε μπροστά στο θλιβερό θέαμα της μπουλτόζας και του πυρός.

Μια δεύτερη γενική παρατήρηση που βγαίνει συμπερασματικά από τα γεγονότα, είναι η εξής: Η άμεση αντίδραση-κινητοποίηση απλών ανθρώπων, χάρη στην οποία έγινε δυνατή η επέμβαση που σταμάτησε τη μπουλτόζα στην μέση. Το γεγονός πως το μνημείο στην Ισοκράτους τελικά δεν κατεδαφίστηκε ολόκληρο, πράγμα που είναι πολύ σημαντικό αν σκεφτεί κανείς πως θα μπορούσε να είναι καταγής ολόκληρο, οφείλεται βασικά στην έγκαιρη αντίδραση πολλών ανθρώπων. Αυτό δείχνει πως η διαδικασία συνειδητοποίησης της ανάγκης προστασίας της παράδοσης αγκαλιάζει ολοένα και περισσότερους ανθρώπους. Είναι μια ελπιδοφόρα εξέλιξη. Η σημασία της είναι τεράστια γιατί εντάσσεται στο γενικό πλαίσιο της ενεργούς συμμετοχής των πολιτών, συμμετοχής απαραίτητης για την ολοκλήρωση του έργου της διατήρησης της ιστορικής πόλης. Η συμμετοχή των ίδιων των πολιτών αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την έμπραχτη άσκηση του δικαιώματος στην πόλη, του δικαιώματος στην συλλογική μνήμη.

ΑΡΧΙΣΕ Η ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗ

Πριν κλείσουμε τις πιο πάνω γραμμές πήραμε την πληροφορία πως ο Υπουργός Συγκοινωνιών και Έργων κος. Μαυρέλλη και ο Δήμαρχος κος. Δημητριάδης συναντήθηκαν με τον Αρχιεπίσκοπο για το ζήτημα της αναστήλωσης του ημικατεδαφισμένου μνημείου. Δεν έγινε γνωστό αν στην συνάντηση πείσθηκε ο Αρχιεπίσκοπος για την ανάγκη συντήρησης του μνημείου και την ανάλογη καταβολή χρηματικού ποσού για τον σκοπό αυτό. Το βέβαιο είναι πως το τμήμα Αρχαιοτήτων άρχισε ήδη εργασίες για την αναστήλωση στηριγμένο πάνω στο ποσό των 5,000 Λ.Κ. που το υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε για τον σκοπό αυτό.

Πρέπει να αναφέρουμε πως τα πρώτα μέτρα υποστήριξης του μνημείου αμέσως μετά την προσπάθεια κατεδάφισης έγιναν από τις τεχνικές υπηρεσίες του Δήμου.

Η εξέλιξη αυτή είναι ευχάριστη και προς τιμήν του Υπουργού και του Δημάρχου που ενήργησαν τόσο άμεσα και αποφασιστικά. Θα ήταν όμως προτιμότερο αν είχε βρεθεί τρόπος να προηγηθεί της προσπάθειας κατεδάφισης, πράγμα που θα ήταν αποτρεπτικό για την τελευταία.

ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ

ΣΧΟΛΕΙΟ - ΣΧΟΛΕΙΟ ΟΧΙ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ

απο τις εφημερίδες

Διαφωνεῖ μέ τήν μεταστέγαση τοῦ Δήμου στό Γυμν. Φανερωμένης

Ἀγαπητή σύνταξη,

Τυγχάνει νά παρακολουθῶ μέ ἐνδιαφέρον τίς διάφορες πρωτοβουλίες, προσπάθειες καί ἔργα τοῦ Δήμου Λευκωσίας καί πολλές φορές συμφωνῶ μέ αὐτές. Τελευταῖα, μετά ἀπό συνέντευξη τοῦ Προέδρου τῆς Δημοτικῆς Ἐπιτροπῆς, δημιουργήθηκε θόρυβος, διαμαρτυρίες, σειρά ἀνακοινώσεων ἀκόμα καί διαδηλώσεις μαθητῶν σέ σχέση μέ τήν πρόθεση τοῦ Δήμου νά μετακινήσει τά γραφεῖα του στό κτίριο τῶν σχολείων τῆς Φανερωμένης.

Πιστεύω πώς ἡ ἐνέργεια τοῦ Προέδρου τῆς Δ.Ε. ἦταν ἀψυχολόγητη, ἀμελέτητη, ἄκαιρη καί κυρίως ἀντίθετη μέ τήν πολυδιαφημισμένη τακτική ἐνημέρωσης τῶν ἐνδιαφερομένων ὁμάδων καί συλλογικῶν διαβουλεύσεων.

Τά πιό κάτω ἐρωτήματα ἀπευθύνονται στόν Πρόεδρο τῆς Δημοτικῆς Ἐπιτροπῆς γιατί χρειάζεται μιά στοιχειώδης ἐνημέρωση ἀπό μέρους του ἔστω καί ὕστερα ἀπό τήν ἐκτόξευση τοῦ βεγγαλικοῦ.

α) Ποιές κοινωνιολογικές, οἰκονομοτεχνικές ἤ τεχνικές μελέτες προηγήθηκαν τῆς σχετικῆς ἐξαγγελίας;

β) Μέ ποιά πλειοψηφία ἀποφάσισε ἡ Δημοτική Ἐπιτροπή μετά τήν μελέτη τῶν πιό πάνω μελετῶν τήν σχετική ἐξαγγελία;

γ) Ποιές ἄλλες ἐναλλακτικές λύσεις μελετήθηκαν καί ἀπορρίφθηκαν;

δ) Ποιά διαδικασία ἐνημέρωσης καί μέ ποιές ὁμάδες ἤ σώματα προηγήθηκαν τῆς ἀνακοίνωσης;

ε) Ποιά συγκεκριμένα ὀφέλη καί ἔναντι ποιῶν ἀπωλειῶν προβλέπεται νά ἔχουμε ἀπό τυχοῦσα ἐφαρμογή τῆς ἐξαγγελίας;

Μέ τήν εὐκαιρία θά ἤθελα νά ἐνημερώσει τό Δημαρχεῖο τούς δημότες σχετικά μέ τό ἱστορικό καί τούς λόγους πού ὁδήγησαν στήν αὐθαίρετη κατεδάφιση τοῦ χαρακτηρισμένου σάν «μνημεῖο» κτιρίου ἰδιοκτησίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ποιά μέτρα θά ληφθοῦν καί ποιά θά εἶναι ἡ τύχη τοῦ μισοχαλασμένου κτιρίου;

Μέ ἐκτίμηση
Ἀντώνης Ἀνδρέου

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Την αντίθεσή του να μετατραπεί το Γυμνάσιο Φανερωμένης σε οίκημα του Δημαρχείου Λευκωσίας εξέφρασε ο καθηγητικός Σύλλογος του σχολείου ο οποίος σε ανακοίνωσή του αναφέρει ότι λόγοι ιστορικοί και εθνικοί επιβάλλουν όχι μόνο τη διατήρηση του σχολείου αυτού, αλλά και την προστασία, συντήρηση και ενίσχυσή του στο δύσκολο έργο που επιτελεί σήμερα κάτω από δύσκολες συνθήκες στην ακριτική αυτή περιοχή.

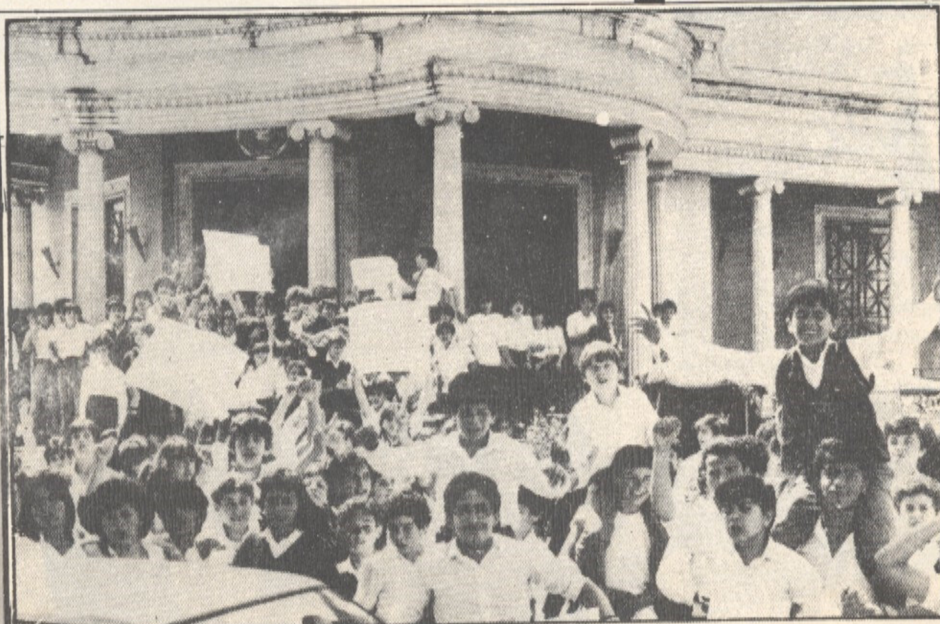
Για το σχολείο Φανερωμένης

Αγαπητή Σύνταξη,

Θάθελα να συγχαρώ και να ευχαριστήσω, μέσον της εγκρίτου εφημερίδας σας τον κ. Α.Χ. Ζένιον, πρόεδρο της Σχολικής Εφορείας Λευκωσίας, για τα ειλικρινή και ευγενικά αισθήματα που τρέφει για το σχολείο Φανερωμένης.

Παράλληλα θάθελα να τον συμβουλεύσω και να του υποδείξω (σαν μεγαλύτερος του στην ηλικία έστω αν είμαι και αμόρφωτος) τα ίδια αισθήματα που τρέφει για το σχολείο Φανερωμένης να τα έχει και για το σχολείο του Αγίου Κασιανού που είναι το πρώτο θύμα του αγώνα και ταλαιπωρείται από το φθινόπωρο του 1955.

Ευχαριστώ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΗΡΑΚΛΗ ΧΑΡΙΚΛΗ
Κοινοτάρχης της ενορίας
Γιενή Τζαμί (Βορείου Λευκωσίας)

Για να διαμαρτυρηθούν ενάντια στις προθέσεις του Δήμου Λευκωσίας να μετατρέψει το κτίριο του σχολείου τους σε νέο δημαρχείο οι μαθητές κι οι μαθήτριες του Γυμνασίου Φανερωμένης έκαμαν χτες διαδήλωση και «μπλόκαραν» το δημοτικό μέγαρο στη Λευκωσία, αλλά δεν βρήκαν τον δήμαρχο Λέλλο Δημητριάδη που τον αναζητούσαν με οργή. Λείπει στην Κοπεγχάγη.

Τα γεγονότα

Σύμφωνα με δημοσιευμα της «Σάϋπρους Μαιηλ» υπάρχει απόφαση μεταφοράς του Δημαρχείου Λευκωσίας στο κτίριο του σχολείου της Φανερωμένης. Η πληροφορία αναδημοσιεύτηκε στον ελληνόγλωσσο τύπο στις 26 Απριλίου. Σαν αιτιολογία δίνεται η πολιτική του δημαρχείου για αναζωογόνηση της πράσινης γραμμής. Οι πληροφορίες αποδίδωνται σε πηγες προσκειμενες στο δημαρχείο.

Στις 27 του Απρίλη το Σάββατο οι μαθητές του γυμνασίου Φανερωμένης έκαναν διαδήλωση ενάντια στη ανεπιβεβαίωτη ακόμα απόφαση του Δήμου. Στις 9 του Μάη υπάρχει ακόμα μια διαδήλωση. Επίσης διάφοροι φορείς και πολίτες έκαναν διάφορες δηλώσεις.

Αναφορά σε μια συνομιλία με την κα. Γ. Νεοπτολέμου

Η κα. Νεοπτολέμου, παλιά μαθήτρια του παρθεναγωγείου Φανερωμένης είναι διευθύντρια του εκεί δημοτικού σχολείου, εδώ και 22 χρόνια. Ο τρόπος με τον οποίο αναφέρεται στη δουλειά της, στους μαθητές, στους γονιούς τους, στους κατοίκους και μαγαζάτορες φέρνει έντονα τα σημάδια της νοοτροπίας του παλιού δασκάλου που αντιλαμβάνεται το «διδάσκειν» σαν κοινωνική πρώτα προσφορά, και μετά σαν επάγγελμα.

Με χαρά ανακαλύψαμε ή μάλλον διαπιστώσαμε το «συνοικιακό» χαραχτήρα του δημοτικού σχολείου Φανερωμένης. Είναι έκδηλο ότι η λειτουργία του σχολείου είναι πλήρως ΕΝΣΩΜΑΤΩΜΕΝΗ στην όλη ζωή της γειτονιας και η απομάκρυνση του θάταν ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΗ για τη περιοχή.

Από τη συζήτηση με τη κα. Νεοπτολέμου μεταφέρουμε ορισμένα σημεία τα οποία θεωρούμε βασικά και χαραχτηριστικά του σχολείου.

1) Ο σύνδεσμος των γονιών του σχολείου είναι εξαιρετικά δραστήριος και αποτελείται κύρια από κατοίκους της περιοχής. Πάρα πολλές δραστηριότητες του σχολείου οφείλονται σ' αυτόν. Μέχρι και πραχτικές δουλειές όπως ο έλεγχος της ποιότητας του νερού και το καθάρισμα των ντεποζίτων γίνονται από το σύνδεσμο. Οι εκδηλώσεις υποστήριξης της παραμονής του σχολείου εκεί προωθήθηκαν από το σύνδεσμο τα μέλη του οποίου συμμετείχαν μαζικά μαζί με τα παιδιά τους.

Τελειώνοντας η κα. Νεοπτολέμου μας ανάφερε ότι το μόνο σημαντικό πρόβλημα που έχει το σχολείο είναι η έλλειψη αίθουσας τελετών. Μέχρι που ζούσε ο Μακάριος χρησιμοποιούσαν την αίθουσα της ΟΧΕΝ απέναντι. Τώρα δυστυχώς η αίθουσα δεν τους παραχωρείται πια. Δεν πειράζει λέει στωϊκά «γιορτάζουμε στους ηλιακούς», και για τη μεγάλη χρονιαία γιορτή «πάμε στο Παγκύπριο Γυμνάσιο».

«Από πλευράς εξοπλισμού είμαστε εντάξει» λέει. «Έχουμε ότι χρειαζόμαστε». Αυτό όμως δεν είναι σίγουρο. Διαπιστώσαμε π.χ. από μια πρώτη ματιά ότι στο σχολείο δεν υπάρχει δαχτυλογράφος. Πιστεύουμε ότι η επιμονή της κα. Νεοπτολέμου στο πλήρες του εξοπλισμού απορρέει από τη θέλησή της να στηρίξει τη παραμονή του σχολείου εκεί. Όμως η τέχνη του ν' αφήνεται σε μαρασμό μια μονάδα και μετά να διαλύεται «λόγω μαρασμού» είναι γνωστή.

Όπως επίσης τα επιχειρήματα των γονέων περί νομικών δυσκολιών λόγω μεταγενεστέρων αγορών του σχολείου είναι ατυχῆ. Το σχολείο πρέπει να μείνη εκεί διότι απλά έτσι είναι το σωστό.

2) Το Γυμνάσιο βρίσκεται στο πρώτο πάτωμα του κτιρίου ενώ το δημοτικό και η προδημοτική στο ισόγειο. Η αυλή είναι όμως κοινή για όλους. Το φαινόμενο είναι κατά την άποψή μας αξιοπρόσεχτο. Το γεγονός ότι όλες αυτές οι ηλικίες παιδιών βρίσκονται μαζί φαίνεται θετικό και οπωσδήποτε το πέρασμα από το δημοτικό στο γυμνάσιο είναι ευκολότερο όταν δεν συνοδεύεται από αλλαγή του χώρου σπουδών.

3) Η κα. Νεοπτόλεμου μας ανάφερε επίσης ότι βγάζει πολύ ταχτικά τα παιδιά έξω, στα εργαστήρια, και μνημεία της περιοχής καθώς και στη Πύλη Αμμοχώστου όταν οι εκδηλώσεις που γίνονται είναι κατάλληλες. Τελευταία, μας ανάφερε, ενώ μιλούσε στα παιδιά μέσα στη τζαμούδα αρκετοί κάτοικοι παρευρίσκονταν ενθουσιασμένοι για την ευκαιρία. Φαίνεται δηλαδή ότι το σχολείο μπορεί να παίζει ένα ρόλο στην επανεχτίμηση της αξίας της γειτονιάς μέσα στους κατοίκους. Στο σχολείο είδαμε πολυγραφημένο έντυπο με τίτλο «Ενότητα: Περιοχή Φανερωμένης» στο οποίο περιέχεται ιστορικό σημείωμα για τα μνημεία της περιοχής και το οποίο αποτελεί μέρος της προσπάθειας που γίνεται για να γνωρίσουν τα παιδιά το περιβάλλον τους.

4) Το σχολείο είναι πηγή ζωντάνιας και χαράς για όλη τη γειτονιά. «Όταν κλείσουν τα σχολεία το καλοκαίρι η ζωή μας αλλάζει και περιμένουμε ανυπόμονα το ξανάνοιγμα τους» λέει ο γιατρός ο Πρωτοπαπάς.

5) Το σχολείο πρέπει να θεωρηθεί διατηρητέο όχι μόνο σαν κτίριο αλλά και σαν «πνευματικό φυτώριο». Πρέπει να γίνει σεβαστή η ζωή του σαν σχολείου εδώ και 150 σχεδόν χρόνια. «Στήστε τ' αυτί σας παιδιά» έλεγε κάποτε ο Κάνθος επιθεωρητής τότε «Εδώ μπορείτε ν' ακούσετε τις φωνές και τους ύμνους των καλογραιών, που ήταν εδώ όταν το κτίριο ήταν κάποτε μοναστήρι». Πιστεύουμε κι' εμείς ότι τα παιδιά μπορούν ν' ακροάζονται καλύτερα από τους υπαλλήλους του δημαρχείου.

Ανάλυση

Στη δημαρχιακή πολιτική διαφαίνωνται ορισμένες σωστές θέσεις που αξίζει να ειπωθούν:

α) Η προδιαγραφόμενη βούληση για αναζωογόνηση της πράσινης γραμμής.

β) Η διαπίστωση ότι η παλιά πόλη χρειάζεται πράσινο. (Παράλληλα με τη μεταφορά του δημαρχείου τονίζεται η δημιουργία κήπου στην αυλή του σχολείου).

γ) Το γεγονός ότι χρειάζονται «παραδειγματικές ενέργειες» από μέρους του δημαρχείου, προς τη μεριά της πράσινης γραμμής.

δ) Η αναγνώριση της αρχιτεκτονικής αξίας του σχολείου της Φανερωμένης.

Όλα αυτά τα σημεια είναι από μόνα τους περισσότερο από ορθά και άξια προβολής. Ωστόσο θεωρούμε τη μεταφορά του σχολείου της Φανερωμένης συνολικά λαθεμένη και άτυχη. Θεωρούμε ότι

σε καμμιά περίπτωση οι θέσεις που αναφέραμε πιο πάνω δεν δικαιολογούν τη ενέργεια αυτή. Ας πάρουμε τα σημεία ένα-ένα.

α) Η αναζωογόνηση της περιοχής. Δεν βλέπουμε πως η παρουσία του δημαρχείου μπορεί να θεωρηθεί σαν «συνολικά» παράγοντας αναζωογόνησης όταν ταυτόχρονα διώχνει 600 μαθητές και τους αντίστοιχους δασκάλους. Αυτοί οι μαθητές δεν είναι ίσως αξιοσέβαστοι «πελάτες» στη περιοχή όμως η παρουσία τους είναι ένα ξεχωριστό στοιχείο ζωντάνιας και χαράς που με κανένα τρόπο δεν μπορεί ν' αντικατασταθεί από οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα. Επομένως τυχόν άλλες ενέργειες στη περιοχή πρέπει να διαφυλάσσουν τη παρουσία του σχολείου και να τη συμπληρώνουν.

β) Πραγματικά η παλιά Λευκωσία χρειάζεται πράσινο και γενικά χώρους αναπνοής. Υπάρχουν όμως ήδη αρκετοί χώροι κενοί που χρησιμοποιούνται σαν χώροι στάθμευσης ή δεν χρησιμοποιούνται καθόλου.

Με την ρύθμιση του κυκλοφοριακού σε μερικά χρόνια και τη δημιουργία πεζοδρομων (κι' είναι σωστό να προβλέπουμε μια και μιλάμε για σχεδιασμό) θα μείνουν αρκετοί χώροι κενοί οι οποίοι είναι μάλιστα σωστό να «φυτευτούν» παρά να γεμίσουν από οικοδομές που να μοιάζουν ή να μη μοιάζουν με παλιές. Ας αρχίσουμε να δημιουργούμε κήπους εκεί παρά στην αυλή του Γυμνάσιου Φανερωμένης.

γ) 'Οπως αναφέραμε πιο πάνω η μετάθεση του δημαρχείου προς το εσωτερικό της παλιάς Λευκωσίας και ειδικά προς τη πράσινη γραμμή είναι επιθυμητή. Διότι δίνει κουράγιο στο κόσμο να κατοικήσει μέσα στη παλιά παρά τον κίνδυνο της πράσινης γραμμής. Θάταν ακόμα πιο θετικό όχι μόνο να μεταφερτούν τα γραφεία /του δημαρχείου αλλά και οι κατοικίες του δημοτικού συμβουλίου. Φυσικά χρειάζονται κι' άλλα γενικώτερης πολιτικής μέτρα για ν' αποβάλουν οι ελληνοκύπριοι τον πανικό αλλά και τέτοιες μικρές ενέργειες βοηθούν. Είναι όμως πιο ωφέλιμο να στεγαστεί το δημαρχείο αλλού στη πράσινη γραμμή σε κάποιο χώρο που δεν χρησιμοποιείται ή υποχρησιμοποιείται.

δ) Φαίνεται πολύ πιθανόν στη φερόμενη απόφαση του δημαρχείου να κρύβεται και μια συνιστώσα η οποία να θέλει το δημαρχείο να στεγάζετε σ' ένα μεγαλοπρεπές κτίριο για λόγους γοήτρου. Γι' αυτό είπαμε πως το δημαρχείο αναγνώρισε την αρχιτεχτονική αξία του κτιρίου. 'Ομως φαίνεται ότι δεν αναγνώρισε και την ιστορική αξία του κτιρίου που λειτουργεί σαν σχολείο από το 1859

Είναι μάλιστα το πρώτο παρθεναγωγείο στη Κύπρο. Αν το δημαρχείο αναγνώριζε τη σημασία της ιστορικής πτυχής του σχολείου δεν θα σκεφτόταν να του αλλάξη χρήση.

Γενικά η απόφαση του δημαρχείου δείχνει προχειρότητα και έλλειψη σφαιρικής προσέγγισης του θέματος της παλιάς Λευκωσίας. Δείχνει μια στεγνή προσέγγιση του θέματος που παραβλέπει σημαντικά στοιχεία αναφοράς για μια σωστή συντήρηση και αναζωογόνηση.

Κατά τη άποψη μας βασικό στοιχείο το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για οποιαδήποτε ενέργεια πάνω στη παλιά πόλη είναι οι τομείς που συνεχίζουν να λειτουργούν.

Παρ' όλο ότι το δημαρχείο χρειάζεται να βρει ένα χώρο αρκετά λειτουργικό για να εγκαταστήσει το σύνολο των υπηρεσιών του θεωρούμε ότι αυτή του η ανάγκη δεν πρέπει να υπερτερήσει του συνόλου άλλων βασικών στοιχείων της συντήρησης αναζωογόνησης. Υπάρχουν όμως κατά την γνώμη μας τρόποι να ικανοποιηθούν και οι ανάγκες του δημαρχείου. Δεν πειράζει αν ικανοποιηθούν σε κάποιο «ταπεινότερο» χώρο. 'Αλλωστε η ομορφιά και η λειτουργικότητα της παλιάς Λευκωσίας συνοδεύονται και από την ταπεινοσύνη της, και αν το δημαρχείο ενσωμάτωνε στη συμπεριφορά του και το στοιχείο αυτό θα κέρδιζε και κύρος και πνεύμα ανιδιοτέλειας.

Από τη πλευρά του δήμου

Δυστυχώς δε μπορέσαμε να μιλήσουμε με το δήμαρχο για το θέμα. Σε μίνι-τηλεφωνική συνομιλία που είχαμε με το γραμματέα του δήμου μας ειπώθηκαν περίπου τα εξής: «Ούτε σχέδιο ολοκληρωμένο υπάρχει, ούτε είναι έτοιμο το δημαρχείο να κάνει επέλαση στο σχολείο της Φανερωμένης».

Είναι μια σκέψη που έγινε εδώ στις υπηρεσίες μας με σκοπό και ελατήριο όπως πάντα να βοηθήσουν στην αναζωογόνηση της εντός των τειχών πόλης. Βέβαια η σκέψη τούτη δεν έγινε μόνη της αλλά (έγινε) μέσα σ' ένα πλαίσιο που περιλαμβάνει διάφορα μέτρα όπως τη δημιουργία πεζοδρομων , πλατείων κ.λ.π.

Βέβαια υπάρχουν όλες αυτές οι απόψεις που έχουν εκφραστεί στο τύπο τις οποίες σύντομα θα συζητήσει, το δημαρχείο, με τους ενδιαφερόμενους για να τους διαφωτίσει, τι σκέψεις έγιναν ακριβώς και γιατί.

9 Μαΐου 1985

'Εντιμο Δήμαρχο
Κο. Λέλλο Δημητριάδη
Λευκωσία.

'Εντιμε κ. Δήμαρχε,

Πληροφορηθήκαμε από τον Τύπο ότι προτίθεστε να χρησιμοποιήσετε το Συγκρότημα των Σχολείων Φανερωμένης Προδημοτική, Δημοτικό και Γυμνάσιο) για στέγαση υπηρεσιών του Δήμου Λευκωσίας.

Εμείς οι γονείς του Δημοτικού Σχολείου Φανερωμένης εκφράζουμε τη λύπη μας και σας πληροφορούμε ότι θα αντιταχθούμε στις ενέργειές σας για διάλυση του Πρώτου Παρθεναγωγείου της Κύπρου που γαλούχησε πολλές γενιές με τα νάματα της Ελληνοχριστιανικής Παιδείας.

Εσείς και οι συνεργάτες σας που σ' όλες τις εκδηλώσεις και δραστηριότητες σας τονίζετε την επιστροφή στις ρίζες μας και τη διατήρηση της πολιτιστικής μας παράδοσης έρχεστε τώρα να εκριζώσετε το «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΦΥΤΩΡΙΟ» να του ανακόψετε τον προορισμό και να το μετατρέψετε σύμφωνα με τις δικές σας επιδιώξεις. Στις τωρινές σας ενέργειες προτάσσετε την πρόφαση ότι θα αναζωογονήσετε την ακριτική περιοχή της Λευκωσίας. Υπάρχουν αρκετοί χώροι τους οποίους μπορείτε να αξιοποιήσετε όπως έχετε πράξει και σ' άλλα μέρη της Λευκωσίας.

Πιστεύουμε ότι τόσο εσείς όσο και όλα τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη θα διατηρήσετε το σχολείο της Φανερωμένης και θα το ενισχύσετε με κάθε μέσο για να συνεχίσει την ιστορική και πνευματική του πορεία.

Με εκτίμηση
Για το Σύνδεσμο Γονέων και Κηδεμόνων
Δημοτικού Σχολείου Φανερωμένης

Νίκος Χριστοφόρου
Αντιπρόεδρος

Μαίρη Κωνσταντίνου
Ταμίας

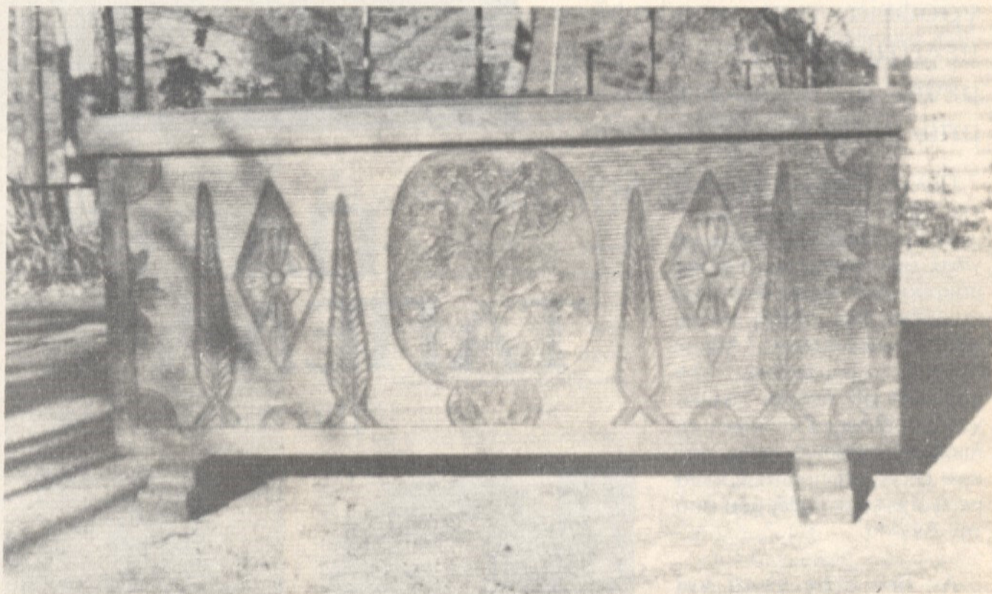
Ξυλογλυπτικη

το εργαστήρι στην οδό Επτανήσου

Συνέταιροι ιδιοχτήτες κι' εργάτες δυο εικοσιπεντάρηδες ο Μάριος Ηλιάδης και ο Παναγιώτης Νικολαΐδης. Είμαστε στη δουλειά από τα δεκαπέντε μας χρόνια, σε διάφορους μαστόρους. Πριν είχαμε ξεχωριστό μαγαζί ο καθένας μας. Όταν έγινε το αναλογικό σύστημα ασφαλίσεων το κλείσαμε και πήγαμε υπάλληλοι. Μετά ξαναπροσπαθήσαμε να ξανανοίξουμε τα μαγαζιά μας. Ήταν πάρα πολύ δύσκολα τα πράγματα. Έτσι σμίξαμε κι ανοίξαμε ένα κοινό μαγαζί πούχε και περισσότερο χώρο. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι η δουλειά είναι πιο ευχάριστη όταν δεν είναι μόνος του, κανένας. Από την άλλη όταν έχουμε πολλή δουλειά μένουμε όσο χρειάζεται χωρίς πρόβλημα, κι' όταν έχουμε λιγότερη μοιραζόμαστε όσα λεφτά υπάρχουν.

Οι πελάτες μας είναι κύρια επιπλοποιοί. Σπάνια έχουμε ιδιώτες που έρχονται σε μας κατ' ευθείαν.

Οι τιμές είναι περίπου στάνταρ στο παζάρι. 1 σκάλισμα πολυθρόνας μοντέρνο (αραιό σκάλισμα) στοιχίζει γύρω στις £6.00. Για μια πολυθρόνα στυλ Λουδοβίκου π.χ. το σκάλισμα είναι γύρω στις £50-£55. Ένα μπαούλο γύρω στις £200. Μια σουβάντζα των δυο μέτρων κάνει £60.00 περίπου. Αυτό το εικονοστάσι που βλέπεις θα μας πάρει 18 μήνες να το κάνουμε. Οι διαστάσεις του είναι 12 μέτρα επί 3,5. Θα στοιχίσει £8.500. Αν δεν είχαμε αυτή τη δουλειά θα είμασταν υποαπασχολούμενοι.

Φαίνεται ότι τα χειροποίητα σκαλίσματα προτιμούνται περισσότερο τώρα. Φυσικά τα εισαγόμενα πρεσσαριστά χτυπούν τη δουλειά μας αρκετά, όπως και οι χαμηλοί μισθοί των Αράβων σκαλιστών που προσλήφθηκαν από τους μεγάλους επιπλοποιούς. Τελευταία συνάντησα ένα άραβα εργάτη, ενός γνωστού μεγάλου επιπλοποιού που παίρνει £18.00 τη βδομάδα.

ΤεχνοΤροπία

ένα κατάστημα λαϊκής τέχνης

Στην οδό Ιπποκράτους στον αριθμό 45 βρίσκεται η «Τεχνοτροπία». Είναι ένα μαγαζί που περιέχει δώρα, αντίκες και κύρια είδη λαϊκής τέχνης του τόπου. Κάτι που προσέχει κανείς αμέσως είναι η έλλειψη βιομηχανικού «σουβενίρ». Όλα τα είδη είναι χειροποίητα, συμπαθητικά βαλμένα στις γωνιές τους.

Σημαντικό χαρακτηριστικό του μαγαζιού είναι ότι πολλά από τα υφαντά του, τραπεζομάντηλα, κουρτίνες, σεντόνια και χαλάκια φτιάχνονται εκεί στον ίδιο χώρο, στον αργαλειό που βρίσκεται στο βάθος. Μπορεί ο επισκέπτης να παρακολουθήσει πως δουλεύει ο αργαλειός και η Μαρία με προθυμία δίνει τες σχετικές υπενθυμίσεις. Ο Πέτρος, ο άντρας της, αφού φυσικά δεν βρήκε δουλειά στο κλάδο του σκέφτηκε τη δημιουργία αυτού του μαγαζιού. Είναι το πρώτο μαγαζί μας πληροφορεί ο ιδιοχτήτης του, που φτιάχτηκε στη συνέχεια της λαϊκής γειτονιάς.

Στο πρώτο όροφο του σπιτιού άρχισαν από το Μάη να γίνονται διάφορες εκθέσεις. Η πρώτη ήταν έκθεση παλιού βιβλίου και περιοδικού έντυπου σε εκδόσεις Ελλάδας, Λειψίας και Κύπρου. Ακολουθούν στη συνέχεια εκθέσεις κάδρων, κορνίζων, φωτογραφιών καδρωμένων κεντημάτων κ.λ.π.

Με λίγα πινέλλα, μερικές μπογιές και δυο καρέκλες διπλωτές ξεκίνησα αυτό το ταπελλογραφείο, Ιούνιο του 77. Μεταφορικό μέσο ένα ποδήλατο. Θυμάμαι που φτάνοντας μπροστά στα μαγαζιά ή τα γραφεία των υποψηφίων πελατών έπρεπε να περιμένω μισή ώρα πριν να μπώ μέσα ξελαχάνιαστος.

ΠΑΡΗΣ Ο ΤΑΠΕΛΛΟΓΡΑΦΟΣ

μια σκόρπια κουβέντα

Πολλές οι δυσκολίες όπως για κάθε καινούργιο βιοτέχνη. Για μένα περισσότερες γιατί είχα γένια και μαλλιά μακρυά και κρατούσα ένα σακκίδιο στη πλάτη, όπως και τώρα άλλωστε. Άθλος ήταν να πείσω ότι παρ' όλα αυτά μπορεί και να 'φτειαχνα ταπέλλες. Για νάμαι ειλικρινής ένοιωθα όμως κι' εγώ ξένος τα πρώτα χρόνια μετά την επιστροφή μου από την Αγγλία.

Αν δεν έχεις γένια και μαλλιά νομίζεις ότι τα πράγματα θάταν πιο εύκολα;

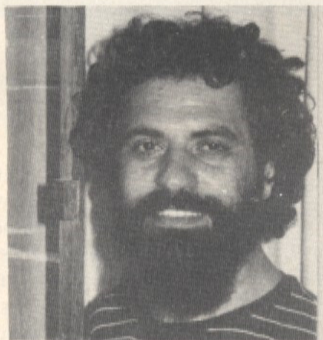
Φυσικά αν φορούσα σακκάκι γραβάτα και κρατούσα κι' ένα χαρτοφύλακα θα πήγαινα πιο γρήγορα. Μετά όταν τους έπεισα ότι έβγαζα καλή δουλειά η εμφάνισή μου δεν έπαιζε πια τόσο ρόλο.

Αφού Πάρη είχες δυσκολίες λόγω εμφάνισης γιατί δεν άλλαξες;

Διότι πιστεύω στη προσωπική ελευθερία και έκφραση του ατόμου χωρίς τις πιέσεις μιας κοινωνικής υποκρισίας που οδηγεί το άτομο στην αδυναμία να «εμφανίζεται» διαφορετικά, αν θέλει. Κι αυτή η αδυναμία δημιουργεί και την έχθρα έναντι στο άτομο που διαφέρει. Το τι μετρά άλλωστε είναι η πράξη κι όχι η εμφάνιση.

Αφού αυτό που μετρά είναι το τι κάμνεις κι όχι το τι φαίνεσαι γιατί δεν «φαίνεσαι» όπως συνηθίζεται;

Αφού θέλω να έχω γένια. Άλλωστε είναι πιο φυσικό να έχης, από το αντίθετο. Κάπου νοιώθω ότι έτσι μου ταιριάζει. Έτσι νοιώθω ωραία κι είμαι εντάξει με τον εαυτό μου. Είναι σωστό για μένα να παιρνω έτσι τα πράγματα. Κι όπως εγώ αντιμετωπίζω τους

άλλους με σεβασμό και δεχτικότητα έτσι πρέπει κι άλλοι να με δέχονται. Αυτοί έχουν πρόβλημα, όχι εγώ, κι εξάλλου τους βοηθώ να ξεφύγουν από τα στενά πλαίσια μέσα στα οποία κινούνται.

Το ίδιο συμβαίνει και στην ιδιωτική μου ζωή. Π.χ. ότι δεν έκαμα εκκλησιαστικό γάμο, και ότι δε βαφτίσαμε τα παιδιά μας με τη γυναίκα μου, δεν είναι απλό. Πως είναι δυνατό όμως να δέχεσαι να χρειάζεσαι άδεια που τους παπάδες για να παντρευτείς να ζήσεις ή να πεθάνεις. Χρειάζεται κανείς πολύ θάρρος για να διατηρήσει τη προσωπικότητά του. Είναι πραγματικά κάπως φυσιολογικό να «χάνεται κανένας». Και το να κάνεις αυτό που θέλεις είναι σωστό στο βαθμό που δεν ενοχλείς ή δεν πληγώνεις κανένα.

Πάρη είσαι σίγουρος ότι θέλεις να γράψω όλ' αυτά.

Μα βέβαια σου μιλώ ελεύθερα δεν με πειράζει. Γιατί με ρωτάς αν θέλω να τα βάλεις;

Διότι συνήθως δεν γράφονται τέτοιες απόψεις στον τύπο. Έχω την εντύπωση ότι δεν ξαναείδα κάτι τέτοιο γραμμένο σε κυπριακό έντυπο.

Το τι σου λέω είναι όπως το νοιώθω και το σκέφτομαι. Τώρα αν σ' ενοχλεί εσένα μη το βάλεις. Εγώ ποτέ μου δεν έκρυψα ούτε το τι νοιώθω ούτε το τι κάνω. Με πολλούς ανθρώπους έχω προβλήματα διότι ότι λέω τους το λέω στα ίσια. Εδώ στη Κύπρο επικρατεί ένα είδος «κολλητικής πανούκλας» ο φόβος του τι θα πει ο άλλος. Συνήθως ενεργούμε μ' αυτά τα κριτήρια και πιστεύω ότι αυτό είναι λανθασμένος τρόπος ζωής. Έτσι εξελίσσεται η καταπίεση, το στρες, κ.λ.π. Νομίζω ότι υπάρχουν πολλοί που θάθελαν να μου μοιάζουν αλλά φοβούνται το τι θα πη ο άλλος. Στο τέλος αυτό το πράγμα εξελίσσεται σε θυμό εναντίον σου και καταντάς να φταις εσύ. Από το γεγονός ότι αυτοί δεν μπορούν να εκφραστούν με την ίδια ελευθερία.

Η καλή σχέση που παρατήρησα ότι έχεις με τους συνεργάτες σου και με τους γείτονές σου εδώ γύρω προέρχεται από το γεγονός ότι κάνεις καλές ταπέλλες; Ότι έγινες δεκτός σαν «καλός στη δουλειά σου;» Ή νομίζεις ότι κατάφερες να έχης μια γενικώτερη επικοινωνία;

Βασικά και τα δυο. Αρχικά όμως χρειάστηκε πολύς κόπος για να δουν τα πράγματα και από τη δική μου σκοπιά. Υποθέτω ότι πολλές φορές η καχυποψία προέρχεται από το γεγονός ότι ο άλλος δεν ξέρει, δεν καταλαμβαίνει.

Πάντως ταυτόχρονα κάνω καλή δουλειά. Αν κάποιος μου έφερνε ένα σχέδιο με ατέλειες εγώ προσπαθούσα να του το βελτιώσω, να του προτείνω άλλες λύσεις, να του δείξω τη σημασία της λεπτομέριας, κ.λ.π.

Η αλήθεια όμως είναι ότι αν πέρασαν οχτώ χρόνια από τότε που είμαι εδώ, βλέπω ακόμα δυνατά ίχνη μη δεχτικότητας. Υποθέτω ότι είμαι κάπως μυστηριώδης γι' αυτούς ότι σε πολλά σημεία δεν ξέρουν πως να μου συμπεριφερτούν.

Από ζωγραφική τι γίνεται.

Κάτι γίνεται αλλά καθόλου ότι θάπρεπε. Η τέχνη δεν είναι παίξε γέλασε. Πρέπει να της αφιερώνεσαι καθημερινά. Κάπου τη στιγμή που γεννιέσαι σου φορτώνουν κάτι στη πλάτη που το κουβαλάς μέχρι θανάτου γονατιστός είσαι, όρθιος είσαι. Υπάρχει κάτι μέσα σου που σε πιέζει σ' αυτό το τρόπο έκφρασης κι' όταν νοιώθεις περιορισμούς η ζωή γίνεται αφόρητη.

Το γεγονός ότι εδώ κι ένα χρόνο απόχτησα ένα ξεχωριστό χώρο για να ζωγραφίζω είναι για μένα λυτρωτικό. 'Αλλωστε είναι και η πρώτη φορά στη ζωή μου που μπορώ να απομονωθώ κάπου. Φυσικά επειδή υπάρχει πάντα η πίεση του μεροκάματου και των οικογενειακών υποχρεώσεων είμαι υποχρεωμένος να κάνω σπασμωδικές κινήσεις με τη ζωγραφική. Δεν υπάρχει μια ομαλή πορεία. Από την άλλη πλευρά νοιώθω και μια ικανοποίηση γιατί βλέπω ότι συνολικά η δουλειά μου ωριμάζει και προχωρά.

Τελικά το σημαντικό για μένα είναι πρώτα να ικανοποιούμαι εγώ από τα πράγματα που κάνω. Μπορεί και να περάσουν 20 χρόνια μέχρι να κάνω προσωπική έκθεση. Μέχρι τώρα συμμετέχω σε ομαδικές εκθέσεις μ' ένα δυο κομμάτια. Κι είναι φυσικό όταν η καλλιτεχνική σου δουλειά γίνεται στα διαλείμματα της ανάγκης του μεροκάματου. Αλλά για μένα είναι ενθουσιαστικό ότι τώρα π.χ. εγκρίθηκε δουλειά μου στη διεθνή μπιενάλε της Λουπλιάνας. Είναι ένα πράγμα που με βοηθά κάπου να «μετρήσω τη δουλειά μου.

Μια και μας έφερε η κουβέντα, τι μούλεγες τις προάλλες γι' αυτή τη μπιενάλε;

'Ετσι περιληπτικά οι αφίσες μου εγκρίθηκαν για να παρουσιαστούν εκεί μαζί με τα χαραχτικά του Χαμπή του Τσαγγάρη και πήραμε κατά συνέπεια μια πρόσκληση για να παρουσιαστούμε. 'Ομως γι' αυτό χρειαζόμαστε κάπου £300 ο καθένας. Πήγαμε στη Μορφωτική υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας και μας απάντησαν ότι θα «μελετούσαν» τη δυνατότητα να μας δώσουν £150. 'Ετσι κι εμείς οργανώνουμε μια έκθεση διαμαρτυρίας στη «Γκλόρια» για να μαζέψουμε από τη μια τα λεφτά και από την άλλη για να καταδείξουμε την ανεπάρκεια της κρατικής μέριμνας για τις πολιτιστικές ανάγκες του τόπου.

Δυσκολίες της δουλειάς

'Ενα πρόβλημα για μένα είναι ο χώρος στάθμευσης, όχι μόνο ο εξωτερικός αλλά και ο εσωτερικός, έτσι ώστε να βάζω τ' αυτοκίνητα μέσα όταν φτειάχνω επιγραφες πάνω τους.

'Ενα άλλο είναι οι παράλογες αυξήσεις των τιμών των υλικών. Ξαφνικά βρίσκεις υλικά στη διπλάσια τιμή με το απαραίτητο συνοδευτικό «το δολλάριο κουμπάρε ακρίβωσε». Εσύ όμως είσαι υποχρεωμένος να διατηράς 5 χρόνια τις ίδιες τιμές. Πρέπει να αναφερθεί ότι λίγα υλικά βρίσκονται στα χέρια μονοπωλίων που δε φαίνεται νάχουν κανένα έλεγχο.

Ακόμα η συνήθεια μας εδώ στη Κύπρο να κάνουμε τα πράματα την τελευταία στιγμή. 'Ετσι ο μέσος πελάτης έρχεται σήμερα και θέλει την ταπέλλα χτες. Οπότε πρέπει συνέχεια να τρέχουμε.

Το πως πληρώνεσαι μετά τη δουλειά είναι άλλο ζήτημα. Εγώ από την αρχή ζητώ τα λεφτά των υλικών τουλάχιστο προκαταβολικά. Παρ' όλο ότι είναι ακόμα έξω από τις «συνήθειες» κατάφερα να επιβάλω αυτό το στυλ συναλλαγής. Παραμένει όμως το υπόλοιπο που για την είσπραξη του δεν βρήκα δραστική λύση.

Ο ρυθμός της δουλειάς μας είναι αλλοπρόσαλλος. Πότε η δουλειά «πέφτει» τόσο που δεν βγάζεις τα έξοδά σου και πότε πρέπει να πνίγεσαι για να την προλάβεις.

Για πολλούς πελάτες το να κάμεις μια ταπέλλα σημαίνει να τραβήξεις μερικές γραμμές. 'Ενας μικρός ταπελλογράφος όμως για ν' αντεπεξέλθη οικονομικά είναι ταυτόχρονα τπενεκετζής, συγκολλητής, ηλεκτρολόγος. Οι άνθρωποι δυσκολεύονται να καταλάβουν όλη αυτή τη διαδικασία. Χωρίς να μιλήσουμε για τις απαιτήσεις που ένας καλός ταπελλογράφος βάζει στον εαυτό του για την καλλιτεχνική πτυχή της δουλειάς του, για τη σημασία της λεπτομέρειας, των χρωμάτων της γραμμής πράγματα που πολύ ταχτικά ο κόσμος δεν τα καταλαμβαίνει.

Οι κοινωνικές ασφαλίσεις είναι ένα μεγάλο οικονομικό βάρος για τους μικρούς αυτοεργοδοτούμενους. Παρ' όλο ότι είναι σωστό να υπάρχουν, η αλματώδης αύξηση τους τα τελευταία χρόνια με κάνει ν' αντεπεξέρχομαι δύσκολα πολλές φορές. Χωρίς να λογαριάσουμε ότι τα ωφελήματα που μας παρέχονται σε αντάλλαγμα είναι πολύ μικρά.

Υπάρχει επίσης μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ των μεγάλων και των μικρών ταπελλογράφων και μεταξοτυπών. Πάντως έχει γίνει ένας σύνδεσμος στη Λεμεσό. Μας έδωσαν το καταστατικό τους και προσπαθούμε τώρα να τον επεχτείνουμε σ' όλη τη Κύπρο. Προς το παρόν βγάλαμε ένα κοινό τιμοκατάλογο, που δεν είναι πολύ ακριβός, και ούτε που τηρείται με συνέπεια ακόμα. Είναι όμως κάτι! Μερικοί πιο δραστήριοι προσπαθούν να δημιουργηθή μια επιτροπή για να ελέγχη το σεβασμό του καταλόγου. Η αδυναμία μας φαίνεται στις εκάστοτε προσφορές που δίνωνται από τους διάφορους οργανισμούς. 'Ετσι όντως εξευτελίζεται το επάγγελμα. Εδώ είναι που παίζουν μαζί μας οι προσφοροδότες. Ενώ υπάρχει αρκετή δουλειά και μια κάποια συνεννόηση μεταξύ μας θα ήταν σ' όλους ωφέλιμη.

Χριστόδουλος Ευριπίδη

Ο τσαεράς στην Ισαάκιου Κομνηνού

Στην οδό Ισαάκιου Κομνηνού, στο νούμερο 5 συναντήσαμε τον Χριστόδουλον Ευριπίδη, τον τσαερά. Μας μίλησε για τη ζωή και τη δουλειά του, για τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε τότε όταν άρχισε και το προβλήματα που έχει σήμερα.

Εγενήθηκα το 1922. Επήα τρία χρόνια δημοτικό. Που τα εννιά μου χρόνια εμπήκα στο μαγαζί του πρώτου μάστρου μου, του Γιάγκου Χ'' Κωνσταντή στο Σεράγιο κοντά. Τζαμαί έμεινα 6-7 χρόνια.

— **Γιατί εθκιάλεξες τσαεράς;**

— Γιατί τσαεράς; Τζειν τον τζαιρό ήταν ότι θέλει η μάνα σου. Εγώ ήμουν καλός μαθητής, που τους πρώτους. Τρία χρόνια επέρασα τέσσερεις τάξεις. Αλλά ήμαστε φτωχοί. Τζαι τα τσιουράκια ήταν δούλοι τζειν' το τζαιρό. Να τους δουλεύκεις ούλλη μέρα, τη νύχτα να τους καθαρίζεις να τους κουβαλάς νερό, να τρώσι τζείνοι τζ' ύστερα εσύ. Τζιαι να τζοιμάσαι έσσω τους τζιαι να ξυπνάς πρώτος. Πλερωμή το φαΐ σου μόνο. Ύστερα άμμαν τζ' έμαθα τη δουλειά εδίαν μου έξη γρόσια την εβδομάδα.

Δεκαεφτά χρονών, το '39 άνοιξα μαγαζί με εφτά τριάρκα (21 γρόσια) στη Κακοπετριά. Άρκεψεν ο Παγκόσμιος Πόλεμος το Δεκέβρη του '39. Γενάρη, Φεβράρη, ήρτα στη Λευκωσία τζ' ύστερα με την οικογένειά μου επήα στον Αμίαντο. Έκαμέ μας εκκένωση ο Εγγλέζος. Έκατσα 2-3 μήνες, εστράφηκα τζιαι 'πεσα στη βιοπάλη, σαν «κάρφας», δηλαδή, μάστρος που ξέρει τη δουλειάν ούλλη (αρχιεργάτης). Εδούλεψα σε αρκετά μεγάλα μαγαζιά ως το '46. Με μια λίρα άνοιξα μαγαζί στη Λεύκα μεσ' τους Τούρκους (αφού οι παρέες μου ήταν Τούρτζοι) επέρασα καλά. Τότε εν είχαμε διαφορές, επηένναμε μαζί, εδιασκεδάζαμε μαζί, εν' τζ' ήτουν όπως τωρά.

Ύστερα εγίνηκεν η απεργία η μεγάλη, που την έσπασε η Σ.Ε.Κ. μαζί με τους Εγγλέζους. (Εν' ηξέρω αν είσαι δεξιός, αλλά έτσι εγινήκασι τα πράματα). Ε πιον, εσπάσαμε τζιαι μεις. Κάτσε, κάτσε, να ταΐζεις τους μεταλλωρύχους, να τους τζερνάς, να τρώεις τζιαι σου, εφάαμε τζιαι τη σουρμαγιά, τζι' ήρταμε μεροκάματο στη χώρα πάλαι, (τέλος '48). Ως το '54. Ύστερα επήα σαν τσαεράς στις επιχειρήσεις Λουκούδι, ως το '62. Μετά ήρταν οι «μοντέρνες καρέκλες». Που το '62 τζ' ύστερα είμαι δαμαί, στούτο το μαγαζί.

— **Πόσα στοιχίζουν οι καρέκλες, η μια.**

— Η τζουνούρκα £11.00 τζιαι να ντύσω μια παλιά £6.00. (Πριν 15 μέρες ήταν £5.00).

— **Πως βγαίνει το μεροκάματο; Είσαι ευχαριστημένος;**

— Ξέρεις είμαι μεγάλος πιον, εν' είμαι πολλά γλήορος στη δουλειά, όπως πρώτα. Εν ημπόρω να φκάλλω τη δουλιά που έφκαλλα που 'μουν νέος. Όμως το μεροκάματο φκαίνει. Εν' έχω παράπονο. Ακόμα γυρεύκει ο κόσμος πο τούτες τες τσαέρες.

Η ταβέρνα Αξιοθέας

Όλοι γνωρίζετε σίγουρα τη ταβερνούδα της οδού Αξιοθέας στον Άη Κασσιανό. Ωστόσο είναι τόσο γραφική που την αναφέρουμε και εδώ. Όχι μόνο το σπίτι στο οποίο στεγάζεται είναι αξιόλογο αλλά και τα γύρω σπίτια είναι από τα πιο αξιόλογα της παλιάς Λευκωσίας. Στη γωνιά δίπλα είναι το σπίτι του Περδίου συγκεκριμένα και απέναντι αυτό του Γρίβα. Επείγουν και τα δυο συντήρησηςιδιαίτερα το τελευταίο. Λίγα μέτρα βορειότερα στη «νεκρή» ήδη ζώνη μπορεί κανείς να δη μια γωνιά του ερειπωμένου Γυμνασίου τ' Άη Κασσιανού. Το καλοκαίρι η «Αξιοθέα» βγάζει τα τραπεζάκια της έξω, στο δρομάκι με τα «τσαρτελλούδκια». Είναι μια πανέμορφη και δροσερή γωνιά που από μόνη της είναι αρκετή.

Όμως και η κουζίνα της με τα λίγα παραδοσιακά της σχάρας είναι πραγρατικά ψηλού επιπέδου. Για να σας ευκολύνουμε σας δίνουμε συνοπτικά το μενού με τις τιμές. Σουβλάκια, Σιεφταλιά μεγάλη μερίδα 1.25, Χαλλούμι, Λούντζα, Λουκάνικα, Σαλάτα διπλή £1.00, Μπύρα 0.50, Κρασιά φτηνά 0.75, Κρασιά ακριβά 1.50, Κονιάκ μεγάλη 1.25 και μικρή 0.75. Όσοι θέλουν μπορούν ν' αγοράσουν σουβλάκια και να τα πάρουν μαζί τους με 50 σεντ .

Κώστας Σταυρινός

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ των λουλουδιών ή των εργατών

Η Χαραυγή της 1ης του Μάη αναφέρεται απορριπτικά στο γιορταστικό της πρωτομαγιάς σαν μέρας των λουλουδιών.

Ο Προλετάριος της Πρωτομαγιάς γράφει: «Δική μας η σημερινή μέρα, συνάδελφοι Προλετάριοι. Εργατική Πρωτομαγιά. Κόκκινη Πρωτομαγιά. Τις άλλες τις «τρελλές-τρελλές Πρωτομαγιές» αφήστε τις γι' αυτούς που τις οργανώνουν και τους είναι κατάλληλες».

Στο ίδιο φύλλο ο κ. Κολοκασίδης αναφέρει:

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ένα-δυο χρόνια από διάφορους οργανισμούς και άτομα γίνεται μια προσπάθεια αλλοίωσης του ταξικού, εργατικού νοήματος και πνεύματος της Πρωτομαγιάς. Οργανώνονται εκδηλώσεις «πανηγυριώτικου» χαρακτήρα με πρόσχημα την αναβίωση παλιών εθίμων.

Η πρωτομαγιά δεν είναι μια οποιαδήποτε αργία που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για διασκεδάσεις και ξεφαντώματα. Για τέτοιες γιορτές υπάρχουν πολλές άλλες αφορμές.

Η Πρωτομαγιά καθιερώθηκε και καθαγιάστηκε από τους αγώνες και το αίμα των εργαζομένων σε όλο τον κόσμο. Μπορεί κάποιοι να μη συμφωνούν μ' αυτούς τους αγώνες. Όμως νομίζουμε ότι δεν μπορούν να αρνηθούν το μεγαλείο και τις θυσίες των εργατικών αγώνων, γι' αυτό το λιγότερο που θα μπορούσαν να κάνουν είναι η σιωπηλή απόδοση τιμής στους πρωτοπόρους ήρωες-εργάτες. Μπορούν να μην συμμετέχουν στις μαχητικές εκδηλώσεις και παρελάσεις. Αυτό είναι δικαίωμα τους. Ας μη προσπαθούν όμως με διάφορες διοργανώσεις να αλλοιώσουν το πνεύμα της Πρωτομαγιάς.

Αυτοί που προσπαθούν να αλλοιώσουν το πνεύμα της Πρωτομαγιάς, στο τέλος θάχουν την ίδια τύχη μ' αυτούς που στο παρελθόν απεγνωσμένα προσπάθησαν να απαγορεύσουν στους εργαζόμενους να γιορτάζουν με τον δικό τους τρόπο τη μέρα τους. Στο τέλος θα αποτύχουν!

Ο «Προλετάριος» της 4ης του Μάη συνεχίζει στο ίδιο πνεύμα θέλοντας τη 1η του Μάη αποκλειστικά «εργατική». Αναφέρει μάλιστα γραφόμενα της «Σημερινής» (Μόνη ασχήμια στη μέρα των λουλουδιών οι παρελάσεις του ΑΚΕΛ) για να αποδείξει τον αποπροσανατολιστικό ρόλο που θέλουν να προωθήσουν οι διοργανωτές της τρελλής-τρελλής Πρωτομαγιάς».

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι υπάρχουν αρκετοί που θέλουν να προωθήσουν το «λουλουδένιο» χαρακτήρα της πρωτομαγιάς με συγκεκριμένο στόχο την απώθηση του εργατικού και διεθνιστικού της χαρακτήρα. Νομίζω ότι η Χαραυγή παίρνει βεβιασμένα την αντίθετη θέση αντιδρώντας καθαρά αμυντικά.

Εγώ πιστεύω ότι οι δυο πλευρές της Πρωτομαγιάς ταιριάζουν και εναρμονίζονται, και της δίνουν μια ολοκληρωμένη σφαιρική οντότητα, την οποία έχει ήδη αποχτήσει εξ' αντικειμένου μέσα στη παράδοση. (Και πριν ο Δήμος διοργανώσει τη τρελλή-τρελλή πρωτομαγιά). Είναι πλέον παραδοσιακά, μέρα γιορτής η πρωτομαγιά, για τ' αρχίνισμα της άνοιξης. Είναι επίσης μέρα μνήμης για τ' αρχίνισμα της άνοιξης των εργαζομένων, και πάλης και διεκδίκησης.

Στη Χαραυγή της 4ης Μαΐου πέρα από το κειμενάκι του Προλετάριου υπάρχει κι' ένα κείμενο του Παν Παιονίδη που τιτλοφορείται: «ΓΙΑ ΕΝΑ ΜΕΤΩΠΟ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΜΑΖΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ». Σας μεταφέρουμε μια παράγραφο:

«Έτσι η Κύπρος, όντας ελεύθερη Κέρκυρα, χωρίς θώρακα, έγινε ο καλύτερος δέκτης της μαζικής κουλτούρας, στις χειρότερες μάλιστα μορφές. Και έλλειψει σοβαρού αντισταθμίσματος απορροφά αυτή την «κουλτούρα», κάνοντας την βίωμα, τρόπο ζωής και συμπεριφοράς. Κι εδώ ακριβώς βρίσκεται η οξύτητα του προβλήματος. Κι όταν μιλούμε για μαζική κουλτούρα δεν αναφερόμαστε απλώς και μόνο στις ταινίες, που μας βομβαρδίζουν συνέχεια από την μικρή οθόνη της τηλεόρασης και που τώρα με την εισβολή του βίντεο πολλαπλασιάστηκαν σε αριθμό, ούτε και στην «ντίσκο μουσική», που έγινε η μοναδική σχεδόν τροφή των παιδιών μας στις ώρες της διασκέδασης τους, ούτε στα μελό των περιοδικών που κατάντησε το κύριο σχεδόν διάβασμα πολλών οικογενειών. Αναφερόμαστε σ' όλα αυτά μαζί και σ' άλλα πανομοιότυπα φρούτα που μας κατακλύζουν, κυρίως όμως αναφερόμαστε στην ατμόσφαιρα που ελκύει αυτή η υποκουλτούρα και που την αναπνέουμε συνέχεια. Μ' αποτέλεσμα να γινόμαστε μάρτυρες σοβαρών αλλοιώσεων στην ψυχολογία και στην νοοτροπία των ανθρώπων, κυρίως των νέων, των παιδιών, στα γούστα τους, στα ενδιαφέροντά τους, στον τρόπο σκέψης τους. Μπορεί να υπάρχει εδώ κάποιο στοιχείο υπερτονισμού, υπερβολικού χρωματισμού της εικόνας προς το γκρίζο κανένας όμως δεν μπορεί να παραγνωρίσει την ύπαρξη του προβλήματος και ακόμη περισσότερο το γεγονός, ότι η δουλειά ολονών σ' αυτό τον τομέα είναι λειψή.

Για μας φυσικά, πέρα από τις διαπιστώσεις, σημασία έχει το τι πρέπει να γίνει, πως θα μπορούσαμε ν' αντιδράσουμε και σαν κράτος, αλλά και σαν κίνημα σ' αυτή την κατά μέτωπο ιδεολογική επίθεση του ιμπεριαλισμού, που σε τελευταία ανάλυση στοχεύει στην άλωση της Κύπρου και του λαού της».

Πιστεύω ότι ο γιορτασμός της Πρωτομαγιάς σαν μέρας των λουλουδιών είναι στη πράξη μια ενέργεια που θα μπορούσε να προωθείται και από το προτεινόμενο μέτωπο του κ. Παιονίδη. Διότι είναι όντως μια εκδήλωση που αντιστέκεται στη κουλτούρα πούχει μήτρα της τις σκοπιμότητες και τα συμφέροντα των διεθνών κέντρων εξουσίας. Η επιβολή αυτής της κουλτούρας εξώθησε άκριτα στο περιθώριο τη λαϊκή κουλτούρα του τόπου. Η χαρά με την οποία έρχεται ο κόσμος να παίξει το λιγκρίν του είναι στοιχείο ελπιδοφόρο, και συμπεριέχει το αίσθημα της λύτρωσης. Δεν πρέπει με κανένα τρόπο η πρωτομαγιά των λουλουδιών να συγχίζεται με άλλους τρόπους χασίματος ώρας σε μη συμμετοχικές εκδηλώσεις όπως είναι το ποδόσφαιρο (της πρώτης κατηγορίας ή το φτηνοσινεμά) Τα δυο πράγματα είναι διαμετρικά αντίθετα.

Δεν πρέπει όμως να παραβλέπουμε ταυτόχρονα το γεγονός ότι εμείς οι Κύπριοι δεν απασχολούμαστε όσο πρέπει με τη κρισιμότητα των καιρών. Σημαντικές δε αποφάσεις μένουν εξ' ολοκλήρου στην ευθύνη των ηγεσιών χωρίς συμμετοχική διάθεση από τη πλευρά του κόσμου. Είναι αυτό γενικώτερο φαινόμενο το οποίο δεν μπορεί να λυθή παρά μόνο με μια συνολική επανατοποθέτηση της σχέσης της κοινωνίας με τις ηγεσίες της, δεμένη με μια αποτελμάτωση των πολιτικών και κοινωνικών πραγμάτων. Τότε εξ αντικειμένου το ειδικό βάρος της γιορτής και της «σοβαρής» εκδήλωσης θα φτάσουν σε μια πιο ισόρροπη σχέση.

Πάντως λαμβάνοντας υπόψη τη γενική κατάσταση όπως είναι, μπορούμε να πούμε ότι στη Τρελλή-τρελλή πρωτομαγιά υπήρχε διάχυτη και η παρουσία της εργατικής. Τόσο λόγω της μαζικής παρουσίας των εργαζομένων, όσο και των κόκκινων μαντηλιών και αυτοκόλλητων που χρωμάτιζαν το χώρο. Υποθέτουμε ότι θα μπορούσε να υπάρχει και πιο οργανωμένη παρουσία συντεχνιών ή εργοστασιακών επιτροπών ή άλλων εργατικών σωμάτων.

Στο τέλος-τέλος και η ίδια η επανάσταση είναι χαρά και χορός της ζωής. Ίσωςποτε η ανθρωπότητα να μη παιδιάρισε όσο στις επαναστατικές στιγμές της. Κατά που λέει και ο Μπράμος στην Αυγή (19/11/82) η επανάσταση παρουσιάζεται πάντα σαν το ορόσημο μιας στροφής, σαν η στιγμή της πραγματοποιήσης των πιο απίθανων και «τρελλών» ονείρων του απλού ανθρώπου. ▫

Ψευδομοντέρνα, άσχετη και προκλητική αρχιτεκτονική απέναντι από την πόρτα Αμμοχώστου.

ΝΕΑ ΚΤΙΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ

Ζ. ΣΙΕΡΕΠΕΚΛΗ

Το πρόβλημα της ένταξης ή ενσωμάτωσης μιας νέας αρχιτεκτονικής σε ιστορικούς ή παραδοσιακούς πυρήνες, είτε αυτοί βρίσκονται στην ύπαιθρο είτε στις πόλεις, παρουσιάζεται ιδιαίτερα πολύπλοκο και αντιφατικό, ειδικά όπου η σύγχρονη τεχνολογία και σχεδιαστική πράξη αντικατέστησαν τους παραδοσιακούς τρόπους δόμησης. Πάνω σ' αυτό υπάρχουν διϊστάμενες απόψεις και πραχτικές. Σε άλλες χώρες το ζήτημα απασχολεί από χρόνια χιλιάδες ειδικούς και μη, και πάρα πολύ μελάνι έχει χρησιμοποιηθεί τόσο για γραπτά, όσο και στα σχεδιαστήρια. Στην Κύπρο το πρόβλημα δεν έχει σχεδόν τεθεί σαν τέτοιο, γιατί ακόμα επικρατεί μια υποβαθμισμένη συνείδηση της σημασίας του κτιστού μας περιβάλλοντος και πιο συγκεκριμένα των παραδοσιακών μας χώρων. Παρόλο που δεν έχει όμως τεθεί στο επίπεδο της ανοιχτής συζήτησης - από την μια η απουσία Πανεπιστημίου και έρευνας, από την άλλη η ασφυκτικά περιορισμένη διακίνηση ιδεών ή κριτικής στον εξειδικευμένο χώρο της αρχιτεκτονικής - εν τούτοις είναι ένα πρόβλημα υπαρχτό. Οι όψεις του είναι δυο: Η μια αφορά την θεωρία (μεθοδολογία σχεδιαστικής προσέγγισης) και ειδικότερα τους μελετητές αρχιτεκτονες, η άλλη αφορά την πράξη δηλ. τα τετελεσμένα πια αποτελέσματα που στέκουν μεταξύ των παλιών κτισμάτων.

Το άρθρο που ακολουθεί στοχευει σε δυο πράματα. Το ένα είναι να καταγράψει την προβληματική και το σκεφτικό του γράφοντος στο θεωρητικό επίπεδο, ώστε να σχηματιστεί μια υπόθεση διερεύνησης δυνατοτήτων συζήτησης.

Ο δεύτερος στόχος αφορά μια κριτική προσέγγιση του χαρακτήρα και της σχέσης των υπαρχόντων νέων κτιρίων με την Παλιά Πόλη.

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΣΗ

Στα χρόνια πριν από την εισβολή των νέων βιομηχανικών υλικών δόμησης (μπετόν, ατσάλι, αλουμίνιο, πλαστικό κ.λπ.) και πριν εμφανιστούν στο προσκήνιο οι πτυχιούχοι σχεδιαστές του χώρου, το πρόβλημα της ένταξης ενός νέου κτίσματος στο υπάρχον σύνολο, ήταν απλό γιατί ακολουθούσε διαδικασίες συνέχειας. Υλικά, τεχνολογίες και τυπολογίες ήσαν περιορισμένα γιατί στηρίζονταν στο τοπικό, στο προηγούμενο. Οι ανάγκες, ατομικές και κοινωνικές, ήσαν περισσότερο ουσιαστικές και πιο κοντά

στις βασικές ανάγκες διαβίωσης-στέγασης, σε αντίθεση με τις σημερινές που σε μεγάλο μέρος τείνουν να ικανοποιήσουν τον καταναλωτισμό, την μικροαστική επίδειξη, τον πλούτο (συνήθως αρχοντοχωριάτικου χαρακτήρα) ή την ματαιοδοξία. Η κοινοτική ταυτότητα ήταν ισχυρή με έντονα χαρακτηριστικά κοινής αντίληψης για όλες σχεδόν τις εκφράσεις και εκφάνσεις της ζωής. Κοινωνία οργανική παρά την ταξική της διάθρωση.

Σαν αποτέλεσμα των πιο πάνω ήταν η δημιουργία ενός χώρου ενιαίου και οργανικού. Αρχιτεκτονικά ο χώρος αυτός (παραδοσιακός όπως συνηθίζεται να αποκαλείται σήμερα) σηματοδοτεί μιαν ενότητα αδιάσπαστη. Ο χαρακτήρας του διαθέτει έντονη αισθητική αξία γιατί λειτουργεί σε μια κλίμακα κοινή και ανθρώπινη, γιατί ζει σε μια διαλεκτική ισορροπία-σχέση. Το μέρος είναι οργανικό κομμάτι του όλου, το μικρό και το μεγάλο, το κάτω και το πάνω, το κενό και το πλήρες, γενικά όλες οι χωρικές αντιθέσεις λειτουργούν αντιληπτικά σ' ένα ενιαίο οργανικό σχήμα.

Ενώ, είναι εύκολα αναγνωρίσημη η χρονική ταυτότητα του κάθε κτίσματος και ενώ μπορεί κανείς χωρίς κόπο να «ξεχωρίσει» τις διαφορές των κτισμάτων μεταξύ τους, εν τούτοις το όλο αποτελεί μια σύνθεση στην οποία κυρίαρχο στοιχείο είναι ο διάλογος και η αυτή πολιτιστική σχέση.

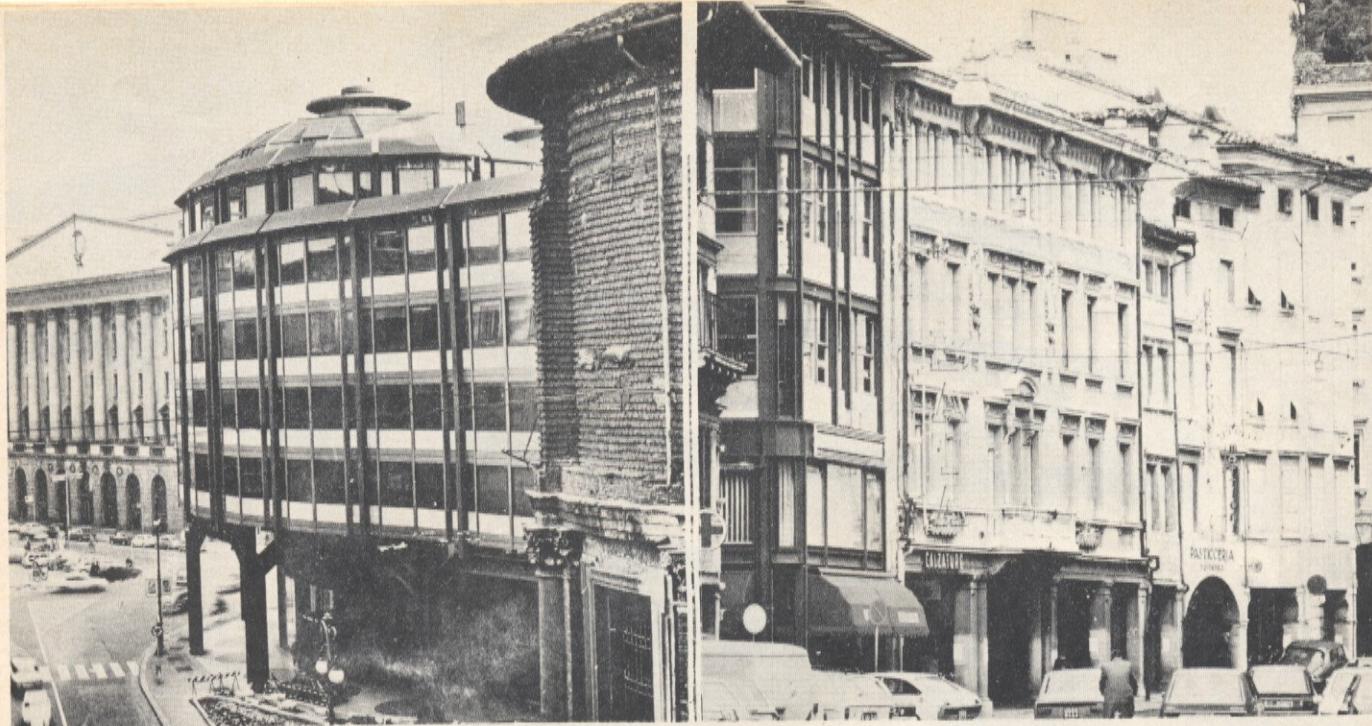
Η κατάσταση αυτή των πραγμάτων δημιουργεί μια αισθητική αντίληψη του χώρου ευχάριστη. Είναι μια ομορφιά απλή και γενικά αποδεχτή. Η αμφισβήτιση της είναι δύσκολη τόσο στην αυθόρμητη και άμεση σχέση με αυτήν, όσο και κάτω ακόμα από την αυστηρή «ορθολογιστική» εξέταση.

ΣΤΗΝ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΒΑΒΕΛ

Με την εμφάνιση στην Κύπρο της σύγχρονης οικοδομικής τεχνολογίας και υλικών, με την αλλαγή των κοινωνικο-οικονομικών δεδομένων και με την νέα εισαγώμενη αρχιτεκτονική παιδεία (μην ξεχνάμε πως η συντριπτική πλειοψηφία των Κυπρίων αρχιτεκτόνων σπούδασε σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού) η συνέχεια της αρχιτεκτονικής γλώσσας που περιγράψαμε προηγούμενα καταργείται. Το κύριο χαρακτηριστικό των κτισμάτων στην Παλιά Πόλη κατά την νέα περίοδο είναι η παντελής απουσία δεσμών με το προϋπάρχον κτιστό περιβάλλον. Όλα ανεξαίρετα τα νέα κτίρια βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση με τα γύρω τους. Είτε σε επίπεδο κλίμακας, είτε σε επίπεδο υλικών, είτε σε επίπεδο τυπολογίας, είτε σε επίπεδο μορφής και ύφους, τα εξετάζει κανείς. Αρχιτέκτονες και μη, προσεγγίζουν το θέμα με τρόπο τόσο ανεπαρκή , τόσο κυνικό που προσβάλλει ακόμα και όσους δεν διαθέτουν εξειδικευμένη ευαισθησία. Κραυγαλέα παραδείγματα αυτής της προσέγγισης θα μπορούσαν να καταγραφούν πολλά.

Αναφέρω μόνο μερικά στην τύχη: Μακαρονοποιείο Μιτσίδη και κτίριο ΣΠΕΛ απέναντι από την Πύλη Αμμοχώστου, νέο κτίριο «ολυμπιακού», νέο κτίριο κεντρικής Δημοτικής Αγοράς, σύμπλεγμα καταστημάτων στο τέλος της οδού Λήδρας, κτίριο Μαγκλή και άλλα πολλά, για να μην αναφερτούμε στην εγκληματική νομοθεσία που επέτρεψε εφτά ορόφους στις παριφές των τειχών.

Η σχιζοφρένια που επικρατεί στο αρχιτεκτονικό γλωσσολόγιο όλων σχεδόν των νέων κτιρίων στη Παλιά Πόλη δεν μπορεί να μας μεταφέρει νοητικά αλλού, παρά στον βιβλικό Πύργο της Βαβέλ. Ο μαϊμουδισμός που μεταφερει άκριτα πρότυπα και μοντέλλα του μοντέρνου κινήματος της διεθνούς αρχιτεκτονικής στην καρδιά της ιστορικής πόλης κυριαρχεί απόλυτα και καταστροφικά. Χωρίς έρευνα, χωρίς μεθοδολογία, χωρίς ίχνος ευαισθησίας και λεπτότητας απέναντι στο υφιστάμενο περιβάλλον, τα σχεδιαστήρια παράγουν κατόψεις και όψεις ▶

Κτίριο γραφείων στο Μιλάνο *νέα γραφεία στο Ούτινε της Ιταλίας*

Τρία παραδείγματα διαλεκτικού ξεπεράσματος της αρχιτεκτονικής αντίθεσης παλιού-νέου.

που μόνο την αυταρέσκεια (αμφίβολη και αυτή) των παραγωγών τους μπορούν να ικανοποιήσουν. Η αρχιτεκτονική από έργο μετατρέπεται σε προϊόν. Χώρος κατανάλωσης και κατανάλωση χώρου. Επιφάνειες και όγκοι με αξία εμπορευματική. Την αισθητική αντικαθιστά το εύκολο κέρδος σε βάρος μιας ιστορίας, μιας παράδοσης, μιας μοναδικής περιβαλλοντικής αξίας.

Είναι εκπληκτικό να μην μπορείς να βρείς έστω ένα νέο κτίριο που να μπορεί να υπερασπιστεί την αρχιτεκτονική του πειστικά. Που να μπορεί να δηλώσει μια σχέση ικανοποιητική με το περιβάλλον του, που να μπορεί να αποκαλύψει στο περαστικό ή στο χρήστη, μια κάποια ευαισθησία του σχεδιαστή του σε σχέση με την τεράστια ιστορική και πολιτιστική φόρτηση του περιβάλλοντος χώρου. Η αρχιτεκτονική των πιο πολλών από αυτά τα κτίρια είναι η ίδια στην «λογική» της είτε στην εντειχισμένη πόλη την βρείς, είτε στους Αγίους Ομολογητές, είτε στην πόλη της Χρυσοχούς, είτε στην Άλωνα. Διατοπική μεν αλλά ισοπεδοτική, αρνητική και περιφρονητική. Κακόγουστη.

Στα περιορισμένα πλαίσια ενός άρθρου είναι αδύνατη η ανάπτυξη των αιτίων που παρήγαγαν και αναπαράγουν ακόμα αυτή την κατάσταση. Τα αίτια πρέπει να αναζητηθούν στην ίδια κατεύθυνση που μπορεί να ερμηνεύσει την γενικώτερη πολιτιστική υποβάθμιση που υπάρχει πίσω από την ψεύτικη βιτρίνα της κυπριακής κοινωνίας, κυρίως μετά την ανεξαρτησία. Μια υποβάθμιση που καλύπτεται έντεχνα από το τυπικό, το εκφυλισμένο, το φορμαλιστικό, το αληθοφανές και όχι το αληθινό, τα ταμπού και τους μύθους.

Στα ρηχά νερά της σύγχρονης κυπριακής διανόησης βρίσκεται και η απάντηση για τα θλιβερά παραδείγματα της σύγχρονης μας αρχιτεκτονικής στην Παλιά Πόλη.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ

Το πρόβλημα της ενσωμάτωσης μιας νέας αρχιτεκτονικής σε παραδοσιακούς χώρους είναι στη βάση του πρόβλημα πολιτιστικό. Έχει να κάνει με ζητήματα ταυτότητας, ιστορικής συνέχειας, αυτογνωσίας. Δηλ. είναι ένα πρόβλημα πολυσήμαντο και γιαυτό δεν αντέχει σε λύσεις μονοσήμαντες. Η αντιμετώπιση του απαιτεί διεργασίες ανοιχτές. Απαιτεί αυτοαναίρεση, γιατί οι προεικόνες από την «ορθολογιστική» μεθοδολογία που μας δίδαξαν τα σχολεία,μας κάνει ανίκανους να αντιληφθούμε και να αποδεχθούμε την «λογική» του παραδοσιακού.

Το πρόβλημα από την φύση των όρων που το συνθέτουν απαιτεί ερευνητική προσέγγιση, δηλ. βαθειά κριτική στάση. Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση είναι από μόνη της αυθαίρετη.

Από την συσσωρευμένη εμπειρία άλλων χωρών γύρω από το ίδιο ζήτημα είναι δυνατή η εξαγωγή ορισμένων συμπερισμάτων. Το πρώτο καθορίζει πως οι δυνατότητες και το φάσμα επιλογής στο να εντάξει κανείς μια νέα αρχιτεκτονική στον Παλιό χώρο, είναι πολλές. Σαν δεύτερη διαπίστωση έρχεται αυτή που θέτει σαν καθοριστικό για την αρχιτεχτονική του νέου κτιρίου, την ποιότητα της σχέσης του με το μικροπεριβάλλον του και όχι την αρχιτεκτονική του αυτή καθ' εαυτή. Την αρχιτεκτονική δεν μπορεί να την κρίνειςέξω από τον περιβάλλοντα χώρο.

Έτσι η απάντηση στο πρόβλημα βρίσκεται πιο κοντά στην ανάγκη προσδιορισμού μιας μεθοδολογίας παρά σ' ένα πλαίσιο κανόνων.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στο σχήμα «νέα κτίρια σε παλιό περιβάλλον» υπάρχει ξεκάθαρα μια αντίθεση: Από τη μια η ανάγκη προστασίας και σεβασμού της παράδοσης, απ' την άλλη η ανάγκη δημιουργίας μιας σύγχρονης αρχιτεκτονικής. Ανάγκες και οι δυο νόμιμες. Μπροστά στην αντίθεση αυτή υπάρχουν δυο τρόποι, δυο μέθοδοι καλύτερα, με τις οποίες είναι δυνατή η προσέγγιση. Η πρώτη είναι αυτή που επιχειρεί την κατάργηση του ενός από τους δυο όρους της αντίθεσης. Είναι μέθοδος που ουσιαστικά αποφεύγει το πρόβλημα, το αρνείται. Γιατί είτε την ανάγκη σεβασμού του παλιού «Καταργήσεις», είτε την ανάγκη του σύγχρονου στην πραγματικότητα καταργεί και το ένα και το άλλο.

Η αρχιτεκτονική επιλογή που αγνοεί εντελώς το παλιό, όσο «ωραία» κι αν είναι, δεν παύει να είναι στην ουσία καταστροφική για το περιβάλλο της. Το ίδιο και μια αρχιτεκτονική που περιφρονόντας το σύγχρονο προσπαθεί να αντιγράψη το παλιό δεν είναι ούτε δημιουργική, ούτε αυθεντική

Η δεύτερη μέθοδος είναι η διαλεκτική. Είναι η μέθοδος που ξεκινόντας, από την αποδοχή της αντίθεσης, αναγνωρίζει ταυτόχρονα και την ενότητα της. Είναι η μέθοδος που επιχειρεί την αναγωγή της αντίθεσης σε μια νέα ποιότητα, μια ποιότητα πρωτόγνωρη γιαυτό και αυθεντική. Όπου το αποτέλεσμα δεν είναι ούτε το ένα, ούτε το άλλο, μα που ταυτόχρονα είναι και τα δυο. Όπως κάθε γόνος μοιάζει είτε λίγο είτε πολύ και στους δυο γονείς.

Η διαλεχτική μέθοδος σημαίνει βασικά να εξετάζονται τα φαινόμενα όχι σαν μεμονωμένα επεισόδια αλλά σαν στιγμές μιας ενιαίας διαδικασίας, όπου το κάθε τι αλληλοεξαρτάται και αλληλοσυμπληρώνεται από το άλλο.

Έτσι το ξεπέρασμα της αντίθεσης μεταξύ παλιών και νέων στον παραδοσια-

Τραπεζικό κτίριο στην Στουτκάρδη

κό χώρο πρέπει να αναζητηθή σε έναν ποιοτικάψηλό διαλογικό συσχετισμό που να τονίζει τόσο την σύμπτωση (νέου-παλιού) όσο και την διαφοροποίηση. Η αναζήτηση αυτή σημαίνει την δημιουργία ενός αρχιτεκτονικού γλωσσολόγιου που να σηματοδοτεί από την μια το σύγχρονο του κτίσματος και από την άλλη τους δεσμούς του με το παλιό. Οι δεσμοί αυτοί μπορεί να εντοπιστούν στο πλούσιο φάσμα των δομικών και μορφοϋφολογικών χαρακτηριστικών της παραδοσιακής και σύγχρονης αρχιτεκτονικής.

Προϋπόθεση όμως για όλα τα πιο πάνω είναι η βασανιστική και σοβαρή έρευνα, χωρίς αυτή η απάντηση θα είναι η ίδια που συχνά βλέπαμε γύρω μας, δηλ. της πλαστογράφισης (ψευδή αντίγραφα) ή του «μοντέρνου» (άσχετου και προκλειτικού). Και οι δυο αυτές επιλογές που συνθέτουν τον εύκολο δρόμο συναντόνται τελικά σένα σημείο: στην πτώχευση της αρχιτεκτονικής, άρα και της πόλης.

Είπαμε πιο πάνω για την ανάγκη έρευνας. Αναφερόμαστε σε μια έρευνα του πνεύματος της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και όχι του τύπου. Σε μια μελέτη που στοχεύει να ανακαλύψει και αποκαλύψει της διαδικασίες που πραγμάτω σαν το ιστορικό περιβάλλον. Γιατί η μελέτη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής αποκτά νόημα μόνο με τον όρο πως αυτή χρησιμεύει στην γενική γνώση, δηλ. χρησιμεύει σαν πληροφορία, σαν παιδεία για την διαπίστωση διεργασιών και όχι μόνο τελειωμένωνμορφών ή προτύπων.

Αυτή η γωνιά προσέγγισης αποκλείει αυτόματα το ξεπεσμό της σχεδιαστικής πράξης στη μιζέρια του μιμητισμού, και ανοίγει τους ορίζοντες για δημιουργικότητα στη σχεδιαστική σύλληψη. Ορίζοντες που έχει τόση ανάγκη η Παλιά Πόλη. ●

Εγκαίνια ενός Παλαιοπωλείου

Το άνοιγμα του χώρου εδώ είναι μια απάντηση σ' αυτούς που χαλούν. Ο χώρος αυτός θάναι σημαντικός όχι μόνο λόγω του είδους της εργασίας του αλλά και γιατί θάναι τόπος συζήτησης και διαλόγου. Διαλόγου που τόσο λείπει απ' αυτό το τόπο. Προβλέπω ότι θάρχομαι ταχτικά εδώ για να κουβεντιάζω μαζί σας.

Έτσι άρχισε την ομιλία του στα εγκαίνια του «Παλαιοπωλείου» στην Οθέλλου 1 στις 13 του Μάη ο κ. Δημητριάδης, δήμαρχος Λευκωσίας. Στη συνέχεια αναφέρθηκε στα γεγονότα της Θησέως (βλ. το 1ο μας τεύχος) τονίζοντας ότι η σωστή μέθοδος λύσης αυτών των προβλημάτων είναι ο διάλογος και το σφαιρικό τους αντίκρυσμα. Μετά ο κ. Δημητριάδης «έκοψε τη κορδέλλα», (δηλαδή άνοιξε τη πόρτα) και μπήκε στο νέο μαγαζί. Οι διακόσιοι τόσοι προσκεκλημένοι ακολούθησαν το παράδειγμα του αφού πρώτα εφοδιάστηκαν με κρασί που τους περίμενε έτοιμο.

Πραγματικά ησυντήρηση του παλιού μπακάλικου «του μπακαλουδκιού» είναι μια απάντηση σε όσους χαλούν. Είναι ακόμα και μια συγκεκριμένη έμπραχτη εισήγηση σε σχέση με τις μεθόδους συντήρησης. Το παλαιοπωλείο, στο κέντρο της μικρής πλατείας είναι ήδη τόπος συνάνθροισης των γειτόνων. Του Αντώνη από το αλλοιώτικο. της τετράδας των νεαρών που συντηρούν το σπίτι στη Θησέως, τα μέλη του αρχιτεκτονικού γραφείου της Θησέως (τετράδα κι' αυτή) ο μάστρε Αντρέας ο μηχανικός και φυσικά η ψυχή της γειτονιάς ο κύριος Παντελής. Σ' αυτούς προσθέτονται και οι φίλοι του μαγαζάτορα που μπαινοβγαίναν πριν ακόμα το μαγαζί λειτουργήσει.

Το παλαιοπωλείο ανήκει στο Κυριάκο Ευθυμίου που φυσικά σαν ηθοποιός «εν Κύπρω» εξασκεί άλλο επάγγελμα. Μπορεί κανείς να βρη εκεί διάφορα παλιά πράγματα από παλιές κάρτες, φωτογραφικές μηχανές, κυάλια, ρολόγια, κ.λ.π. Υπάρχουν φθηνά πράγματα για τους μη εχούμενους όπως μια κορνίζα (£3.00 και πάνω), ένα ρολόϊ τσέπης με αλυσίδα (£8.50 και πάνω), ένα κηροπήγιο (3), ένας αναπτήρας (5). Υπάρχουν επίσης και πράγματα για το γούστο πιο γεμάτων πορτοφολιών: μια τρομπέττα του 1910, ένα τρομπόνι του 1925, κοσμήματα βικτωριανής εποχής, κοσμηματοθήκες, γκραβούρες κ.λ.π.

Ορφέας: 36 χρόνια ζωής

Εκεί στα σύνορα του αίσχους στις κάτω γειτονιές, πάνω στη Λεωφόρο του τείχους, υπάρχει ένα αθλητικό σωματείο. Ο Ορφέας. Μικρό και ταπεινό όπως και η γειτονιά του, η Χρυσαλινιώτισσα. Αφού μαζί διάσχισαν την έρημο της λήθης, μπαίνουν, αισίως πια, στη νέα περίοδο της αναζωογόνησης.

Ο Ορφέας ιδρύθηκε το 1948. Ήταν η εποχή της ήττας του αντάρτικου στην Ελλάδα και η απαρχή της προσπάθειας επέχτασης της και στη Κύπρο. Αρκετά ποδοσφαιρικά σωματεία, μαζί μ' άλλες γενικώτερης φύσης ενέργειες, ζητούν από ποδοσφαιριστές τους να υπογράψουν «δήλωση» αποκήρυξης των αριστερών πεποιθήσεων τους. Πολλοί απ' αυτούς αρνήθηκαν με αποτέλεσμα να διαγραφούν από τα Σωματεία τους. Οι διαγραφέντες ιδρύουν νέα σωματεία (ένα απ' αυτά είναι και ο Ορφέας) και δημιουργούν και νέα ομοσπονδιά ερασιτεχνικών ποδοσφαιρικών ομίλων, την Κ.Ε.Π.Ο. Αυτή είναι η εποχή που τελεσίδικα δίνει πολιτική χροιά στο Κυπριακό ποδόσφαιρο.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες αρχίζει τη λειτουργία του το Αθλητικό σωματείο του Ορφέα. Αναφέρει χαρακτηριστικά ο Α. Μελαίσης, ένας παλιός ποδοσφαιριστής του *Ορφέα* «Αφού δεν είχαμε άλλην ώρα στη διάθεσή μας, μαζευόμαστε από τα χαράματα στις πέντε το πρωΐ, έτσι που να μπορούσαμε να πηγαίνουμε στη δουλειά μας χωρίς να χάνουμε μεροκάματο».

Το 1953 επιτυγχαίνεται η ενωποίηση του Κυπριακού ποδοσφαίρου και ιδρύεται η Κ.Ο.Π. Ο Ορφέας (μαζί με την ΑΛΚΗ και τον Ν. Αστέρα) μένει έξω, προφανώς λόγω κάποιας επιδιωκόμενης ισορροπίας. Το 1954 εντάσσεται στη Β' κατηγορία της Κ.Ο.Π. Και το 1960 περνά στη Α' κατηγορία, όπου μένει για τέσσερα χρόνια. Μετά ξαναεπιστρέφει στη Β' κατηγορία όπου και παραμένει. (Πλην μιας χρονιάς το 1978, που υποβιβάστηκε στη Γ' κατηγορία).

Η παρουσία του Ορφέα στη γειτονιά της Χρυσαλινιώτισσας είναι πολύ σημαντική. Αμέσως μετά τον πόλεμο και κατά τα επόμενα λίγα χρόνια, ήταν ο μόνος χώρος εκεί, που συγκέντρωνε ανθρώπους. Διατηρεί τη ζεστή ατμόσφαιρα των ανθρώπων που γνωρίζονται καλά μεταξύ τους και συναντώνται τακτικά. Είναι αυτοί της γειτονιάς, αλλά και αρκετοί άλλοι απ' όλη την Λευκωσία.

Το καλοκαίρι, στο δροσερό κήπο της Χρυσαλινιώτισσας, μαζεύει αρκετές εκατοντάδες ανθρώπους κάθε Δευτέρα στη βδομαδιάτικη τόμπολα. Έτσι αυτή η ακριτική περιοχή που για αρκετό καιρό ήταν έρημη και που προκαλούσε φόβο σε όσους κατά λάθος περνούσαν απ' εκεί, τώρα γεμίζει κόσμο που δεν φοβάται να περάσει τη βραδυά του κοντά στα φυλάκια της πράσινης γραμμής.

ΤΟΜΠΟΛΑ: **Αρχίζει τὸ τέλος Μαΐου καὶ τελειώνει τέλος Σεπτεμβρίου.**

Το κομμάτι της τάφρου που είναι μπροστά από το σωματείο χρησιμοποιείται σαν γήπεδο για να προπονείται η ομάδα του Ορφέα, δίνοντας μια πολύ σουρεαλιστική εικόνα κάτω από τα ενετικά τείχη και τα φυλάκια της γραμμής. Τελευταίως άρχισαν εργασίες για τη κατασκευή κανονικού γηπέδου, που θα το χρησιμοποιεί σαν έδρα ο Ορφέας μεγαλώνοντας το κομμάτι αυτό της τάφρου. Η κατασκευή του γηπέδου θα γίνει με απόλυτο σεβασμό του περιβάλλοντος, όπως μας ανάφερε υπεύθυνος του σωματείου.

Η ομάδα του Ορφέα τερματίζει φέτος εκεί γύρω στη 4η θέση του πρωταθλήματος της Β' κατηγορίας. Χαρακτηριστική είναι η έλλειψη φανατισμού από μέρους των ποδοσφαιριστών και των φιλάθλων της ομάδας. Μοιάζουν κάπως να ξεφεύγουν από το γενικό κλίμα υστερίας που επικρατεί, και από την εσωτερίκευση του ποδοσφαίρου σαν υποκατάστατου άλλων τρόπων εκτόνωσης. Μακάρι να συνεχιστή αυτό, έστω κι' αν η ομάδα «κινδυνέψη» ν' ανεβεί στη Α' κατηγορία.

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω ο Ορφέας, πέρα από ποδοσφαιρικό σωματείο, παίζει εξ' αντικειμένου οργανικό ρόλο στη Χρυσαλινιώτισσα.

Λειτουργεί σαν σύλλογος, με τη πραγματική έννοια της λέξης, για τους άρρενες κατοίκους της γειτονιάς. Μπορεί όμως να επεχτείνη περισσότερο τις δραστηριότητες του και να εμπλακεί πιο ενεργά στη διαδικασία αναζωογόνησης της περιοχής με πολιτιστικές η άλλες εκδηλώσεις που ν' απευθύνωνται στους γύρω κατοίκους.

Ο ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΤΟΥ ΤΑΚΤΑΚΑΛΑ

Το κτίριο του Ολυμπιακού αμέσως μετά το κάψιμο.

Όταν ο φίλος Κωστής μού-πε, δεν γράφεις κάτι και συ για τον Ολυμπιακό στο περιοδικό τότε κι' εγώ χωρίς δεύτερη σκέψη τούπα εντάξει. Τώρα πως θα χωρούσε το ποδόσφαιρο μέσα σ' ένα περιοδικό που καλά-καλά το σχήμα και το περιεχόμενο του δε τόχα υπ' όψη μου αυτό ήταν ένα πρόβλημα που θάπρεπε εγώ πια να λύσω.

Έτσι για μια ακόμα φορά ο Τακτακαλάς, με τον Ολυμπιακό του τώρα, βρέθηκε μέσα στα πόδια μου και φαίνεται ότι όπως μέχρι σήμερα πάντα κάτι με σκάλιζε, θα συνεχίσει και στο μέλλον ο μαχαλλάς τούτος να με κεντρίζει και να με απασχολεί γιατί απλά τούτος ο χώρος πάντα με γοήτευε με τις ομορφιές και τις ιδιορυθμίες του.

Πίσω λοιπόν τώρα στον Ολυμπιακό στο σωματείο που μαζί με τον Ορφέα αποτελούν τα δυο και μοναδικά σωματεία της «Εντός των Τειχών» και που βρέθηκαν πλάι-πλάι στον ίδιο μαχαλλά έτσι ίσως για να τονίζουν για μια ακόμα φορά στον κόσμο τις τότε χώρας και να θυμίζουν σε μας τους νεώτερους το περίφημο «τακτακαλίτικο» πείσμα που είναι το πρώτο χαρακτηριστικό που σούρχεται στο μυαλό σαν ακούεις την λέξη «Τακτακαλίτης» για τον κόσμο του Άη Κασσιανού, της Χρυσαλινιώτισσας και του Άη Γιώρκη.

Με τον ίδιο λοιπόν τρόπο που οι Τακτακαλίτες στήσανε στον ίδιο μαχαλλά τις εκκλησιές τους φτιάξανε και στα 1931 τον Ολυμπιακό, τον αθλητικό τους σύλλογο πούμελλε να παίξει τον ιστορικό του ρόλο στην εξέλιξη της ενορίας του Άη Κασσιανού. Και υπήρξε αυτός ο ρόλος πολύς ενεργός και συγκεκριμένος όχι μόνο στην ίδια ενορία αλλά ακόμα και σ' όλη την Λευκωσία με αποκορύφωμα και την συγκεκριμένη πια δράση του σωματείου κατά τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του 55-59, πούχε σαν αποτέλεσμα τον εμπρησμό του Ολυμπιακού από τους τρομοκράτες της Τ.Μ.Τ. και τον θάνατο μελών του μέσα στο ιστορικό σωματείο.

Στα 1948 στον Τακτακαλά ιδρύεται ο Ορφέας που στη πραγματικότητα δημιουργείται από τους αριστερούς οπαδούς του «Τράστ» που αρνήθηκαν να υπογράψουν μια γελοία δήλωση περί δήθεν καταδίκης της δράσης των αριστερών στο Εμφύλιο της Ελλάδας. Εδώ δε πρέπει να ανοιχθεί μια παρένθεση και να σημειώσω ότι η πολιτικοποίηση και κομματικοποίηση που μέχρι σήμερα και πιστεύω, δυστυχώς, για πολύ καιρό ακόμα θα κυριαρχεί στην «μάππα» είχε σαν αιτία αυτή την δήλωση που αναφέρω πιο πάνω.

Το γεγονός ότι η επίσημη «ποδοσφαιρική έκφραση» του αριστερού και του δεξιού βρίσκεται για τα σωματεία της Λευκωσίας στην Ομόνοια και το Αποέλ δεν συγκίνησε καθόλου τους Τακτακαλίτες και γι' αυτό μέχρι σήμερα συντηρούν τα δυο τους σωματεία και νάμαστε βέβαιοι πως θα κρατιούνται για πολύ καιρό ακόμα ή καλύτερα θα υπάρχουν τα δυο τούτα σωματεία όσο υπάρχει και ο μαχαλλάς μας.

Γι' αυτό λοιπόν τον λόγο γράφοντας για τον Ολυμπιακό δεν είναι να γράφεις απλά μια αναφορά σε διάφορες αθλητικές δραστηριότητες και επιτυχίες αλλά είναι σαν να γράφεις κάτι που είναι σμιγμένο με την Εκκλησία του Άη Κασσιανού με την «περβόλα του Τταντή» με την Πύλη της Αμμοχώστου, με το τζαμί το τούρκικο ακόμα με τη εκκλησία του Άη Γιώρκη και τη Χρυσαλινιώτισσα μέχρι να συνθέσεις τον Τακτακαλά και πάλιν στρεφόμενος προς τα πίσω μιλώντας για τον Τακτακαλά είναι σαν να αναλύεις όλα τα πιο πάνω στοιχεία.

Έτσι λοιπόν εύκολα καταλαβαίνουμε γιατί και οι οπαδοί του Ολυμπιακού και του Ορφέα αν και πιο λίγοι συγκριτικά με τις άλλες ομάδες της Λευκωσίας είναι πάντα πιο έντονοι σε παρουσία και πιο φορτισμένοι συναισθηματικά για την ομάδα τους.

Περπατώντας στους δρόμους του Άη Κασσιανού θα δεις τον καμένο Ολυμπιακό, δίπλα του ακριβώς ένα κτίριο με την πινακίδα του Ολυμπιακού απ' έξω, που έγινε το σωματείο του Ολυμπιακού την επαύριο που κάηκε το σωματείο και δεν είναι διόλου τυχαίο το γεγονός, ότι οι τακτακαλίτες διαλέξανε το κτίριο ακριβώς δίπλα από τον καμένο Ολυμπιακό για να στήσουν ξανά το σωματείο τους και τον σημερινό Ολυμπιακό στο ιδιόκτητο του οίκημα ένα καντούνι πιο πέρα από τον παλιό Ολυμπιακόν. Σε αντίθεση τα άλλα σωματεία της Λευκωσίας δηλ. του Αποέλ και της Ομόνοιας που τα οικήματά τους βρέθηκαν κατά διαστήματα ξαπλωμένα από την μια άκρη σχεδόν στην άλλη άκρη της Λευκωσίας.

Είναι λοιπόν ο Ολυμπιακός ένα κομμάτι από την ζωή του μαχαλλά μας και όπως είπα και πιο πάνω μπλεγμένος μέσα στις κοινωνικές και άλλες εκδηλώσεις με τους ανθρώπους του χώρου αυτού μαζί με τις άλλες τόσο όμορφες ιστορίες της περιοχής πάντα έχουν και μια αναφορά στον Ολυμπιακό τους. Είναι γι' αυτό ακόμα που ο Ολυμπιακός αποτελεί μια ξεχωριστή μορφή αγάπης για τους Τακτακαλίτες οπαδούς του.

Θάσος Χριστοφίδης

Μια συνέντευξη με τον Κ. Βαρώτσο

Ο Κώστας Βαρώτσος βρέθηκε πάλι στην Κύπρο, ολόκληρο σχεδόν το Μάη, στήνοντας ξανά το γυάλινο γλυπτό του. Αυτή τη φορά ο γυάλινος άνθρωπος στήνεται μόνιμα δίπλα από το εργαστήρι του Δήμου παίρνοντας μια γωνιά από το φυτώριο. (Ο κ. Σαββίδης των κήπων δεν ξέρει αν πρέπει να χαίρεται το γυάλινο γίγαντα ή να λυπάται το δέντρο του που εκτοπίστηκε). Πάντως μας λέει ο γλύπτης αυτό το έργο γεννήθηκε και ολοκληρώθηκε στη Πύλη Αμμοχώστου. Ανήκει σ' αυτό το χώρο και έπρεπε να στηθή εκεί γύρω. Ανάμεσα στα τέσσερα-πέντε σημεία που του προτάθηκαν διάλεξε αυτό γιατί συνδυάζει τη δύναμη του τείχους με μια ταυτόχρονη διακριτικότητα και σεμνότητα. Δεν επιβάλλει τη παρουσία του στο περαστικό του δρόμου, πρέπει κάποιος να το γυρέψει για να το δει

Η συνομιλία που ακολουθεί έγινε το Σάββατο 18 του Μάη, όταν η εργασία για το στήσιμο του γλυπτού είχε ήδη αρχίσει.

Τι θυμάσαι από το πρώτο στήσιμο αυτού του γλυπτού στη Πύλη;

Πέρσι όταν έφτειαχνα το γλυπτό, πέρασα πολλές νύχτες άγρυπνος στη Πύλη. Είχα ήδη αρχίσει να το στήνω, όταν ένα ξημέρωμα που άργησα περισσότερο εκεί γύρω στις τέσσερις άκουσα το Χότζα. Το τραγούδι του που κάλυψε με μιας το χώρο γύρω μου, παραπονιάρικο και απειλητικό λειτούργησε πάνω μου και σαν κάλεσμα. Πήρα το δρόμο προς τη φωνή κι ανακάλυψα τα στενά σοκάκια της παλιάς πόλης και τη ερειπωμένη ερημιά της πράσινης γραμμής. Η Κύπρος ήτανε παρούσα μέσα μου από τότε που ήμουνα παιδί· όμως εκείνη τη στιγμή την ανακάλυψα, τότε την ένοιωσα βαθειά. Η ιδέα του έργου μου που ήτανε ο αναζητητής, ο ποιητής, ο περιφερόμενος αλήτης με μια μπουκάλα στο χέρι, ο Έλληνας, κουβαλητής της κατάρας του Ομήρου, σε συνεχές ταξίδι ενσωματώθηκε με τη βαρειά ατμόσφαιρα της γραμμής. Το γλυπτό μου περιέχει όλη αυτή την ένταση που με γέμιζε και που με οδηγούσε σε μια εκρηκτική διάθεση. Η ανακήρυξη του κράτους του Ντεκτάς ήταν το αποκορύφωμα που με όπλισε με την αγριάδα και το μένος που χρειαζόμουνα για να αποδώσω στο γυάλινό μου ποιητή τη «ηρωική» του φόρμα και διάσταση.

Όταν τελείωσα πια, και είδα ολοκληρωμένο τον άνθρωπό μου κατάλαβα ότι ήταν φτειαγμένος για να μείνει εδώ, ότι ήταν μια συνέχεια αυτού του χώρου.

Τι εννοείς, λέγοντας ότι σου έχει ξεφύγει από τα χέρια;

Ειδικά όταν δεν λειτουργείς μεθοδολογικά τ' αντικείμενα που βγαίνουν απ' τα χέρια σου, έχουν μια δύναμη μέσα τους που μόλις στηθούν δεν σ' έχουν πια ανάγκη. Λειτουργούν μόνα τους. Αφού σούκλεψαν όλη σου την ενέργεια, σε σνομπάρουν, ζουν σε άλλα επίπεδα. Είναι αντικείμενα μαγικά.

Λειτουργούν όμως σε σχέση με τους ανθρώπους που τα βλέπουν...

Πολλοί καλλιτέχνες λένε εγώ φτειάχνω το έργο μου, για να εκφραστώ· αν ο κόσμος το καταλάβει ή όχι δε μ' αφορά....

Άλλοι προσπαθούν ν' αναλύσουν το έργο τους για να βοηθήσουν στη κατανόηση του.

Εγώ θεωρώ λαθεμένες και τις δυο πλευρές. Πιστεύω ότι ένα έργο τέχνης βγαλμένο μέσα από ανθρώπινους κανόνες, μεσ' από τον άνθρωπο είναι αδύνατο να μη λειτουργήσει στον πολύ κόσμο. Εγώ καταλαβαίνω ότι ένα έργο μου λειτουργεί από το αν αρέσει σε όλους. Ξέρω φυσικά ότι υπάρχουν αρκετοί που λεν «Στίβασε μερικά κομμάτια γυαλί, και τι έγινε...» Αυτά είναι άτομα τα οποία λειτουργούν μεθοδολογικά. Ο απλός ο άνθρωπος ο οποίος είναι έτοιμος να κλάψει μ' ένα ηλιοβασίλεμα, μια γέννηση ή ένα θάνατο, συνδέεται άμεσα μ' αυτό το γλυπτό. Του αρέσει ακόμα κι' αν θεωρεί ότι δεν το καταλαβαίνει, το αισθάνεται.

Προηγούμενα είπες ότι δε δέχεσαι τη μεθοδολογία της σκέψης.

Στα τέλη του 19ου αρχές του 20ου αιώνα έγινε ένα μεγάλο ιστορικό λάθος το οποίο πληρώνουμε τώρα. Λάθος που έχει γίνει από τον Έγκελς... από το Φρόυντ.... Ξαφνικά αρχίσαμε τότε να εξυμνούμε το χρόνο. Να πιστεύουμε ότι ο χρόνος είναι το στοιχείο που θα μετρήσει για την εξέλιξή μας, για τον έρωτά μας, για το πολιτισμό μας, για τα πάντα. Αρχίσαμε να χρονικοποιούμε το χώρο. Δηλαδή οι ιδεολογίες αυτής της περιόδου είχαν αυτή την αντίληψη. Που βγήκε μέσα από μια ανάγκη αντιμετώπισης των καινούργιων κοινωνικών συνθηκών.

Ο Le Corbusier π.χ. έλεγε: Έχω να

στεγάσω 3.000 εργάτες, χρειάζομαι τόσα υπνοδωμάτια, τόσες κουζίνες κ.λ.π. χωρίς να λαμβάνει υπ' όψη του το χώρο. Αν ήταν εδώ και του ζητούσαν να φτειάξει τη παλιά Λευκωσία, θα τη χάλαγε όλη και θάφτειαχνε 15 ουρανοξύστες.

Αυτή ήταν μια ολόκληρη αντίληψη που έφτασε σ' ένα όριο το 68. Το 68 ήταν η κρίση του πολεμιστή, του ανθρώπου που πίστεψε σ' αυτή και ξαφνικά είδε ότι μπορεί να τιναχτεί στον αέρα από μια ατομική βόμβα πάνω στην οποία δεν έχει καμμιά δυνατότητα ελέγχου.

Η τεχνολογία έφυγε μπροστά, έχει γίνει δεύτερη φύση του ανθρώπου. Ο απλός άνθρωπος ελέγχει την ατομική βόμβα όσο ελέγχει ένα σεισμό, ακολουθώντας τη μεθοδολογία της σκέψης, δηλαδή το χρόνο, ξεχάσαμε το χώρο. Ο χώρος χωρίστηκε στα δυο, τη βιομηχανία και τη φύση. Εμείς τις έχουμε χάσει και τις δυο, βρισκόμαστε σ' ένα τρίτο επίπεδο. Βρεθήκαμε εμείς με τον εαυτό μας με μια μπουκάλα στο χέρι. Εκεί βγαίνει ο άνθρωπος... βγαίνει η τραγική διάσταση του ποιητή...

... Και ξαναγυρίζω στο έργο.... της εκρηχτικότητας και της αυτοχτονικότητας. Αν είδες αυτό το έργο, λες και τα γυαλιά έχουν καρφωθεί πάνω του... Εκρήγνυται όμως και το ίδιο. Είναι εκρηχτικό και αυτοκαταστροφικό, είναι η τραγωδία του σύγχρονου ανθρώπου.

Εγώ δε λέω « Δεν πιστεύω στη μεθοδολογία της σκέψης... φύση μόνο, όπως οι χίππυς. Εγώ λέω θα πρέπει να υπάρξει μια ισορροπία του χρόνου και του χώρου και να λειτουργήσουμε σ' ένα συντονισμό πια.. όπως οι αρχαίοι αιγύπτιοι, οι έλληνες που λειτουργούσαν αρμονικά με το χώρο τους.

Έχω κάνει ένα έργο που εξέφρασε αυτή τη σχέση. Είχα πάρει μια ελιά (το δέντρο). Η ελιά παίρνει τη φόρμα της από το κλάδεμα του γεωργού και από τους ανέμους της περιοχής, δηλαδή, υπάρχει μια μεθοδολογία (το κλάδεμα) και αυτό το δέντρο το έγδυσα από τα φύλλα και το δούλεψα αναδείχνοντας τη φόρμα του. Έπειτα το κάρφωσα με μια πυραχτωμένη αντίσταση. Ήταν η εξύμνηση της σχέσης του γεωργού και του χώρου. Δεν ήταν μια πρόταση νατουραλιστική.... δεν ήταν μια εννοιολογική ενέργεια, επέμβηκα και εγώ ο ίδιος, ήταν ένα έργο ενεργητικά δουλεμένο από μέσα.

Θέλεις να μου μιλήσεις λίγο για τη Αθήνα;

Την Ελλάδα προσπάθησαν κάποιοι να την εκδημοκρατικοποιήσουν και δεν ξέρω «ποιοι» και «πως». Και ξαφνικά όλος αυτός ο κόσμος έχει τις δυνατότητες να εκφραστεί. Εδώ άρχισαν να βγαίνουν πράγματα στη φόρα, οι θολούρες, οι αβεβαιότητες, η άγνοια της δόμησης των πραγμάτων... Ενώ υπήρχε μια τρομαχτική διάθεση δημιουργικότητας, υπήρχε άγνοια του «πως» δημιουργείς. Το να φτειάξεις μια ταινία σήμερα... υπάρχει μια διαδικασία... δε μπορείς να τη κάνεις όπως το 1930. Το ίδιο για οτιδήποτε... για να κάνεις μια εφημερίδα, ένα πίνακα κ.λ.π. Μαζί και η κούραση που βγήκε μέσα απ' την ένταση... Όλ' αυτά έβγαλαν στην επιφάνεια μια τρομέρη κρίση στην Αθήνα. Κρίση πούχει την δικιά της ιστορία αλλά ταυτίζεται σε ένα βαθμό με την αντίστοιχη κρίση στην Ευρώπη. Με τη μόνη διαφορά, πως στην Ευρώπη, όπως πάντα, έχει μια φόρμα να την εκφράσει αυτή τη κρίση, έχει μια υποδομή φόρμας όπου μπορεί να την ακουμπίσει... Η Ελλάδα δεν έχει όλ' αυτά τα πράγματα...

Ο «ανίκητος αντάρτης» του 68 νικήθηκε και στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Νικήθηκε γιατί... τον «κάνανε να νικήσει...» Αυτή η αντίφαση μου φαίνεται εξηγεί τη κρίση στην Αθήνα.

Οι άνθρωποι τρέχουν, αλλά δεν υπάρχει μια υποδομή να δεχτεί όλη αυτή την ενέργεια και να την στηρίξει. Περιμένω να δω τις φόρμες, περιμένω να δω τ' αποτελέσματα... Εκεί είναι η κρίση γι' αυτό και δεν μπορεί να βγει μια έκφραση. Ενώ ο Ευρωπαίος έχει σήμερα μια τεράστια κούραση, υπάρχει μια υποδομή που παίρνει τη κούραση αυτή και την κάνει φόρμα... και κατοχυρώνει την ιστορική στιγμή που περνάει. Στην Ελλάδα αυτή η κούραση δεν οδηγεί πουθενά. Υπάρχει μια ενέργεια που δεν έχει που ν' ακουμπήσει....

Θα μπορούσαμε να συμπυκνώσουμε σε λίγα λόγια όσα έχουμε πει;

Η συμπύκνωση όλων αυτών είναι ο γυάλινος ποιητής μου. Στο γλυπτό αυτό ξαναπροτείνω τον άνθρωπο, την ενέργεια του ανθρώπου, την εκρηχτική και αυτοχτονική ενέργεια του ανθρώπου. Ενέργεια που αποκορυφώνεται και εκτίθεται πάνω σ' ένα φρούριο έναντι σε μια πράσινη γραμμή. Δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα ουρλιαχτό του ανθρώπου για να καθορίσει ΜΟΝΟ την παρουσία του, την ύπαρξή του. Είμαι δω, είμαι παρών είναι το μόνο που μου απόμεινε. Με κοροϊδέψατε κύριοι με προδώσατε όταν μου δώσατε το αυτοκίνητο, με προδώσατε όταν μου δώσατε το ηλεχτρικό ρεύμα, με προδώσατε όταν μου δώσατε τη δυνατότητα «να λέω τη γνώμη μου» και με προδώσατε όταν μου δώσατε κι ένα σύστημα για να λέω τη γνώμη μου. Με προδώσατε σ' όλες τις φάσεις. Νοιώθω προδομένος σαν άνθρωπος. Δεν κάνω τίποτα άλλο παρά να σας δηλώνω ότι παρ' όλα αυτά υπάρχω.

Σύντομη αναφορά στην εξέλιξη της Βυζαντινής Τέχνης

Από τον 4ον μ.Χ. - 9ον μ.Χ. αιώνα

Β' μέρος

Ένα απόσπασμα από τη συνεισφορά του Γιώργου Κεπόλα στη διάλεξη που οργάνωσε ο Δήμος Λευκωσίας στις 21 Μαρτίου 1985 με θέμα «Λαογραφικές αναφορές στη Βυζαντινή τέχνη».

Όσο περισσότερο κανείς μελετά τη ζωή των Βυζαντινών τόσο κατανοεί το βάρος των φροντίδων που τους ετυρρανούσαν, ο φόβος που προκαλούσε ο άπληστος φοροεισπράκτορας, ο τρόμος από την αυθαίρετη τυρρανία του αρχηγού του κράτους, η αδυναμία του χωρικού μπροστά στην άπληστη επιθυμία του δυνατού για αρπαγή γης, η επαναλαμβανόμενη απειλή βαρβαρικής εισβολής. Η ζωή ήταν μια επικίνδυνη υπόθεση. Και εναντίον των κινδύνων που την απειλούσαν, μόνο μια υπερφυσική δύναμη μπορούσε να τη σώση.

Δεν θ' αντιληφθούμε ποτέ, σ' όλη την έκταση το μέγεθος των αυτοκρατορικών επιτευγμάτων, αν δεν έχωμε μάθει σ' ορισμένο βαθμό την τιμή με την οποία αυτά τα επιτεύγματα πραγματοποιούνταν.

Το 305 μ.Χ. ο Αυτοκράτορας Διοκλητιανός έκαψε τα χριστιανικά βιβλία, κατέστρεψε τις εκκλησίες και εξετέλεσε τους επισκόπους, σε μια μάταιη προσπάθεια να διατηρήση με κάθε θυσία την ενότητα της αυτοκρατορίας γύρω από τον αυτοκράτορα. Ξαφνικά δόθηκαν πλήρη δικαιώματα στην χριστιανική κοινότητα, που πριν λίγο καιρό ήταν παράνομη με το Διάταγμα των Μεδιολάνων το 313. Και όχι μόνο αυτό, αλλά απόκτησε κι' ένα είδος πρωτείων της Αυτοκρατορίας να διαπερνά μέσα από την ενότητα των ίδιων των Χριστιανών. Το 325 μ.Χ. ο Μέγας Κωσταντίνος προήδρευσε στην Πρώτη Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας που σκοπό είχε να καταδικάσει τον Άρειο. Απ' εδώ κι' εμπρός και μέχρι της πτώσεως της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας ο εκάστοτε Αυτοκράτορας θα χρίσει τον εαυτό του θεολόγο, ιδιότητα που πολλοί θα την υπερασπιστούν με πολύ πάθος.

Κατά τον 4ο αιώνα το κέντρο της Χριστιανικής Θεολογίας βρίσκεται στην Αλεξάνδρεια και την Αντιόχεια. Απ' εδώ ξεπήδησε ο Άρειος, ένας ιερέας από την Αλεξάνδρεια, που δεν μπορούσε να αποδεύσει στον Πατέρα και τον Υιόν την ίδιαν ουσία και τον ίδιο βαθμό θεότητος. Έτσι εκήρυξε με τολμηρούς λόγους την πίστη της Αντιόχειας, με τους οποίους διέγηρε τα πάθη του κόσμου είτε υπέρ είτε εναντίον των θέσεων του για το Χριστό.

Ο Επίσκοπος Αλέξανδρος αφώρισε τον Άρειο αλλά η διαμάχη αναζωπυρώθηκε. Για πρώτη φορά στην ιστορία του κόσμου η οικουμένη διαιρέθηκε σε δύο στρατόπεδα επί θέματος θρησκευτικής μεταφυσικής. Γιατί μπορεί να πει κανείς γενικά ότι η ελληνίζουσα Ανατολή ήταν αρειανική ενώ η λατινική Δύση σταθερά αντίθετα. Η Κων/πολη ακόμα δεν είχε αποχτήσει εκείνο το κύρος που να δίδη βάρος στις απόψεις της.

Η διαμάχη γύρω από τον Αρειανισμό κράτησε μέχρι το 381 μΧ. με χωρίς μεγάλες συνέπειες για την αυτοκρατορία όπως θα έχουν οι επόμενες διαμάχες, όπως τον Νεστοριανισμό το Μονοφυσιτισμό και την Εικονομαχία.

Ο Νεστόριος Πατριάρχης Κων/πόλεως ετόνισε τον Άνθρωπο-Χριστό γιατί είχε την γνώμη ότι στην ανθρώπινη φύση του Χριστού οφειλόταν το γεγονός του λυτρωτικού θανάτου εδίδαξε επίσης ότι η Παρθένος ήταν μητέρα του Χριστού και όχι του Θεού. Η Σύνοδος της Εφέσου τελικά καταδίκασε τον Νεστόριο ο οποίος και εξορίστηκε στην Περσία όπου διέδωσε την αίρεσή του.

Όμως σε λίγο καιρό αναπτύσσεται στην Αίγυπτο και Συρία μια καινούργια αίρεση, ο Μονοφυσιτισμός. Οι Μονοφυσίτες κατηγορούνται από την Εκκλησία ότι αρνούνται το ανθρώπινο στοιχείο στο σώμα του Χριστού και κατά συνέπεια τα Πάθη. Η Σύνοδος της Χαλκηδόνας το 451 μ.Χ. καταδικάζει τον Μονοφυσιτισμό και γίνεται η αιτία να ξεσπάσουν βίαιες συγκρούσεις σ' όλην την Ανατολική Αυτοκρατορία με αποτέλεσμα λίγο αργότερα η Αίγυπρος και η Συρία να χαθούν για πάντα από την Βυζαντινή Αυτοκρατορία.

Με την εικονομαχία, οι θεολογικές διαμάχες κατέβασαν το αντιμαχόμενο θέμα από τον Ουρανό στη γη. Έτσι το 724 ξεκινά η περίοδος της εικονομαχίας με πρωτογενέστη τον αυτοκράτορα Λέωντα τον Γ'. Ο εικονομάχοι υποστηρίζουν ότι ο Θεός τιμώρησε την Αυτοκρατορία με το χάσιμο της Αιγύπτου και Συρίας, γιατί επανήλθε σε εκδηλολατριακές συνήθειες λατρεύοντας τις εικόνες. Τελικά η Ορθοδοξία επικρατεί μετά από 120 χρόνια διωγμούς και αφού έχουν καταστραφεί πολλές εικόνες εξ' αιτίας των διωγμών που υφίσταντο.

Ο λόγος που έκανα αυτή την αναφορά πάνω στα θεολογικά προβλήματα αυτής της εποχής, να εμβαθύνουμε περισσότερο στην εξέλιξη της Βυζαντινής Τέχνης, αυτής της περιόδου και για να εννοήσουμε καλύτερα την κοινωνική και θρησκευτική κατάσταση της περιόδου αυτής, η οποία είναι άρρηκτα δεμένη με την Βυζαντινή Τέχνη.

Με τον θρίαμβο του Χριστιανισμού το 313 μ.Χ. όπως ανέφερα βλέπουμε παράλληλα να κτίζονται μεγάλες εκκλησίες σ' ολόκληρη την Βυζαντινή Αυτοκρατορία, με την βοήθεια του Μεγάλου Κων/νου. Έτσι Εκκλησίες της εποχής αυτής είναι ο καθεδρικός Ναός του Λατεράνου στη Ρώμη, των Αγίων Αποστόλων, της Αγίας Σοφίας, και της Αγίας Ειρήνης στην Κων/πολη, ο Τάφος του Χριστού στα Ιεροσόλυμα, ο Ναός της Αναστάσεως κ.ά.

Ο αρχιτεκτονικός ρυθμός όλων αυτών των εκκλησιών του 4ου αιώνα είναι η Βασιλική. Ο όρος Βασιλική, προέρχεται από τις αίθουσες των ρωμαϊκών δικαστηρίων που ελέγονταν «βασιλικές» στοές. Η βασιλική ήταν μια υπόστιλη ορθογώνια αίθουσα. Η πρώτη μεγάλη βασιλική της Ρώμης είναι η Μητρόπολη του Λατεράνου που πιθανόν να εχρησίμευε και ως πρότυπο για άλλες βασιλικές. Υπάρχουν παράλληλες ως προς την στέγη, γενικά όμως όλες κτίζονται με το ίδιο σχέδιο. Στη Δύση το σχέδιο αργότερο τροποποιήθηκε με την χρησιμοποίηση της εγκάρσιας πτέρυγες. Στην Ανατολή η αλλαγή ήταν πιο σημαντική με την εισαγωγή του τρούλλου και των θόλων.

Η σχεδόν ολοκληρωτική εξαφάνιση των πρώτων μεγάλων εκκλησιών του 4ου και 5ου αιώνα είχε ως αποτέλεσμα ότι ελάχιστα ίχνη από την πλούσια διακόσμησή τους έχει διασωθή. Ωστόσο μπορούμε να πούμε ότι ενώ παρατηρούμε πολλές διακοσμήσεις με ειδωλολατρικά θέματα, ωστόσο σταθερά αρχίζει να φαίνεται ν' αναπτύσσεται μια χριστιανική εικονογραφία, με δικά της στοιχεία. Όμως την μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη της Βυζαντι-

Ραβέννα, Εκκλησία Αγίου Βιταλίου. Ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός και η αυλή του 540–550 μ.Χ.
Η κατά μέτωπο παράσταση των προσώπων, οι συγκρατημένες κινήσεις τους, η πολυτέλεια των ενδυμάτων, τα έντονα χαρακτηριστικά στο πρόσωπο, μας αποσπούν από το κόσμο της γήινης και καθημερινής ζωής και μας εισάγουν στην σφαίρα του υπερφυσικού.

Αγία Σοφία 532-537. Κωνσταντινούπολη. Ανάμεσα στους Τούρκικους μινεράδες, η περίφημη βασιλική που σχεδιάστηκε από τον Ανθέμιο και τον Ισίδωρο. Εξωτερικά το οικοδόμημα φαίνεται κάπως βαρύ. Πρέπει να μπούμε μέσα στην εκκλησία για να νιώσουμε το μέγεθος και την τόλμη της κατασκευής.

νής Τέχνης θα την δώση ο Ιουστινιανός τον 6ον αιώνα.

Ο Ναός της Αγίας Σοφίας στην Κων/πολη είναι το αριστούργημα της Βυζαντινής Τέχνης. ΄Οταν το 532 ο Ιουστιανός έλαβε την απόφαση να ξανακτίση το ναό, τον οποίο ο Μέγα Κων/νος ανέγειρε τον 4ον αιώνα και αφιέρωσε στην Αγία Σοφία, ήταν αποφασισμένος να υπερβή όλους τους άλλους σε μέγεθος και λαμπρότητα. Προς το σκοπό αυτό βρήκε δύο μεγαλοφυείς αρχιτέκτονες τον Ανθέμιο και τον Ισίδωρο, και αφού είχε επιβάλει βαριά φορολογία, δεν φοβόταν ούτε χρήματα ούτε κόπο, η εργασία προχωρούσε γρήγορα και η Αγία Σοφία ολοκληρώθηκε σε 5 χρόνια.

Η διακόσμηση που καλύπτει το εσωτερικό της Αγίας Σοφίας είναι το ίδιο σπουδαία όπως και η αρχιτεκτονική της. Υψηλοί κίονες από πορφυρά, στεφανωμένοι με μαρμάρινα κιονόκρανα, δάπεδο από μάρμαρο και ψηφιδωτά. Οι τοίχοι καλύπτονται με μάρμαρα πολύχρωμα και πάνω στούς τοίχους θαυμάσια ψηφιδωτά μέσα σε βαθύ μπλε και αργυρό φόντο.

Αν θέλη όμως κανείς να πάρη μια γενική αντίληψη της Βυζαντινής Τέχνης αυτής της εποχής πρέπει να επισκεφθεί και την Ραβέννα. Η εξέλιξη που πήρε εδώ η αρχιτεκτονική και η τέχνη των ψηφιδωτών δείχνει την ανάμειξη ιταλικών παραδόσεων και ανατολικών στοιχείων. Το άσπρο φόντο των παραστάσεων της Αλεξαντρινής Τέχνης αντικαστάθηκε πρώτα με γαλάζιο κι' έπειτα με χρυσό δίδοντας μια μεγαλόπρεπη λαμπρότητα στους Χριστιανικούς Ναούς. Επίσης οι ψηφοθέτες αυτής της εποχής διατηρούν με αυστηρό τρόπο τους νόμους της μετωπικότητας και της συμμετρίας ακόμα κι' όταν η σύνθεση παρουσιάζη μια ορισμένη σκηνή όπως ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός και η ακολουθία του στον Αγίο Βιτάλιο, καθώς και η σκηνή της Μεταμορφώσεως στο ιερό της εκκλησίας της Μονής της Αγίας Αικατερίνης στο ΄Ορος Σινά.

Τέλος φεύγοντας από την Ραβέννα έχεις την εντύπωση ότι υπάρχει μια γαλήνη στις παραστάσεις, μια ελπίδα για τους αμαρτωλούς, χωρίς σκηνές που να τρομάζουν τους ανθρώπους με δαίμονες και πλήθη καταδικασμένων στην κόλαση. Παραστάσεις δηλαδή που θα συναντήσουμε πολύ αργότερα. Ο Χριστός εδώ στην Ραβέννα ήλθε και κατέλαβε την βασιλική του θέση στον κόσμο, όπου ακόμα και οι αυτοκράτορες πρέπει να τον υπηρετούν. Πλαισιωμένος από Αγγέλους και Αγίους περιμένει τους πιστούς του στον Παράδεισο. Τα ψηφιδωτά της Ραβέννας σε κάνουν να πιστεύψεις ότι δεν υπάρχουν πιά κολασμένοι.

Πέραν όμως από την Αγία Σοφία και τις εκκλησιές της Ραβέννας έχουμε ένα πλήθος εκκλησιών με εξαιρετική εσωτερική διακόσμηση όπως των Αγίων Αποστόλων στην Κων/πολη που καταστράφηκε το 1453 και που μας είναι γνωστή από τη περιγραφή του Νικολάου Μεσαρίτη, του Αγίου Δημητρίου στην Θεσ/κη η οποία καταστράφηκε το 1917, η Μονή της Αγίας Αικατερίνης στο Σινά, η Παναγία η Κανακαριά, η Παναγιά η Αγγελόκτιστη στη Κύπρο κ.α.

΄Ετσι στο τέλος κατά το τέλος του έκτου αιώνα η Χριστιανική Τέχνη στην ανατολή φαίνεται ότι αλλάζει μορφή δίδοντας τον δικά της χαρακτηριστικά. Συνεχώς όλο και περισσότερο εγκαταλείπει την χάρη της Ελληνιστικής παραδόσεως χάριν του ιεροπρεπούς και στατικού μεγαλείου της ιστορικής τεχνοτροπίας. Δίδει ζωή πνευματική και συχνά δραματική παρουσίαση στα γεγονότα του Ευαγγελίου. Μια μεγάλη θρησκευτική τέχνη αναπτύχθηκε η οποία ενώ πάντοτε διατηρούμε κάτι από την κλασική παράδοση, έφερνε πάντα έντονα τα σημεία της ανατολικής επίδρασης.

Ωστόσο μετά την μεγάλη ανάπτυξη που είχε την εποχή αυτή η Βυζαντινή Τέχνη ακολουθεί η κρίση της Εικονομαχίας 724-843 μ.Χ. η οποία προκάλεσε την καταστροφή αναρίθμητων έργων τέχνης. Ωστόσο, παρά το διωγμό, η θρησκευτική Τέχνη δεν εξαφανίστηκε. Αντίθετα κέρδισε κατά την διαμάχη αυτή απροσδόκητη φρεσκάδα και δύναμη για μια νέα δημιουργική αναγέννηση.

Στο επόμενο τεύχος
Η μεγάλη ανάπτυξη της Βυζαντινής Τέχνης από τον 9ον-15ον αιώνα

Από το βιβλίο: Η Αγγλική κατοχή της Κύπρου Κ.Α. Κωνσταντινίδου έκδοση 1930

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΡΑΓΙΑΔΩΝ

ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΟΥΜΕΝΗΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑΝ

Κλεισμένη μέσα στὰ ὑψηλὰ Ἑνετικὰ τείχη, τὰ ὁποῖα τὴν περιβάλλουν ὡς χαλύβδινος κλοιὸς ἡ καϋμένη ἡ Λευκωσία μας ἔζουσε τὴν ζωὴν πουλιοῦ κλεισμένου μέσα 'στὸ κλουβὶ καὶ καταδικασμένου νὰ ὑποστῆ τὸ μοιραῖον τέλος ἀπὸ μαρασμόν.

Ἡ βαρηὲς καὶ καπλατισμένες μὲ σιδερένιες πλάκες Πόρτες τῆς Πάφου, τῆς Κερύνειας καὶ τῆς Ἀμμοχώστου κλείσιν κάθε βράδυ μόλις δύση ὁ ἥλιος, ὅλα τὰ κλειδιὰ παραδίδονται εἰς τὸν Κουσλᾶν γιὰ νὰ μὴν 'μποροῦν οὔτε οἱ φύλακες νὰ ἀνοίξουν τὴν νύκτα καὶ ἔτσι ἡ πόλις ἔχει τὴν ὄψιν πραγματικῆς φυλακῆς. Ἄς ἔχη κανεὶς καὶ τὸν σοβαρώτερον λόγον εἴτε νὰ 'βγῆ, εἴτε νὰ 'μπῆ ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν πόλιν· ἦνε ἀπολύτως ἀδύνατον· πρέπει νὰ 'βγῆ ὁ Ἥλιος τὸ πρωῒ γιὰ νὰ ἀνοίξουν ἡ Πόρτες τοῦ ἀληθινοῦ Φρουρίου, καθὼς ἦτο ἡ Χώρα μὲ τοὺς προμαχῶνές της, τὰ Πυροβολεῖα 'ποῦ ἦσαν στημένα σὲ κάθε ἕνα ἀπ' αὐτοὺς καὶ τοὺς 80—100 ττοπσιῆδες (=πυροβολητὰς) καὶ ἄλλους στρατιῶτες 'ποῦ ἦσαν διαρκῶς στρατοπεδευμένοι στοὺς στρατῶνες.

Ἀπὸ τὴν αὐγὴν οἱ χωρικοὶ μὲ τὰ φορτωμένα ζῷά των ἦνε μαζεμένοι ἔξω ἀπὸ κάθε Πόρταν καὶ περιμένουν ὅλοι μὲ ἀγωνίαν νἀκούσουν τὸν κρότον 'ποῦ θὰ ἔκαμνεν τὸ 'ξεκλείδωμα καὶ 'πορομάνισμά της καὶ ἔπειτα ἡ στρόφιγγες πάνω 'στὲς ὁποῖες θὰ κινηθοῦν τὰ τεράστια πορτόφυλλα γιὰ νὰ δώσουν τόπον εἰς τοὺς δυστυχισμένους ραγιάδες 'ποῦ ἐπερίμεναν τὸ...."Αγιον Φῶς τοῦ ἀνοίγματος. Φαντάζεται κανεὶς τί ἐγίνετο τότε, ὅταν ὡρμοῦσαν ὅλοι μαζὶ ποιὸς νὰ πρωτομπῆ καὶ πρωτοπουλήση τὸ πρᾶμά του μὲ τὰ γαδούρια των φορτωμένα ξύλα, θρουμπιά, σιτάρι, κριθάρι, πατάτες καὶ ἄλλα τρόφιμα. Μπαίνουν τέλος πάντων καὶ κάμνουν τὴν δουλειά των ὄχι βέβαια μὲ τὴν σημερινὴν εὐκολίαν 'ποῦ τοὺς περικυκλώνουν οἱ ἀγορασταὶ ἀλλὰ μὲ γύρους πολλοὺς εἰς τὴν πόλιν, γιατὶ δὲν ἦταν καὶ τόσον εὔκολον νὰ δώση κανεὶς 50—60 παράδες! νὰ πάρη μιὰν γομαρκὰν θρουμπιὰ ἢ 100 παράδες γιὰ ἕνα γομάρι ξύλα κ. λ. Οἱ ἄνθρωποι ἐργάζονται 3—4 γρόσια τὴν ἡμέραν, ἐπομένως ὁ «ππαρᾶς» ἦνε ἀκριβὸς

καὶ σπάνιος καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ κάμνῃ ὁ καθένας τὴν οἰκονομίαν του γιὰ νὰ κερδίσῃ τὸ ψωμί του, 120 παράδες τὴν ὀκᾶν καὶ νὰ περισσεύσῃ καὶ κάτι γιὰ ροῦχα, δυὸ καὶ τρία μετζίτικα τὴν κάθε φορεσιὰ τὰ σκέτα καὶ παπούτσια, 10 καὶ 12 ὁλόκληρα γρόσια τὸ ζευγάρι κατὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ κ. Μιχ Τυμβίου. Ὁπωσδήποτε εἴπαμεν ὁ χωρικὸς ἔκαμνε τὴν δουλειάν του· ἀλλ' ἂν τυχὸν «ἐπεράρκησεν» καὶ ἔφθασε τὸ βούττημα τοῦ ἥλιου χωρὶς νὰ τὸ προσέξῃ καὶ ἔμεινε μέσα στὴν πόλι, πάει! δὲν ἔχει νὰ 'βγῇ' ἡ Πόρτες ἔκλεισαν καὶ ὑποχρεωτικῶς θὰ περιμένῃ ἕως τὸ πρωῒ κι' ἂς τὸν περιμένουν ἄδικα ἡ γυναῖκά του καὶ τὰ παιδιά του νὰ στραφῇ 'σπίτι του μὲ ἀγωνίαν εὔλογον ἕνεκα τῆς ἐποχῆς.

Κάθε Παρασκευὴν ἡ Πόρτες ἔκλειαν καὶ τὸ μεσημέρι διὰ μιὰν—δυὸ ὧρες διὰ νὰ εὕρῃ καιρὸν ἡ Φρουρὰ νὰ πάῃ εἰς τὴν Τζαμὶν καὶ κάμῃ τὴν προσευχήν της εἰς τὸν Ἀλλὰχ καὶ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ ἴσως διότι ἡ τύχη τοὺς ἐβοήθησε νὰ ἦνει αὐτοὶ οἱ....Λύκοι καὶ οἱ δυστυχισμένοι ραγιάδες τὰ πρόβατα. Ἀλήθεια πρόβατα μὲ χαμηλωμένην πάντα τὴν κεφαλὴν δίδοντα τὸ γάλα καὶ τὸ μαλλί των εἰς τὸν τρομερὸν καὶ ἐφησυχάζοντα χάρις εἰς τὸ γιαταγάνι του Αὐθέντην, ἕτοιμα τὰ κατακαϋμένα καὶ γιὰ σφαγήν, ἂν ὁ Μουσελίμαγας τυχὸν τὸ ἤθελε ἢ οἱ περὶ αὐτὸν καλοκάγαθοι Ἀγάδες. Ἀλλοίμονον εἰς ὅποιον θὰ ἐτόλμα νὰ σηκώσῃ λίγο τὴν κεφαλήν· ἕνα «Χαππουσὰ πρέ!» ('στὴ φυλακὴν βρέ!) θὰ ἦτο ἀρκετὸν διὰ νὰ συλληφθῇ ἀμέσως καὶ κλεισθῇ 'στὰ μπουδρούμια τοῦ Σεραγιοῦ.

Τὸν γενικὸν τρόμον ἐνέπνεεν ὁ Χατζημερτζάναας, μεγαλόσωμος καὶ ἀγριοπρόσωπος μαῦρος ἀστυνομικός, ὁ ὁποῖος μαζί μὲ ἕνα ὅμοιόν του Λαττήφααν ἦσαν μὲν κατὰ τὸ ἀξίωμά των ἐπὶ τῆς καταδιώξεως τῶν κλεπτῶν εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἐπαρχίαν πράγματι ὅμως ἐξήσκουν γενικὴν ἀστυνομικὴν ἐξουσίαν καὶ ἦσαν τὸ φόβητρον ὅλων. Ἦτο ἀρκετὴ καὶ ἡ ἐλαφροτέρα κατηγορία ἐναντίον ἑνὸς προσώπου, κατηγορία στηριζομένη πολλάκις ὄχι εἰς συγκεκριμένην πρᾶξιν ἀλλ' εἰς ἁπλῆν ὑπόνοιαν, διὰ νὰ διατάξῃ ὁ Μερτζάναας ἕνα ζαπτιὲν νὰ τὸν «πιάσῃ κάβαλλον καὶ νὰ τοῦ δώσῃ ἀνηλεῶς κουρπατζιὲς, ἕως ὅτου ὁ δυστυχισμένος εἴτε ἔνοχος εἴτε ἀθῶος φωνάξῃ «ττοπέ!» (συγγνώμην!).

Ἀστυνομία βέβαια ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν δὲν ὑπῆρχε, διὰ νὰ τηρῇ τὴν τάξιν μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς πολίτας, ἀφοῦ οὔτε «πολῖται» δὲν ὑπῆρχαν. Ὑπῆρχε μόνον ἡ θέλησις τοῦ Μουσελίμη, τὸ κουρπάτζι τοῦ Μερτζάναα καὶ τοῦ Λαττήφαα καὶ ἡ αὐθαιρεσία τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου. Ἦνε ἀλήθεια ὅτι ἀπὸ τοῦ 1854 δηλ. ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ὁ-

πότε αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἀνέλαβαν τὴν προστασίαν τῶν Χριστιανῶν οἱ Τοῦρκοι ἐφέροντο ὁπωσδήποτε ἠπιώτερον, ἀφοῦ ἄλλως τε οἱ χριστιανοὶ ὑπήκουαν τυφλὰ εἰς τὰ θελήματα τοῦ Τυράννου καὶ τῶν ἀντιπροσώπων του, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1877—78 ἕνεκα τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου ἀγρίεψαν ἐκ νέου εἰς ὅλην τὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ ἑπομένως καὶ εἰς τὴν Κύπρον. Μόλις ἔφθανε μία εἴδησις εὐχάριστος ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, οἱ ἀγάδες περιεφέροντο εἰς τοὺς δρόμους μὲ ἐνθουσιώδη.........λύσσαν ἐναντίον τῶν «Γκιαοὺρ» καὶ διέδιδαν πρὸς καταπτόησιν τῶν ραγιάδων τὴν μίαν ἡμέραν ὅτι ἠχμαλώτισαν 50 χιλιάδας Ρώσσους, τὴν ἄλλην 100! καὶ κἄποτε 300! χιλιάδες, καθὼς μᾶς διηγεῖται ἀξιόπιστος συμπολίτης.

Ὑπὸ τοιαύτας λοιπὸν συνθήκας ἐπῆλθεν ἡ Ἀγγλικὴ Κατοχή, ὥστε νὰ μὴ εἶνε καθόλου ἀνεξήγητος ἡ στάσις τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων καὶ δὴ τῶν Λευκωσιατῶν, ὅπου ἡ μεγάλη «φαραονιὰ» εἶχε τὴν φωληάν της, ἀπέναντι τοῦ μεγάλου γεγονότος τῆς ἀλλαγῆς τοῦ Καθεστῶτος καὶ τῆς καταλήψεως τῆς Νήσου ὑπὸ τῆς κραταιᾶς Ἀγγλίας.

Ὁ κόσμος εἶναι ἀφιερωμένος ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δουλειάν του μὲ προσήλωσιν ὑποχρεωτικὴν καὶ τρόπον ὁ ὁποῖος ἐμφανίζει τὴν δουλειὰν πράγματι ὡς προσευχήν· πρωῒ πρωῒ ὁ καθένας 'στὸ μαγαζί του καὶ ἐκεῖ ἐργασία σιωπηλή· συζητήσεις, φωνὲς καὶ ἐν γένει κίνησις μεγάλη καὶ ἀγοραῖος θόρυβος εἶναι ἄγνωστα πράγματα. Κέντρα δημόσια τίποτε· κυρίως δύο Καφενεῖα ὑπῆρχον εἰς ὅλην τὴν ἀγοράν, τὸ Γεσὶλ Καζῖνο καὶ ἕνα ἄλλο εἰς τὴν Ἀγορὰν Κύκκου μὲ ἀνώγαιον χρησιμοποιούμενον καὶ ὡς Ξενοδοχεῖον, ἐκεῖ ὅπου σήμερον εἶναι τὸ Κατάστημα τοῦ κ. Δ. Δημάδη καὶ διευθυνόμενον ἀπὸ κάποιον—περίφημον τότε—Γεωρκάτζην τοῦ Σιεκκερτζῆ.

Σημειωτέον ὅτι ἡ τότε Ἀγορὰ κατὰ τὰς δοθείσας εἰς ἡμᾶς πληροφορίας δὲν ἦτο ἢ τὸ 1)20 τῆς σημερινῆς, κυρίως δὲ ἐξετείνετο ἀπὸ τὸ Κιουπρούπαση ἕως τὸν Πλάτανον μὲ ἐλάχιστα μαγαζιά, κυρίως μαγαζιὰ τροφίμων—εἰς κάθε ἕνα σχεδὸν τῶν ὁποίων ἦσαν κρεμασμένα καὶ κρέατα—καὶ ρουχικῶν. Κατὰ τὰς δοθείσας εἰς ἡμᾶς πληροφορίας ἡ ζωὴ θὰ ἦτο φρικώδης διὰ τὰ μαγαζιὰ ποῦ ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸ Κιουπρούπαση πρὸς τὴν Πόρταν τῆς Ἀμμοχώστου καὶ εἰς τὴν γραμμὴν ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου πωλοῦνται σήμερα ψάρια πρὸς τὰ ἐπάνω εἰς ἀρκετὰ μέτρα· ἡ ὑπόνομος (ὁ λεγόμενος ποταμὸς) ἦτο ἀνοικτὴ καὶ ἐδέχετο ὅλας τὰς ἀκαθαρσίας καὶ ἐκείνας ἀκόμη διὰ τὰς ὁποίας εἰς κάθε κατοικίαν ὑπάρχει ἰδιαίτερος κλειστὸς χῶρος· φαντασθῆτε λοιπὸν νὰ ἐργάζωνται οἱ ἄνθρωποι ὅλη 'μέρα μέσα εἰς τὸ δυσωδέστερον καὶ ἀν-

θυγιεινότερον περιβάλλον καὶ νὰ περιμένουν τὸν χειμῶνα νὰ βρέξῃ, διὰ νὰ παρασύρῃ ἡ βροχὴ τοὺς σωροὺς τῶν ἀκαθαρσιῶν. Ἔρχεται τώρα φυσικὸν τὸ ἐρώτημα: Καὶ τὸ Δημαρχεῖον τὶ ἔκαμνε; Δημαρχεῖον! 'ποῦ νὰ βρεθῇ ἡ πολυτέλεια αὐτή; ὑπῆρχον μερικοὶ ὑπάλληλοι ἐκτελοῦντες δημοτικὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλ' αὐτοὶ ἦσαν μόνον διὰ νὰ ζυγίζουν τὰ ψωμιὰ μήπως ἦσαν ἐξίκκι (=λιποβαρῆ) καὶ νὰ ἐποπτεύουν ὥστε νὰ διατηρῆται τὸ νάρκι (διατίμησις) ἐπὶ τοῦ κρέατος καὶ τοῦ ψωμιοῦ. Φροντὶς διὰ τὴν πόλιν, τὴν ὑγείαν καὶ τὴν καθαριότητά της, τοὺς δρόμους κλ. καμμία. Κάθε καταστηματάρχης καὶ κάθε νοικοκυρὰ εἶχε νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν καθαριότητα τοῦ ἀπέναντι τοῦ μαγαζιοῦ ἢ τοῦ σπιτιοῦ της μέρους τοῦ δρόμου, διότι δημόσιοι σκουπισταὶ δὲν ὑπῆρχαν· ἐννοεῖται δὲ ὅτι οἱ δρόμοι ἦσαν εἰς πρωτόγονον κατάστασιν, ἄστρωτοι καὶ μόνον κάπου κάπου τσιακκιλωμένοι διὰ νὰ ἦνε τὸ «σάρισμά» των σπάσιμο τῆς στονδυλικῆς στήλης τοῦ προσώπου 'ποῦ θὰ τοὺς ἐσκούπιζε μὲ τὸ κλασσικόν μας φουρκάλι, γιατὶ σκούπα μὲ μακρὺ ξύλινον χέρι οὔτε εἰς τὸ Σεράγιον δὲν ἦτο εἰς χρῆσιν.

Ὑδροδιανομὴ μὲ σωλῆνας εἰς σπίτια καθὼς σήμερον ἦτο τελείως ἄγνωστη καὶ ἔπρεπεν ὅλος ὁ κόσμος νὰ τρέχῃ εἰς τὲς διάφορες δημόσιες κρῆνες, τὲς περίφημες «φουντάνες» μὲ τὰ ὀνόματά των κάθε μιάν, «τῆς Τζουτζιοῦς» π. χ. «τοῦ Μαύρου», «τῆς Καρυδιᾶς» κ.λ. Πρωτόγονος τελείως ἦταν ὁ τρόπος τοῦ ποτίσματος τῆς αὐλῆς κάθε σπιτιοῦ· κάθε αὐλὴ δηλ. ἐποτίζετο μέσον τοῦ δρόμου· ἄνοιγε κατόπιν ἀπὸ «παξὶς» ὁ σουβερτζῆς τὸ νερὸν τῆς φουντάνας τὸ ὁποῖον, ἐνῷ ἔτρεχεν ἀπὸ αὐλάκι 'στοὺς δρόμους, συνώδευεν ἕως ὅτου ἔφθανε 'στὸ ξωπόρτι κάθε σπιτιοῦ καὶ ἀπὸ τρύπαν ἐπὶ τούτῳ ἐπερνοῦσε μέσα καὶ ἔσβυνε τὴν δίψαν τῶν δένδρων του.

Κατ' ἐξαίρεσιν εἰς τὸν Ἅγιον Ἀντώνιον ὁ Τσελεπῆ—Γιάγκος εἶχε νερὸ 'στὸ σπίτι του διοχετευόμενον μὲ σωλῆνας πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀνεφέρετο ὡς προνόμιον διὰ τὸν πανίσχυρον Κοτζιάμπασην καὶ ὁ Τελεβάντος εἰς τὸν Ἅγ. Λουκᾶν.

Καθὼς ἔλειπεν ἡ ὑπηρεσία καθαριότητος, καθὼς δὲν ἐγίνετο ὑδροδιανομὴ εἰς τὰ σπίτια, ἔτσι δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν Λευκωσίαν, ἂν καὶ πρωτεύουσαν, φωτισμὸς διὰ νὰ ἦνε τελεία ἡ ἔλλειψις καὶ στοιχειώδους δημοτικῆς διοικήσεως· ἡ λάμπες καὶ τὸ πετρέλαιον ἦσαν ἀκόμη ἄγνωστα πράγματα εἰς τὴν Κύπρον· ὅταν μετὰ τὴν Κατοχὴν εἰσήχθησαν ἡ πρῶτες λάμπες τὸ πρᾶγμα ἐθεωρήθη κοσμοϊστορικὸν γεγονὸς καὶ ὁ κόσμος ἔτρεχεν εἰς τὰ ἀρχοντικὰ σπίτια διὰ νὰ 'δῇ τὴν θαυμασίαν «μηχανὴν» καθὼς τὴν ἔλεγαν, ἡ ὁποία ἤρχετο μὲ τόσην πόζαν νἀντικαταστήσῃ τὸν ταπεινὸν λύχνον....

Με τον ερχομό της Αγγλικής εξουσίας το 1878, άρχισε και η παράλληλη εισαγωγή της «ευρωπαϊκής» μουσικής, στο νησί. Τα νταούλια, οι ζορνέδες και τα βιολιά ανταγωνίζο νται πια, με τα πιάνα και τα πνευστά. Το 1900 ιδρύεται από την αποικιοκρατική κυβέρνηση η πρώτη φιλαρμονική της αστυνομίας. Για το σκοπό αυτό προσλαμβάνεται ο γαλλοκύπριος Αμβρόσιος Τζοζεφέν ο οποίος μετά τις σπουδές του στο Μουπελλιέ εργαζόταν σαν δάσκαλος της μουσικής στη Παλαιστίνη, τη Κωνσταντινούπολη και αλλού.

Μετά από τρία τόσα χρόνια εκπαίδευσης η φιλαρμονική ήταν σε θέση να παιανίζει τα κυριακάτικα πρωϊνά στο δημοτικό κήπο και σ᾽ όλες τις σημαντικές εκδηλώσεις της πόλης όπως π.χ. τη κηδεία κάποιου σπουδαίου προσώπου, ή στα εγκαίνια του τραίνου (1905).

Η φιλαρμονική απαρτιζόταν από 30 άτομα. Περιείχε κλαρίνα, φλαούτα, πίκκολα, κορνέττα, τούμπες, γαλλική κόρνα, μπάσσο και τύμπανα. Στο κέντρο της φωτογραφίας με τη μπαγκέτα ο ιδρυτής της.

Στο πίσω μέρος του αντίτυπου αυτού υπάρχει η εξής αφιέρωση: Εκλεχτό το δώρον όπερ μοι εδώρισεν ο Γεώργιος Αδάμου και περιέχει τους εν τη μουσική καταλαβόντας θέσιν εκ των εν τη κυβερνήσει υπαλλήλων. Γ. Γρηγοριάδης ;/8/1903

Ο Αμβρόσιος Ζοζεφέν

— Πάνω στο κλώνο 'νου
δέντρου αντί πουλί να κάστει
— ήρτε το σιέρι σου κρυφά
τα φύλλα να ταράξη
— τζι' ακούστηκε τζιαι μια
φωνή μα 'ν' ήταν η φωνή
σου
— που λάλε π' όσα αγάπησα
επήρες τα μαζί σου.

— Είπες το οΐ τζ' έγυρες τζι
κάτω στο καντούνι
— έσπασαν ούλα τα κλωνιά,
τζ' εγίνικα κατσούνι
— Ει' να ξεράνω που καλά
τζ' εν θα ξαναπολίσω
— μα να νεφάνης να σε δω
πριχού να ξεψυσιήσω.

Βραδυά αφιερωμένη στην ποίηση του Μιχάλη Πασιαρδή

(Εναλλάξ 30-4-85)

Στο καφεθέατρο «Εναλλάξ» στις 30.4.85 στα πλαίσια του προγράμματος «Τρίτη και θέμα» είχαμε την ευκαιρία ν' απολαύσουμε μιαν εξαιρετικήν βραδυά, αφιερωμένη στο ποιητή Μιχάλη Πασιαρδή. Εισηγητής του θέματος, ο Μάριος Τεμπριώτης. Ποιήματα διάβασαν εναλλάξ, ο Κώστας Χαραλαμπίδης και η κ. Μαρούσα Αβραμίδου. Στην εισήγηση του ο Μάριος Τεμπριώτης σημειώνει:
«Η εποχή μας είναι μια εποχή σκληρή, και η ευαίσθητη, μοναχική φύση του Μιχάλη Πασιαρδή αντιδρά σ' αυτή τη πραγματικότητα με το δικό της ιδιόρρυθμο εσωτερικό λυρισμό. Ο Μιχάλης Πασιαρδής με βαθιές χωριάτικες ρίζες εκπροσωπεί ίσως τη πιο βασανισμένη και ταλαιπωρημένη κυπριακή γενιά. Τη γενιά που έζησε και συμμετείχε στα πιο σημαντικά αλλά και τα πιο δραματικά γεγονότα της νεώτερης Κυπριακής ιστορίας, που ανδρώθηκε μέσα στην αντιαποικιακή επανάσταση, αλλά και που ένοιωσε τη ταπείνωση της ήττας.

'Ωστε λοιπόν μακρά λαέ μου! Χώρια λοιπόν! Εσύ κι' εγώ σ' αυτό το κόσμο, σ' αυτό το δύσκολο καιρό. Ας είναι. Κλαίω. Το δάκρυ είν' το άλλο αίμα, ο άλλος άρτος ο πικρός. Σ' αφήνω γεια πατρίδα μου ποδιά στη θάλασσα, κλαδί στο ήλιο! Κάνω ευχή λαέ μου! Μη το κακό, μη το κακό. Ας μη μας έβρη. Μη.

Αν λοιπόν η ποίηση του Μιχάλη Πασιαρδή είναι διαποτισμένη με θλίψη, η αν τη διαπερνά μερικές φορές μια γεύση θανάτου, δεν είναι γιατί η ίδια η φύση του ποιητή αντιδρά ήρεμα, χωρίς φωνές και καμώματα, στην βιαιότητα μιας εποχής, με την οποία δεν είναι ξένος, αλλά ο ίδιος αισθάνεται ότι δεν ταιριάζει στη δική του μελωδιά, στη δική του ευαίσθητη και ανυπεράσπιστη προσωπικότητα..

Τ' αυτοκτόνο πουλί
έκλεισε τα φτερά του
κι έπεφτε σα σφαίρα στο
βράχο
Μια στιγμή, πριν συντριβεί,
άνοιξε τα φτερά του
- ήταν αργά.

'Ισως γι' αυτό ο Μιχάλης Πασιαρδής μας έδωσε μέσα από τους στίχους του στιγμές ασύγκριτου εσωτερικού λυρισμού, και μας έδειξε ένα γνήσιο δημιουργικό ταλέντο διαποτισμένο με τη βαθειά τιμιότητα που φέρνει ο ίδιος μέσα του σαν καλιτέχνης.

Μεσημέρι·
η σιωπή μουντζουρώνει
τα δάκτυλα της στο φως·
βάφει τις πέτρες, τους
τοίχους, χρυσώνει τις
όρνιθες, τις φωνές των
παιδιών,
το κουρνιαχτό της ημέρας.
Κάνει ακόμη τ' αυτιά
του γαϊδάρου να λάμπουν
σαν μικρά καμπαναριά
ξωκκλησιών.

Μ' αυτή την εικόνα του μεσημεριού ο Μιχάλης μαζί με πολλές άλλες, μας αναγκάζει να νοιώσουμε τις χωριάτικες ρίζες των εικόνων του, και τις αφήνει να εισχωρήσουν βαθειά μέσα μας, για να θυμίζουν σε όλους εμάς, το ασύγκριτο βασανισμένο Κυπριακό τοπίο, που χάνεται μπροστά στα μάτια μας και που το βιάζει καθημερινά η εισβολή της «προόδου».

Το πραξικόπημα η εισβολή και η κατοχή του νησιού, διείσδυσαν βίαια μέσα στη δομή των στίχων του, και τη γεύση του θανάτου. Ο λυρικός Μιχάλης Πασιαρδής σηκώνει τη φωνή και διαμαρτύρεται. Μεταμορφώνει την ανυμποριά του να αντιστρέψει τα γεγονότα, σε τραγούδι, για να περιχαρακώσει και ν' ατσαλέψει τη μνήμη. Τη μνήμη μιας περήφανης και λεύτερης Κύπρου.

Δεν είναι η Λευκωσία απόψε
η πόλη του γλυκού
καλοκαιριού
του δειλινού π' άναβε τ' άστρα
αυτή που ξέραμε ως εχτές
που πίναμε σ' ένα ποτήρι τη
δροσιά της.
Απόψε στα στενά παίζουν το
θάνατο
κάθε γωνιά φωτιά κι' αγώνας
Η Λευκωσία απόψε πολεμά
και πέφτει.

Στο Μιχάλη Πασιαρδή βρίσκει κανένας πολύτιμες στροφές διαποτισμένες από την εποχή μας, ολόκληρο το έργο του είναι διαποτισμένο απ' αυτή.

Ωστόσο ο Μιχάλης δεν είναι ο ποιητής αυτής της εποχής, είναι ενός άλλου κόσμου.

Η εποχή μας είναι σκληρή, βίαια ανελέητη. Ο σημερινός τεχνολογικός πολιτισμός υψώνεται πάνω από τη θέληση τις ελπίδες και τις προσδοκίες του καθημερινού ανθρώπου, είναι ισοπεδωτικός, αλλοτριωτικός, καταστροφικός.

Ζούμε ίσως στη πιο αβέβαιη περίοδο της ιστορίας. 'Ο,τι δημιούργησε μέχρι σήμερα η ανθρωπότητα κινδυνεύει να χαθεί μέσα σε κλάσματα του λεπτού. Η σημερινή παρακμή προκαλεί μιαν ανυπόφορη κοινωνική όξυνση που αντανακλάται άμεσα και στη τέχνη και κάνει πιο αναγκαία την απαίτηση για μια τέχνη λυτρωτική. Το γνήσιο λυρικό ταλέντο του Μιχάλη Πασιαρδή θα μπορούσε ν' απλωθεί ως το τέλος στη περίπτωση που η φωνή θα ήταν πιο αρμονική χαρούμενη, γεμάτη τραγούδια, σ' ένα κόσμο που δεν θα βασίλευε εξουσιαστής η βία, ο πόλεμος, η αδικία, μα η αγάπη, ο έρωτας και η κυριαρχία της άνοιξης και του φωτός.

Κανοναρχώντας τη σιωπή,
πριονίζοντας το χρόνο
Κλαδί του τραγουδιού
Μετέχοντας και Μη ο
τζίτζικας
Καιρός του θέρους
το πυροφόρο άλογο

έκανε τρεις γύρους τον ορίζοντα
Κι ήρθε και στάθηκε
μπροστά στην εκκλησια
Απ' τη δοξαρωτή πορτούλα
βγήκε ο 'Αγιος να το καλωσορίσει.

Αυτή η εποχή θα ερθη. Στους καιρούς μας θα έχουμε ακόμα πιο πολλές σκληρές αδυσώπητες μάχες των ανθρώπων με τους ανθρώπους. Κι' έπειτα θάρθουν άλλες εποχές που τις προετοιμάζουν οι σημερινοί αγώνες. Τότε πιο άτομο θα μπορέσει ν' ανοίξει σαν αληθινό λουλούδι, καθώς θ' ανθοβολίσει η ποίηση. Οι άνθρωποι θα κατακτήσουν την υπέρτατη πάλη για κάθε άτομο το δικαίωμα όχι μόνο στο ψωμί μα και στη ποίηση.

Μέχρι τότε ο Μιχάλης Πασιαρδής θα είναι δίπλα μας, μαζί μας για να μας θυμίζει με τη μελωδία των στίχων του πως το κυπριακό τοπίο ακόμα δεν πέθανε, ότι πίσω από το μπετόν και τα συρματοπλέγματα οι κάμποι μας ακόμα πρασινίζουν και πως τα λουλούδια κοκκινίζουν πάντα κάθε άνοιξη και πεθαίνουν με το έμπα του καλοκαιριού.

Ας μη χάνουμε λοιπόν το θάρρος μας Μιχάλη , ας κατακτήσουμε για τον καθένα και για τη κάθε μια, το δικαίωμα στο ψωμί, το δικαίωμα στη χαρά, το δικαίωμα στον έρωτα και το δικαίωμα στη ποίηση.

Ο άνθρωπος βουλιάζει εύκολα
μέσα στη λάσπη του χωματόδρομου, στα κέρδη
τις χειρονομίες, τη συναλλαγή,
ο άνθρωπος χάνεται γρήγορα
Ο άνθρωπος βουλιάζει εύκολα
μέσα στα σπίτια, στα υπόγεια
μες στο τετράγωνο του οχτάωρου
στο δούναι και λάβειν της μέρας
Ο άνθρωπος είναι λεία εύκολη
σκορπίζει στο φιλί, ξεχνάει,
ο πρωϊνός του ήλιος σβήνεται
η νύχτα έρχεται και τον καρφωνει
Ο άνθρωπος βουλιάζει εύκολα
γι' αυτό σας λέω, εδώ χτυπάτε·
σταθείτε όρθιοι και μην αφήσετε
το πρώτο παιδικό όνειρο να φύγει

Ακολούθως ο ποιητής αναφέρθηκε στην αλληλογραφίες του με το Παύλο Λιασίδη. Λέει σχετικά:

Είχα γράψει ένα τετράστιχο για το Παύλο με σκοπό να το βάλω σε μια συλλογή μου με τον τίτλο Π. Λιασίδης. Ο Κωστέας που το διάβασε «στείλε το» λέει μου «και θα σου απαντήσει». Το έστειλα μου απάντησε και το πράγμα έμεινε ως εκεί. Αργότερα ο ίδιος μου έστειλε άλλα δυο ποιήματα ένα για προσωπικό μας θέμα και άλλο για να μου ανακοινώσει τη γέννηση του πρώτου του εγγονιού. Στη συνέχεια, στα 70 του χρόνια του στέλλω εγώ ένα και του γράφω:

— Κοστρείς του Μάρτη έκλεισες Παύλο τα 70
— μα πε πως είσαι 20, για τζαι 25 ίντα
— γιατί εν' ο στίχος σου δροσιά, τζ' όμορφο καλοτζαίρι
— προίκα που το παράδεισο, της νίκης σου το ταίρι.

Το περιβόλι του ήταν το οπτικό του στούντιο και του γράφω:
— Θέλω για να ρτω μιαν ημέρα στο περιβόλι σου δίχα να ξέρης, να βρεθώ μες το σπιτούϊ
— Εσύ να μάσιεσαι να γράφεις τζαι το ταίρι σου να πόξω να τσαπίζει ένα δεντρούϊ
— Τζιαι να τζαι βούτημα του ήλιου, καταδείλινα να ρκεται χαμηλά το φως να δύνει
— Εσού να γράφεις ν' αναστήνεις φως στη κόλλα σου να σβύννει ο ήλιος τζιαι τα πλούτη του ν' αφήνει.

— Είσαι δεχτός όποτε θέλεις στο περιβόλι μου
— μα δύμμα νίλιου εν' αρκετά, να συντομέψης
— έλα στες τρεις γιατί στες τέσσερεις βαώνω τα τζιαι στου Κωστή για του Χρουσή να με γυρέψης.
— Τζιαι δύμμα νήλιου, τζειν την ώρα που φαντάζεσαι στο νήλιο τζαι μέναν αναστάσεις
— Εγιώ 'μαι στη καμάρα του διχώρου μου τζιαι δοξάζω να κοπιάσης.
— Το περιβολούϊ πιον επήε, εβουλιώθηκε πας τα παιθκιά μου τζιαι μεινα τζεγκένης.
— Είμαι που κάτω στη καμάρα του διχώρου μου αντί πιθάρι που 'τουν πριν ο Διογένης.
— Δόστου δουλειάν όσπου 'μουν παίθκιος μα 'χουν προσθέσει το 'να προστάθι να το κάμω να 'ρτει τρία
— Σήμερον γίνεται διαίρεση, τζ' αφαίρεση που ήσουν πούποτε λαλεί τζ' η παροιμία.
— Ζωή μαυρόψα, οι ορπίδες τζι' αν μας λείπασι
— Πως έσιει δεύτερη ζωή τζαι άλλη κρίση
— με πορπισιά οι παραπάνω ήσιε να σβύννουσι
— ήτου θεός τζίνος που ήβρε τουν' τη λύση.

— Εναν αμμέ, το μαύρο έχω που γεννήσιος μου
— πο με σπουδάσασι πο πείραζεν η φτώσια
— τζιαι εν έχω δύναμη στο νουν όπως στη θέληση να παραγύρνω μανιχός μου μιάλα αντρόσια.

— Με μαραζώνεις πο εν εσπούδασες
τζιαι μεν έσιεις για τουτ' το λο παράπονο κανένα
— που τα νερά που τρέχουν εν τα βρυσιμιά τα πιο γλυτζιά τζιαι τα βτοτζιμισμένα
— 'Οσοι σπουδάσουν με θαρκέσαι τζ' αθρωπέφκουνται για γίνουνται της γνώσης φάροι να φωτίσουν.
— Μετρούν τα γράμματα τους που μαθαίνουσι με τους παράες που 'να καζαντίσουν.
— Τζιαι εν περιττοό να σου το πω πως εν γοράζουνται η ποίηση τζ' η ανθρωπιά με τους παραάες
— Τζιαι ξέρεις το πως τζ' ο χριστός τους μαθητές του εδκιάλεξε τους που μες τους ψαράες.

Ακολουθούν δυο ανέκδοτα ποιήματα:

– Πέρσι ο χρόνος ήταν κίτρινος σα να κτυπήσανε στη γη
τ' αυγά χιλιάδων αστεριών
– Εφέτος είναι μαύρος
αφού μου λείπουνε τα μάτια σου κι' ο κόσμος
– Του χρόνου θα γυρίσει στο σταχτί θα 'ναι η προβιά μου
στους καιρούς των παγετών.

Απ' εκεί ο δρόμος κοβόταν απότομα
Απ' εδώ προχωρούσε σ' ένα βάθος απρόσμενο
Απ' εκεί λοιπόν φάνηκε ο παλιός ο αμαξάς με τα τέσσερα άλογα
Στο ζεβρί του χέρι το μαστίγιο
και κάτι σα ματογιάλια στο δεξιό του.
Τ' άλογα μοιάζουν ορφανά
δίχως τ' αμάξι τους
οι μικρές σκιές που φανήκαν
στο βάθος απ' εδώ μεγαλώσαν
'Ηταν οι νεκροί αγγελιαφόροι του περασμένου πολέμου
Τα μαντάτα τους ήταν και πάλι μιας ήττας.

Μνήμη Πορφύριου Δίκαιου. Πύλη αμμοχώστου, 13 Μαΐου. 'Ενα κοινό που θέλησε έστω και για λίγες ώρες να τιμήσει ένα μεγάλο Κύπριο αρχαιολόγο, αλλά συνάμα και ένα άνθρωπο που έζησε και αγάπησε τον τόπο του όσο λίγοι.

Το αφιέρωμα και η έκθεση ήταν πρωτοβουλία της Πολι-

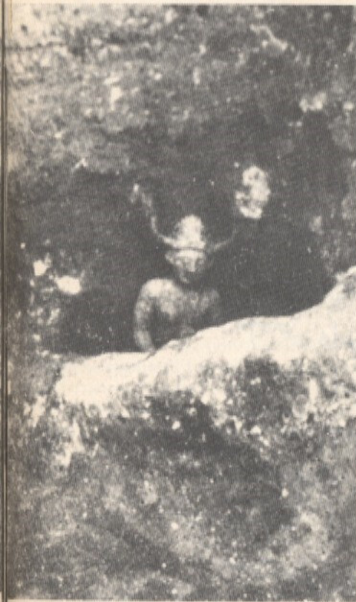

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΠΟΡΦΥΡΙΟ ΔΙΚΑΙΟ

Εκδήλωση του Δήμου Λευκωσίας 13-20 Μαΐου 1985

τιστικής Υπηρεσίας του Δήμου Λευκωσίας.

Ο Πορφύριος Δίκαιος δίκαια θεωρείται από την νέα γενιά των αρχαιολόγων, σαν ο πατέρας της Κυπριακής αρχαιολογίας. Γεννημένος το 1904 στη Λευκωσία, από πατέρα Καραβιώτη, και μάνα αη-Κασσιανίτισσα, ο Πορφύριος Δίκαιος έζησε τα παιδικά του χρόνια στο πατρικό

του σπίτι στον Άη-Αντώνη, φοίτησε στο Παγκύπριο βοηθώντας τον πατέρα του στο επάγγελμα της ραπτικής. Το 1923, φεύγει με υποτροφία της Επιτροπείας του Κυπριακού Μουσείου για σπουδές στην Αθήνα πρώτα και μετέπειτα στην Αγγλία. Το 1929, επιστρέφει στην Κύπρο, και διορίζεται αμέσως βοηθός έφορος του Κυπριακού Μουσείου. Μαζί με την ευθύνη για την οργάνωση, και διοικητική διεύθυνση του Κυπριακού Μουσείου, τον ακολουθούμε από το 1930 μέχρι το 1963, ημερομηνία που έφυγε από τη Κύπρο στις πιο σημαντικές ανασκαφές.

1930-31	Βουνούς
1933-35	Ερήμη
1936-46	Χοιροκοιτία
1941	Τρουλλί
1942	Αμπελικού
1943	Φιλιά
1947	Καλαβασός
1948-58	Έγκωμη.

Οι ανασκαφές του Πορφύριου Δίκαιου, φέρνουν την Κύπρο στο επίκεντρο του εν διαφέροντος, του νέου πλέον κλάδου που λέγεται Μεσογειακή Αρχαιολογία. Οι ανακαλύψεις του στην Έγκωμη φέρουν στο φως μια πόλη ολόκληρη, με ιδιαίτερο οδικό σύστημα, με σπίτια από κανονικούς ογκόλιθους, αλλά ίσως και την πιο σημαντική αποκάλυψη, αυτή της εγκαταστάσεως των Ελλήνων στο νησί.

Το 1963 αναγκάζεται να φύγει από την Κύπρο, και πηγαίνει στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής πρώτα, και τέλος στην Ευρώπη, στην Χαϊδελβέργη της Γερμανίας. Εκεί με πολλές δυσκολίες, και με την βοήθεια του ξένου Πανεπιστημίου, που τον υποστηρίζει, εκδίδει το σύγγραμμα της ζωής του, την Έγκωμη. Ο θάνατος τον βρίσκει στις 17 Αυγούστου του 1971.

Στην εκδήλωση που χαιρέτησε ο Δήμαρχος μίλησαν οι αρχαιολόγοι, Δρ. Ινώ Μιχαηλίδου-Νικολάου, ο Γερμανός καθηγητής και στενός συνεργάτης του Δίκαιου Prof. H.G. BUCHOLZ και η Άννα Μαραγκού. Ο καθένας έδωσε στο ακροατήριο μια ιδιαίτερη σκοπιά του Πορφύριου Δίκαιου. Η Δρ. Ινώ Νικολάου, επεξήγησε το ανασκαφικό του έργο και τη σημασία του στον τομέα της έρευνας της Κυπριακής αρχαιολογίας. Τόνισε την συμβολή του στην οργάνωση και ταξινόμιση υλικού που επικρατεί ακόμη σήμερα στο Κυπριακό Μουσείο. Ο καθηγητής Dr. Bucholz τόνισε τη ιδιαίτερη θέση που έχει το έργο του Πορφύριου Δίκαιου στην αρχαιολογία και στα ξένα πανεπιστήμια καθώς και τη συμβολή του στα Πανεπιστήμια στα οποία διετέλεσε καθηγητής. Μίλησε για το εκδοτικό έργο του Δίκαιου, με ιδιαίτερη έμφαση στον κατάλογο του Κυπριακού Μουσείου, καθώς και στα δυο μεγαλύτερα του έργα την «Έγκωμη» και τη «Χοιροκοιτία». Η Άννα Μαραγκού, έδωσε στον κόσμο, ένα άγνωστο Δίκαιο, ένα φωτογράφο-ποιητή, για τον οποίο ο κόσμος και οι μορφές της Κύπρου είχαν μια ιδιαίτερη σημασία.

Η σύνδεση με τον τόπο είναι μοναδική. Μέσα από τα γράμματα του που είχα την τύχη να διαβάσω είτε αυτά απευθύνονται στη στενή του οικογένεια είτε σε φίλους ένα είναι το ερώτημα του πως είναι η Κύπρος, πως είναι ο τόπος και οι άνθρωποι που αγάπησε, η εκκλησία του Αγίου Αντώνη στη Λευκωσία όπου ήταν το πατρικό σπίτι το μοναστήρι του Αποστόλου Αντρέα.

Στη συνέχεια έγιναν τα εγκαίνια της έκθεσης για τη ζωή και το έργο του Δίκαιου. Η έκθεση αποτελείτο από φωτογραφίες με μια χρονική κατάταξη, της ζωής και των σημαντικωτέρων ανασκαφών του Δίκαιου. Ανάμεσα στις καθαρά αρχαιολογικές φωτογραφίες χαρήκαμε ιδιαίτερα τις φωτογραφίες του κόσμου των ανασκαφών, των απλών χωρικών, των γυναικών, των παιδιών και ιδιαίτερα της απόδοσης του ποιήματος του Γ. Σεφέρη για την Έγκωμη.

Με χαρά μαθαίνουμε ότι η έκθεση αυτή θα μεταφερθεί και στις άλλες πόλεις της Κύπρου. Ένα πρώτο βήμα στην αποκέντρωση που τόσο πολύ χρειάζεται ο τόπος αυτός.

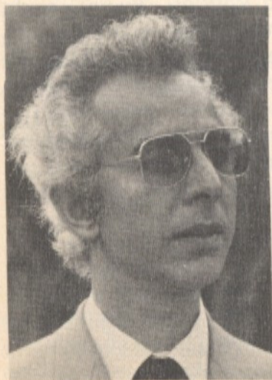
ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Ήταν μια ωραία μέρα του Μάη
κι από τα τείχη (μπρούτζινο το φως)
πήχτρα λαός στις πέντε η ώρα
με δάκρυα της Ανάληψης κοιτούσε
το αλγεινό μέτωπο του γεγονός.

Η φρίκη μαζεύονταν στα δάκτυλά του,
ρουφούσε την καρδιά του, μαδούσε τη φωνή
κι έτρεχε ο λαός συμμαζωμένος
στα τείχη τα ολοκαίνουργα της Λευκωσίας.

Κάθε φορά που τ' άλογα του Λυκόρραγα Τούρκου
σέρναν ξωπίσω τους το αίμα του ακριβού
πατέρα κι αδελφού και γιου και άντρα,
σε κάθε του νεκρού περιφορά
η σκοτεινή καρδιά τους σπάραζε.

Να βοηθήσουν δεν μπορούν από τα τείχη,
τους δόθηκε μονάχα η χάρη να θωρούν
την άφθαστη μεγαλοπρέπεια του αγαπημένου
σπλάχνου και φίλου. Και νεκρός ενίκα.

Ένας θεός από τους πιο καλούς
το σώμα του φυλάγει και το ντύνει
στολή καθαρότης, μ' επιπτώσεις όμως
σκληρές για το νεκρό· συνέχεια να τον σέρνουν
του άγριου Τούρκου τ' άλογα.

Αυτή είναι η μοίρα των αγιασμένων
Έκτωρ της δυστυχούς πατρίδας, να τους βλέπεις πίσω
ωσάν σε πανελλήνιους αγώνες, πίσω
από τ' άρματα μέρες εννιά και χρόνια εννιά
μες στο Δημόσιο Κήπο, στα κομμένα
δέντρα του Απόλλωνα, στα αίματα λουσμένους
και να καταπροδώνουν την ψυχή τους
σκοτάδια, η ψυχή τους σφραγισμένη
απ' τ' ανελέητο μίσος των αλόγων
κι η μαύρη ράχη του βουνού θλίψη ζωσμένη
κι οι ολόδικοί τους ν' απελευθερώνουν
εικόνες απ' το σύμπαν — ο νεκρός τους είναι
ο Κόσμος όλος, το κλειδί και το θεμέλιο,
το πιο αγαπητό περπάτημα και βίωμα,
το πρόσωπο κι η λάμψη του μες στα λουλούδια,
θέλουν να τον φωνάξουν ν' ανεβεί
μαζί τους πάνω στων τειχών τη νίκη —
πλην δεν ακούει κανείς, όλα είναι μαύρα
ωσάν την πρώτη μέρα της δημιουργίας,
τα σύγνεφα τα γέρικα βαραίνουν
στον ανελέητο χτύπο της καρδιάς.

Μάης 1983

Κυριάκος Χαραλαμπίδης

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΜΝΗΜΗ

Ζ. ΣΙΕΡΕΠΕΚΛΗ

Το κείμενο αυτό δημοσιεύτηκε στο πρώτο τεύχος με ανακατωμένα τα κεφάλαια. Το ξαναδημοσιεύουμε στο σημερινό σωστά.

Μέσα στα γενικώτερα δικαιώματα του πολίτη, ένα βασικό δικαίωμα, είναι και το δικαίωμα στην Πόλη. Ένα δικαίωμα που δεν έχει σχέση με την ικανοποίηση των αναγκών που μας επιβάλει καταναγκαστικά το σύστημα εξουσίας, κοινωνικό και πολεοδομικό.

Το δικαίωμα στην πόλη κυρίως συναρτάται με κάποιες άλλες ανάγκες ιδιότυπες, αλλά πολύ σημαντικές για τον άνθρωπο, όπως είναι η ανάγκη της δημιουργικής ενασχόλησης (ανάγκη έργου και όχι προϊόντος), η ανάγκη πληροφόρησης, φαντασίας, παιγνιδιού, δραστηριοτήτων αναψυχής κλπ. Μιλάμε βασικά για την ανάγκη του ελεύθερου χρόνου, και αφού ο χρόνος είναι αδιανόητος χωρίς τον χώρο, έτσι ουσιαστικά μιλάμε για τις ανάγκες χαρακτηριστικών τόπων: Τόπων συνάντησης, ανταλλαγής τόπων ταυτοχρονικότητας και επικοινωνίας.

Δικαίωμα στην πόλη, σημαίνει δικαίωμα χρήσης της πόλης: (δρόμων, πλατειών, κτιρίων, μνημείων κλπ.) στο ίδιο πνεύμα που λειτουργούσε παλιά το πανηγύρι και η γιορτή. Χρήση δηλ. για ευχαρίστηση και επικοινωνία, όπου η ικανοποίηση λειτουργεί αυθόρμητα, απρόοπτα και φυσικά. Χρήση του χώρου σαν αξίας χρήσης (σαν έργου) και όχι σαν ανταλλαχτικής αξίας (εμπορεύματος για αγοραπωλησία).

ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Το δικαίωμα στην πόλη είναι ένα δικαίωμα που συνυπάρχει με την συνείδηση της πόλης. Συνείδηση και δικαίωμα στην πόλη αποτελούν τα συνθετικά μιας ενότητας αναγκαίας τόσο στην διαδικασία διαχείρησης, όσο και μετασχηματισμού της πόλης.

Χωρίς την συνείδηση της πόλης το δικαίωμα στην πόλη υποβαθμίζεται σε μια τυπική τελετή που ακολουθεί γραφειοκρατικές και κατακόρυφες διοικητικές διαδικασίες ανίκανες να παράξουν οποιεσδήποτε ουσιαστικές αξίες.

Έτσι η συνείδηση της πόλης, κάτι που τείνει να διαλυθεί σήμερα με την αποξένωση την ανωνυμία και την αντιπαράθεση πληθυσμών που προκαλεί η σύγχρονη πόλη, (όπως τείνει να διαλυθεί και η ταυτότητα του κάτοικου της πόλης) αποτελεί το ουσιαστικό βάθρο πάνω στο οποίο οικοδομείται το δικαίωμα στην πόλη.

Το δικαίωμα στην πόλη έχει ένα χαρακτήρα Κοινωνικό από την φύση του αντικείμενου που το καθορίζει. Γιατί σε τελευταία ανάλυση τί άλλο είναι η πόλη από την προβολή της Κοινωνίας πάνω στο έδαφος;

Η ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ

Στο πολύπλοκο φάσμα των χωρικών φαινομένων μιας σύγχρονης πόλης, ένα ιδιαίτερης σημασίας μέρος είναι το παλιό μέρος μιας πόλης, το ιστορικό κέντρο όπως συνηθίζεται να αποκαλείται. Στην αστυϊκή πραγματικότητα της σημερινής Λευκωσίας η παλιά περιτοιχισμένη Λευκωσία αποτελεί το ιστορικό κέντρο.

Το ιστορικό κέντρο είναι ανεπανάληπτο και μοναδικό έργο στην ιστορία της πόλης της Λευκωσίας. Είναι μια αναντικατάσταση μαρτυρία και αναπόσπαστο συνθετικό στοιχείο της πολιτιστικής ταυτότητας του τόπου, ταυτότητας που οριοθετεί ταυτόχρονα και την ιστορική συνείδηση - συνέχεια του κυπριακού λαού.

Σημασιολογικά η παλιά Λευκωσία διαθέτει διαστάσεις διδαχτικές, αποτελεί αναντικατάστατο εργαλείο παιδείας, κίνητρο και ερέθισμα δημιουργίας πνευματικής και καλλιτεχνικής.

Οι αισθητικές και άλλες ιδιότητες της, την καθιστούν σαν μια αξεπέραστη αξία χρήσης, αξία που δικαιούται να την χρησιμοποιεί ολόκληρη η πολιτεία.

Από αξιολογική σκοπιά αποτελεί τον πολυτιμώτερο θησαυρό του τόπου στο επίπεδο του κτιστού περιβάλλοντος.

ΟΡΓΑΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ

Η αντίληψη δε, πως η παλιά Λευκωσία είναι ένα ενιαίο οργανικό σύνολο και όχι ο συνδιασμός μεμονωμένων προσθετικών επεισοδίων, προσδίδει στην ιστορική πόλη μια καθολική έννοια. Η αναγνώριση αυτού του καθολικού (συνολικού) σχήματος της εντός των τοιχών Λευκωσίας, είναι αδιανόητο να αμφισβητηθεί από οποιοδήποτε, γιατί οι όροι που συνθέτουν αυτό το όλο είναι αντικειμενικοί. Δυστυχώς κάποιοι που στα χέρια τους στηρίζονταν οι σημαντικές αποφάσεις για την παλιά πόλη χειρίζονται την εντοιχισμένη Λευκωσία σαν ένα άθροισμα μεμονωμένων στιγμών. (μεμονωμένα διατηρητέα κτίρια). Π.χ. αυτή η στάση που αντιφάσκει με την αντικειμενική πραγματικότητα οδηγεί αναμβιβολα στην περετέρω εξάρθρωση και κατακερματισμό του ιστορικού κέντρου.

Η ΠΑΛΙΑ ΠΟΛΗ ΣΑΝ ΜΝΗΜΕΙΟ

Η αναγνώριση του εξ' αντικειμένου καθολικού χαρακτήρα της παλιάς πόλης, η αναγνώριση της ιστορικής της ταυτότητας, η αναγνώριση της μοναδικότητας της σαν έργου και της ποιοτικής της στάθμης καθορίζουν χωρίς δεύτερη συζήτηση πως η παλιά Λευκωσία πρέπει να προσεγγίζεται γενικά σαν ένα μεγάλο μνημείο χώρου, ένα μνημείο ανθρωπολογικό, που αξίζει κάθε θυσίας για να προστατευθεί.

Κάτω λοιπόν από τα πιο πάνω δεδομένα η παλιά Λευκωσία πρέπει να θεωρείται ολόκληρη σαν μνημείο.

Στο βαθμό δε που τα μνημεία μαρτυρούν την ιστορία μιας κοινωνίας, το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης, μιας μνήμης διδαχτικής και ζωντανής, είναι ένα δικαίωμα που το έχει ο κάθε πολίτης, όπως και το δικαίωμα της συμμετοχής. Το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης είναι μέρος του δικαιώματος της πόλης όπως το διαγράψαμε στις πρώτες παραγράφους.

Με τον όρο συλλογική μνήμη δεν εννοούμε την τυπική διαδικασία μνημόνευσης στο στυλ «Δεν ξεχνώ», αλλά μια διεργασία δυναμική και κοινωνική, όπου η συμμετοχή και τα καθημερινά δρώμενα κρατούν την μνήμη ζωντανή και την παιδεύουν έτσι που η τελευταία να αναπαράγεται και να ανάγεται σε νέα επίπεδα συνειδητότητας και ιστορικής πραγμάτωσης.

Προστασία λοιπόν και συντήρηση της παλιάς πόλης σημαίνει ουσιαστικά προστασία της πολιτιστικής μας ταυτότητας και συνέχειας.

Έγραφε κάποτε ο Konrad Smigielski: «μια πόλη χωρίς παλιά κτίρια είναι σαν ένα άνθρωπο χωρίς μνήμη». Αυτή η αλήθεια γίνεται ακόμα πιο αντιληπτή αν σκεφτεί κανένας τί είναι ένας άνθρωπος χωρίς μνήμη.

ΟΧΙ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Πριν σχηματιστεί καμιά λανθασμένη αντίληψη για το τί εννοούμε λέγοντας πως το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης σημαίνει προστασία της παλιάς Λευκωσίας, τονίζουμε πως την προστασία με κανένα τρόπο δεν την θεωρούμε από μουσειακή σκοπιά. Αναγνώριση της μνημιακής διάστασης της παλιάς πόλης, δεν συνεπάγεται αυτόματα και την μουσειακή αντίληψη. Αντίθετα το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης αποδίδεται σε μια λειτουργία ζωντανή που τελικά στόχο έχει να επαναπροσδώση στον ιστορικό χώρο την χαμένη του φυσιογνωμία και τον αυθεντικό του ρόλο. Προστασία και συντήρηση σημαίνει να επαναφέρουμε στον παραδοσιακό χώρο την χαμένη αξία χρήσης σε θέση υπεροχής σε σχέση με την ανταλλαχτική αξία που του προσδίδει το κεφαλαιοκρατικό σύστημα. Η δυνατότητα αυτή υπάρχει μέσα στις ίδιες της ιδιότητες του παραδοσιακού χώρου, ιδιότητες που ευνοούν την επικοινωνία, την γειτνίαση, την συνδιαλλαγή, την αμεσότητα στις σχέσεις.

ΟΧΙ ΣΚΗΝΙΚΑ

Την παλιά Λευκωσία έχουμε δικαίωμα ο καθένας να την εμποδίσουμε να μετατραπεί από τους οποιουσδήποτε σε προϊόν κατανάλωσης για τους ξένους και τους τουρίστες όπως έγινε και γίνεται με την «Λαϊκή γειτονιά». Η παλιά Λευκωσίας ανήκει και θα πρέπει να παραμείνει στους κατοίκους της, και σε όσους θάθελαν να την κατοικήσουν για να την ζήσουν και όχι να την ξεπουλήσουν.

Το ίδιο πρέπει να εμποδίσουμε τους διάφορους σκηνογράφους που κάτω από τον τίτλο του αρχιτέκτονα ή πολεοδόμου είναι έτοιμοι να μετατρέψουν την παλιά πόλη σ' ένα ψεύτικο σκηνικό που θα αρκείται στην επιφανειακή εμφάνιση και που θα προσπαθεί εκ των υστέρων να εντάξει στον χώρο κοινωνικές σχέσεις ουσιαστικά ανύπαρχτες.

Ας αφήσουμε τις ορέξεις των καταναλωτών οποιασδήποτε εθνικότητας να χορτάσουν από τις χιλιάδες ψευδοπαραδοσιακες τουριστικές κτιστές «ομορφιές» με τις οποίες κατακλύσαμε τα παράλιά μας.

Η παλιά Λευκωσία δεν έχει ανάγκη ούτε από ψεύτικες καμάρες, ούτε από ψεύτικες επενδύσεις από πέτρα, ούτε από ψεύτικες κεραμιδόσκεπες στέγες που θα αναπαύονται υποκριτικά πάνω σε κεκλιμένες πλάκες από μπετόν, ούτε από «μακιγιάζ» στις προσόψεις της οδού Αμμοχώστου. Μπροστά σ' ένα αιμορραγούντα ετοιμοθάνατο δεν παίρνεις κραγιόνια και πούδρα να πασαλείψεις το πρόσωπο και τα νύχια. (Αυτά για το ίδρυμα παλιάς Λευκωσίας που έχοντας κάποια χρήματα στα ταμεία του δεν βρήκε καλύτερο τρόπο να τα διαθέσει).

Μα άς αφήσουμε σ' ένα άλλο άρθρο τα ζητήματα αυτά κι ας περιοριστούμε σε ό,τι το κείμενο αυτό καθόριοε σαν κύριο αντικείμενο του.

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΜΝΗΜΗ

Το δικαίωμα της συλλογικής μνήμης, ενώ μπορεί σε θεωρητικό επίπεδο να είναι αναγνωρίσιμο από τον καθένα, στην πραγματικότητα παραμένει ένα δικαίωμα χωρίς καμιά κατοχύρωση. Εδώ αναφερόμαστε στην κατοχύρωση όχι με την νομική ή θεσμική έννοια αλλά με την κοινωνική. Την κατοχύρωση δηλ. εκείνη που κάνει το δικαίωμα δυνατό στην πράξη. Όπου η άσκηση του, μαζική και συνειδητή, διαμορφώνει θελήσεις, αποφάσεις και δράσεις που επενεργούν καταλυτικά και καθοριστικά στην διαμόρφωση των διαφόρων φαινομένων γύρω από το αντικείμενο του δικαιώματος της συλλογικής μνήμης.

Κάποια δείγματα βέβαια συνειδητοποίησης και κινητικότητας γύρω από την ανάγκη προστασίας της συλλογικής μνήμης, είχαμε στην παλιά Λευκωσία με την μορφή διαφόρων εκδηλώσεων: αρθρογραφία, κινητοποιήσεις εναντίον κατεδαφίσεων, συμμετοχή σε οργανώσεις που στοχεύουν στην διατήρηση της παλιάς πόλης, και άλλα

Η συνειδητοποίηση αυτή δεν έχει πάρει ακόμα χαρακτήρα μαζικότητας, ούτε έχει συγκροτηθεί σε μια οργανωμένη δυναμική.

Στο βαθμό που κάποια εξέλιξη διαταράζει τα λιμνάζωντα νερά της καθημερινότητας, κάποιοι (συχνά οι ίδιοι) κινητοποιούνται λίγο ή πολύ προς την κατεύθυνση ασκήσεως στην πράξη του δικαιώματος στην Πόλη. Όμως η εμβρυακή αυτή κατάσταση δεν είναι δύσκολο να μετεξελιχθεί σένα ισχυρό και ενιαίο κίνημα υπεράσπισης του δικαιώματος στην πόλη, ιδιαίτερα του δικαιώματος στην παλιά Λευκωσία.

Παίρνοντας σαν βάση αυτό το δεδομένο οι στήλες αυτές του περιοδικού μας, θα επιχειρήσουν αυτή την εμβρυακή συνείδηση για το δικαίωμα στην συλλογική μνήμη, να την βοηθήσουν στο επίπεδο της πληροφορίας και της θεωρίας, να αναπτυχθεί σένα ώριμο κίνημα ικανό να διαδραματίσει αποφασιστικό παράγοντα στην διάσωση, συντήρηση και αναβίωση της υποβαθμισμένης παλιάς μας πόλης.

Ο βαθμός επιτυχίας αυτής της προσπάθειας θα εξαρτηθή ασφαλώς από μια σειρά απρόβλεπτους και ίσως άγνωστους ακόμα παράγοντες. Ένας παράγοντας όμως σημαντικός που δεν μπορεί κανένας να τον καλύψει ή να τον εξωστρακίσει είναι βασικά η συνειδητοποίηση του αναφέρεται δικαιώματος στην πόλη. Αν όσοι έχουν κατανοήσει βαθειά αυτό το δικαίωμα, ταυτόχρονα αναγνωρίζουν πως ωφείλουν να το ασκήσουν με κάθε μέσο, τότε οι δρόμοι μπορούν να κλείσουν... ακόμα και αν οι «μπουλτόζες» μηχανοκίνητες ή μή συνοδεύονται από αστυνόμους.

ΜΙΑ ΕΝΤΟΝΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

Αγαπητή Σύνταξη,

Στο πρώτο σας τεύχος υπάρχει κι' ένα άρθρο με τίτλο «κοινωνικός σκουπιδότοπος». Φαίνεται ότι ο όρος αυτός τείνει να καθιερωθή. 'Ηδη χρησιμοποιήθηκε πολλές φορές και μάλιστα από τον ίδιο το δήμαρχο.

Ο όρος υποδηλεί προφανώς ότι η παλιά Λευκωσία κατοικείται ή είναι χώρος δουλειάς ή και «δουλειάς» από σκουπίδια της κοινωνίας. Μη βιαστήτε να μου απαντήσετε ότι με τον όρο ΔΕΝ εννοείτε ότι ΟΛΟΙ οι κάτοικοι της παλιάς Λευκωσίας είναι σκουπίδια. Μάλλον δεν το εννοείτε. Σίγουρα όμως εννοείτε ότι η συγκέντρωση σκουπιδιών είναι τέτοια ώστε να προκαλείται γενική δυσωδία.

Υποθέτω επίσης ότι σε τυχόν απάντηση σας είναι πιθανόν να προσπαθήσετε να εκτροχιάσετε τη συζήτηση γύρω από την ακριβή έννοια του όρου «κοινωνικός σκουπιδότοπος» και να τον δικαιολογίσετε μέσα από το κάλυμμα κάποιας επιστημονικότητας. Για να σας βγάλω από τον κόπο, σας εισηγούμαι ένα άλλο τρόπο συζήτησης. Αφού εκαθορίσετε γεωγραφικά το χώρο του σκουπιδότοπου θα είναι ευκολότερο να κοιτάζουμε στα όρια αυτού του χώρου για να βρούμε έτσι τα σκουπίδια.

Ποιοι λοιπόν κατοικούν και εργάζονται στη παλιά Λευκωσία;

Κοινή συνισταμένη αιτία κατοίκησης και εργασίας στη παλιά Λευκωσία είναι το χαμηλό βιοτικό επίπεδο και συχνά η φτώχεια ακριβώς και με όλη τη σημασία της.

Και πρωτ' από όλα η φτώχεια των υπερηλίκων, παραδοσιακών κατοίκων, ή προσφύγων. 'Ολοι αυτοί αργοπεθαίνουν κάτω από τους ύμνους παπάδων και χοτζάδων και το κοφτό ήχο των στρατιωτικών βηματισμών. Πολύ σωστά επισημαίνετε κι' εσείς την έλλειψη ή την ανεπάρκεια κοινωνικής μέριμνας.

Μια άλλη κατηγορία είναι αυτή των «υπηρεσιών» του αγοραίου έρωτα που στοχεύουν τη «λαϊκή αγορά», και που σε αντίθεση με άλλους συναδέλφους τους είναι δημόσια γνωστοί. Που δεν μπορούν να κρύβονται πίσω από την ανωνυμία ενός μονίμως μετατοπιζομένου διαμερίσματος πολυκατοικίας, δεν χρησιμοποιούν σαν «πιάτσα» χώρους «ευηπόληπτους» και «αξιοπρεπείς» αντιστοίχους της πελατείας τους.

Η άλλη κατηγορία είναι αυτή των μικρών βιοτεχνών (μεταξύ άλλων των ττενεκκετζήδων) ή των μικρών υποτυπωδών βιομηχανιών. Αυτών δηλαδή που δεν μπόρεσαν για λόγους οικονομικής ανεπάρκειας να φτιάξουν τις βιτρίνες τους σε πιο «λαμπερές» περιοχές.

Και υπάρχουν ακόμα κι άλλοι περιθωριοποιημένοι από διάφορες αιτίες ψυχασθένειας, αναπηρίας, απροσαρμοστικότητας κ.λ.π.

Και κοντά σ' αυτούς υπάρχουν και αρκετοί παραδοσιακοί κάτοικοι που αρνήθηκαν να φύγουν, απ' τα σπίτια τους.

Αυτοί όλοι απαρτίζουν το κοινωνικό χώρο που χαρακτηρίζεται σαν «κοινωνικός σκουπιδότοπος».

Το πιο επικίνδυνο είναι ότι οι εφευρέτες του όρου φαίνεται ότι εργάζονται ή έχουν σχέση με το ρυθμιστικό σχέδιο Λευκωσίας. Φαίνεται ακόμα ότι ο δήμαρχος ανακαλυψε στον όρο κάποιου είδους εννοιολογική πληρότητα (όπως άλλωστε κι' εσείς) και τον χρησιμοποιεί.

Το ρυθμιστικό σχέδιο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την αναζωογόνηση και συντήρηση της παλιάς Λευκωσί-

ΑΠΟΡΡΙΠΤΟΥΜΕ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Λυπούμαστε γιατί, ενώ με χαρά είδαμε την έκδοση του «ΕΝΤΟΣ», πιστεύοντας πως μπορεί να εξελιχθεί σ' ένα βήμα για την ελεύθερη έκφραση και συζήτηση προβληματισμών γύρω από την Παλιά Λευκωσία, θεωρούμε αναγκαίο να εκφράσουμε σήμερα την απορία μας για την επιπόλαιη παρουσίαση ενός θέματος που έχει ζωτική σημασία για τη περιοχή αυτή. Αναφερόμαστε στο δημοσίευμα του «ΕΝΤΟΣ» με τίτλο «Κοινωνικός Σκουπιδότοπος», που ανακοινώνει τη χρήση του χαρακτηρισμού αυτού από τους κοινωνιολόγους του Δήμου Λευκωσίας.

Με έκπληξη παρατηρήσαμε το χαρακτηρισμό περιοχών με μια έννοια που ποτέ δεν παρουσιάστηκε ή αναπτύχθηκε από εμάς σ' οποιοδήποτε έγκυρη ανάλυση των προβλημάτων της Παλιάς Λευκωσίας, ούτε και συζητήθηκε με το συγγραφέα ώστε να μπορεί να αναφερθεί στους όρους και την ερμηνεία που, κατά την γνώμη μας, θα απέδιδαν πιο σωστά τις απόψεις μας. Η πρόχειρη χρησιμοποίηση του ονόματος τρίτων δεν αποτελεί γνώρισμα της σωστής πληροφόρησης.

Η άποψή μας είναι πως ο χαρακτηρισμός «κοινωνικός σκουπιδότοπος» δεν αποτελεί επιστημονικό όρο, ούτε τον πιο κατάλληλο τρόπο περιγραφής της περιοχής. Η κατανόηση του πολυσύνθετου προβλήματος της παλιάς Λευκωσίας ή οποιασδήποτε περιοχής της δεν προωθείται με εντυπωσιακούς τίτλους.

Θέλουμε να παρατηρήσουμε πως τόσο η ατυχής χρήση του όρου αυτού όσο και η παράλειψη μιας ικανοποιητικής επεξήγησης του τον καθιστούν πιθανή πηγή παρεξήγησης και παραποιήσης τόσο των θέσεων μας όσο και των προθέσεων του Δήμου Λευκωσίας.

Γι' αυτό διευκρινίζουμε: Η Παλιά Λευκωσία συγκεντρώνει πράγματι ένα μεγάλο ποσοστό ανθρώπων με ιδιαίτερα έντονα προβλήματα ευημερίας. Οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης τους εκεί, είναι αποτέλεσμα και ένδειξη της έλλειψης μιας ικανοποιητικής πολιτικής κοινωνικής ευημερίας. Μόνο σαρκαστικά λοιπόν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ο όρος «σκουπιδότοπος» μια που η Παλιά Λευκωσία, και ιδιαίτερα ορισμένες περιοχές της, λειτουργεί σαν ένας πολύ «Βολικός» χώρος με τη δυνατότητα να κρύβει τις ανεπάρκειες της κοινωνικής μας οργάνωσης που εγκληματικά ανέχονται τόσο το κράτος, όσο και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Η χωρική υποβάθμιση και κοινωνική αποσύνθεση της εντειχισμένης πόλης όμως δεν είναι αποτέλεσμα της κοινωνικο-οικονομικής σύνθεσης του σημερινού πληθυσμού, αλλά μιας σειράς άλλων παραγόντων, κοινωνικής φύσης, στους οποίους δεν θέλουμε να επεκταθούμε τώρα. Η σύνθεση του πληθυσμού της επηρεάζει βέβαια αρνητικά τις δυνατότητες αναπαραγωγής και αναζωογόνησης της ώστε να παρουσιάζεται έντονη η ανάγκη για μια οργανωμένη επέμβαση. Γι' αυτό, με κύριο υποκινητή το Δήμο Λευκωσίας, γίνεται μια πρωτοποριακή προσπάθεια για τη διαμόρφωση μιας κοινωνικής πολιτικής κατάλληλης που θα πλαισιώνει τον πολεοδομικό σχεδιασμό-προγραμματισμό της παλιάς πόλης και θα αφορά τη δημιουργία των προϋποθέσεων για τη μεγαλύτερη δυνατή βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των σημερινών κατοίκων και για την ευρύτερη κοινωνική αναζωογόνηση της Παλιάς Λευκωσίας.

Εδώ θα θέλαμε να κλείσουμε την επιστολή μας, έχοντας υπόψη ότι δεν έχομε εξαντλήση το θέμα μια που αυτό δεν ήταν και ο κύριος σκοπός μας. Ελπίζουμε πως θα μας δοθεί η ευκαιρία να αναπτύξουμε και να συζητήσουμε το θέμα πιο διεξοδικά στο μέλλον.

Μαρία Μαύρου
Μάκης Νικολαΐδης
(Κοινωνιολόγοι του Δήμου Λευκωσίας)

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Αγαπητοί Μαρία & Μάκη,

1. Δεν ξέρουμε αν ο όρος «κοινωνικός σκουπιδότοπος» παρουσιάστηκε ή αναπτύχθηκε από σας σε οποιαδήποτε έγκυρη ανάλυση των προβλημάτων της παλιάς Λευκωσίας. Σίγουρα ο όρος αυτός καθ' εαυτός δεν συζητήθηκε προσωπικά με τον γράφαντα το σχόλιο. Ειπώθηκε όμως από σας σε συζήτηση, που έγινε στα πρώτα στάδια της έρευνάς σας. Λυπούμαστε που η υποχρέωση για την αποκατάσταση της

ας. Αν πράγματι ο όρος προέρχεται από τους κύκλους των μελετητών του σχεδίου είναι φυσικό να υποθέσουμε και ορισμένες από τις προθέσεις του σχεδίου αυτού. Ένας από αυτούς είναι σίγουρα να καθαρίσουν τους στάβλους του Αυγεία και τους βλέπω ήδη να κορδώνουν σαν νέοι Ηρακλείς.

Που θα μεταφέρουν όμως τα σκουπίδια; Θα δημιουργήσουν ΑΛΛΟ σκουπιδότοπο - φαντάζομαι προς την κατεύθυνση των συνοικισμών - ή θα τα καταχωνιάσουν λίγα από δω, λίγα από κει για να ΜΗ ΦΑΙΝΩΝΤΑΙ. (Παίρνω σαν δεδομένο ότι δε θα τα κάψουν σε ειδικούς φούρνους).

Όμως το ότι η παλιά Λευκωσία δεν έγινε ολοκληρωτικά ένας σωρός από ερείπια (σε αρκετά σημεία οφείλεται ακριβώς σ' αυτούς τους ανθρώπους. Αυτούς που είχαν το θάρρος (ίσως το θάρρος της φτώχειας) να μείνουν εκεί απ' όπου οι άλλοι ΕΦΥΓΑΝ ή δεν ήρθαν ΠΟΤΕ. Σ' αυτούς τους τελευταίους ανήκουν μάλλον και οι σοφοί μελετητές-εφευρέτες του όρου αλλά σίγουρα όχι εφευρέτες της ιδεολογίας που τον παράγει· της αστικής φυσικά. Που παράγει φτώχεια και πορνεία και περιθώρια αλλά προσπαθεί να τα κρύψει στις γωνιές κι' όταν δεν τα καταφέρνει στρουθοκαμηλίζει, σ' ότι αφορά την οπτική χρήση των οφθαλμών και κροκοδειλίζει σ' ότι αφορά την δακρυγόνα λειτουργία τους.

Τα παραπάνω είναι ενδειχτικά του πως το «ρυθμιστικό σχέδιο» θα «ρυθμίσει»

μια καινούργια σκηνογραφία και φυσικά θα φέρει νέους θεατρίνους αντάξιους του νέου σκηνικού.

Κούλλης Ανδρέου

ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΘΩΝΟΣ

Αγαπητή Σύνταξη,

Αναφερόμαστε στο «ήπιο» σχόλιο σας του 1ου τεύχους, για τις νταλίκες που μπαίνουν στη παλιά πόλη και ειδικά στην Όθωνος. Σας πληροφορούμε συμπληρωματικά ότι:

α) Οι νταλίκες έχουν προκαλέσει αρκετές ζημιές περισσότερο από μια φορές και σε σύρματα του τηλεφώνου και σε τοίχους.

β) Σας πληροφορούμε επίσης ότι μετά τη δημοσίευση του σχολίου σας, μια νταλίκα προκάλεσε ζημιές στη στέγη του σπιτιού που φέρει τον αριθμό 7. Συγκεκριμένα παράσυρε αρκετά κεραμίδια και τη γωνιά της στέγης. Σε παρατήρηση που έγινε στους υπευθύνους δόθηκε η απάντηση, «αφού είναι ετοιμόρροπα... θα πέσουν ούτως ή άλλως».

Εκφράζουμε επίσης την έκπληξή μας ότι παρά το δημοσιεύμα σας, η νταλίκα συνεχίζει κανονικά τα δρομολόγιά της χωρίς καμμιά υπεύθυνη αρχή να ενδιαφερτεί για τη κατάσταση.

Είναι καιρός πιστεύουμε κάποιοι υπεύθυνοι να ενεργήσουν πριν να έχουμε μεγαλύτερες ζημιές.

Φιλικά
Κάτοικοι Όθωνος
21/5/85

μικρής αυτής αλήθειας πέφτει σε μας, μια και στο γράμμα σας, αφήνετε να νοηθεί ότι ποτέ δεν ειπώθηκε.

2. Δεχόμαστε και συμφωνούμε πως ο όρος δεν λέχτηκε ίσως υπεύθυνα και στα σοβαρά, γι' αυτό απολογούμαστε για την χρήση του στο σχόλιό μας, ιδιαίτερα και γιατί δεν συννενοηθήκαμε πρώτα μαζί σας.

3. Συμφωνούμε απόλυτα πως η κατανόηση πολυσύνθετων προβλημάτων, όπως αυτών της παλιάς πόλης δεν προωθείται με εντυπωσιακούς τίτλους. Είναι κάτι που ολόκληρη η συνταχτική ομάδα του περιοδικού απεχθάνεται. Αν δόθηκε αυτή η εικόνα με το σχόλιο, δεχόμαστε την κριτική. Δεν ήταν πρόθεσή μας.

4. Για την ανάγκη ικανοποιητικής επεξήγησης του όρου, θα λέγαμε πως το πρόβλημα δεν είναι εκεί. Τα κοινωνικά προβλήματα της Παλιάς Πόλης δεν πρέπει να αναζητηθούν σε επίπεδο ορολογίας, αλλά στο πραγματικό επίπεδο της ζωής και των συνθηκών διαβίωσης. Σ' αυτή την προσπάθεια το περιοδικό είναι ανοιχτό για οποιαδήποτε συνεργασία και ιδιαίτερα από όσους ήδη έχουν εργαστεί πάνω στο ζήτημα.

... ΚΙ ΕΝΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΜΕΝΟΣ

Αγαπητό «Εντός»,

Η γνωριμία μαζί σου ήταν μια ευχάριστη έκπληξη, γεμάτη συγκίνηση, ξάφνιασμα και νοσταλγία. Νοσταλγία για κάτι που θεωρείτο χαμένο, παραμελημένο, καταδικασμένο να χαθεί στη ροή του χρόνου και της εξέλιξης.

Η εμφάνιση σου κάπου εκεί στην Οδό Μίνωος αντιστοιχεί και με κάποιους δικούς μου οραματισμούς. Τη Μίνωος που το καλημέρισμά της το καθημερινό στην αντίκρυ τουρκική σημαία δεν δίνει παρά ένα γνώριμο μούδιασμα στο διαβάτη που θάθελε να ρίξει ένα περίεργο σουλάτσο, απόγευμα, σ' αυτούς τους ετοιμοθάνατους δρόμους.

Στην οδό Μίνωος λοιπόν, συνοικία Αγίου Κασσιανού, δρόμος παλιού Ολυμπιακού ενεφανίσθη η εκπλήρωση της ανάγκης της εντός των τειχών Λευκωσίας, αυτής της περίεργης πολίχνης που επιμένει να ζει, ενώ την πολιορκά μια υποβόσκουσα σήψη, ν' αποχτήσει τη δική της φωνή να βγάζει έξω τα δικά της μυνήματα, να μεταφέρει την αγωνία της σ' όλους εμάς τους φιλήσυχους βολεμένους πράους Λευκωσιάτες. Ενσαρκώθη αυτή η προσπάθεια εις το πρόσωπο του περιοδικού με τον εύστοχο τίτλο «Εντός των τειχών». Μια αξιόλογη προσπάθεια που από μακρυά μυρίζει ποιότητα καλή δουλειά κι ένα απέραντο μεράκι για τη συντήρηση και επιβίωση της μητρικής μνήμης της παλιάς Λευκωσίας. Ένα μεράκι που το λένε πόνο, ανησυχία, αγωνία και που οι διαδρομές του συγκλίνουν κάθε μήνα στα τυπωμένα φύλλα του «Εντός των τειχών». Αυτή η προσπάθεια να μην σπάση η συνοχή των ιστορικών αποτυπωμάτων και ν' απεγκλωβιστή η θνήσκουσα πόλη από τα πλοκάμια της γενικής αδιαφορίας, πρέπει να δεχτή όλο μας τον ενθουσιασμό και βοήθεια. Το περιοδικό αυτό πρέπει να επιζήση διότι κατά τα φαινόμενα είναι η μοναδική κραυγή που μπορούν να εκβάλουν η ακρωτηριασμένη Ερμού, τα παλιά ερειπωμένα αρχοντικά κάποιες ξεχασμένες γριούλες που όπως πάμε θάναι οι μοναδικές ζωντανές υπάρξεις που θα συναντούμε στη παλιά Λευκωσία, τα φυλάκια της πράσινης γραμμής και οι μνήμες. Οι μνήμες, του Κυπριανού, του Κορνέσιου, του προμαχώνα, της Φανερωμένης. Τέλος πάντων όλες αυτές οι έμψυχες και άψυχες λεπτομέρειες που δένουν το σύνολο της ταυτότητας αυτού του ζωντανού κυττάρου, που εύχωμαι να συνεχίσει, νάναι ο πυρήνας της βιολογικής και πολιτιστικής παράδοσης.

Πριν αφήσω αυτή την επιστολή απευθύνω έκκλιση σε όλους τους επώνυμους και ανώνυμους συμπολίτες και σ' όλα τα πολιτιστικά σωματεία και οργανώσεις να συντρέξουν αυτή τη προσπάθεια αν θέλουμε να μην είμαστε η τελευταία γενιά που γνώρισε τη μήτρα της ιστορίας μας των τελευταίων 300 χρόνων.

Ευχαριστώ για τη Φιλοξενία
Ανδρέας Εγγλεζάκης

(Σημείωμα σύνταξης: Είναι πιθανόν να παρεισφρυσαν μερικά λάθη κατά τη διαδικασία της αποκρυπτογράφησης της επιστολής).

ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

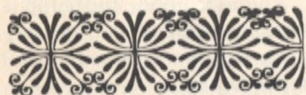
ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΠΑΡΗ

Ισαάκιου Κομνηνού - 7 τηλ. 451803.

Επιγραφές και μεταξοτυπίες πάνω σε όλα τα υλικά (χαρτί, πλαστικό, γυαλί, ύφασμα κ.λ.π.).

Κάθε είδους κατασκευές σ' οποιοδήποτε υλικό όπου χρειάζεται γνώση ζωγραφικής και γλυπτικής.

Πληροφορίες καθημερινά-καφές τα Σάββατα τζαι καλές βροσιές.

Εργαστήρι Χαλκογραφίας και Προυντζογραφίας

Τρικούπη - 33 τελέφωνο 461348.

Οί για να χουμιστούμε μπορεί τζιαι νάχουμε τη μεγαλύτερη συλλογή χαλκογραφημάτων τζιαι προυντζογραφημάτων του παζαρκού. Τζιαι σχεδόν ούλλα κάμνουμεν τα εμείς. Μπόρετε θέμα να μας δήτε να δουλεύκουμε. 'Αμαν έσιετε ώρα ελάτε να πιούμε καφέ τζιαι να κουβεγκιάσουμε.

ΣΟΥΒΛΑΚΙ ΚΟΚΟΣ

Απέναντι που τον Ορφέα. Φρέσκο σπιθκιάσιμο σουβλάκι τζιαι σιεφταλί. Περιβάλλον πάνω στις επάρξεις τζιαι το καλοτζαίρι πουκάτω που τα δέντρα. Τιμές πράσινης γραμμής! 10 (δέκα) σελίνια τη πίττα. Τζιαι πρώτη ποιότη τζιαι περίτου. Τζιαι κάθε δευτέραν εις την τόμπολα οφτόν κλέφτικο.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟ

Θέμης Χριστοδούλου ΛΤΔ

Τρικούπη - 58 τηλ. 463572

- Ειδικευμένο πάνω σε αρχιτεκτονικά είδη και τουριστικής χρήσης έντυπα.

ΣΚΑΡΠΑΡΗΣ - ΜΑΣΤΡΟΣ ΣΠΥΡΟΣ

Ισαάκιου Κομνηνού - 7 τηλ. 451803.

- Κάμνω παπούτσια παντός είδους κανονικά τζιαι ορθοπεδικά.
- Κάμνω ΠΟ·Ι·ΝΕΣ τσαγγαρίσιμες, ΠΟ·Ι·ΝΕΣ για τζινίιν ΠΟ·Ι·ΝΕΣ με κεντήματα για λούσο τζ' ότι χρώμα θέλετε. ΠΟ·ΙΝΕΣ χαμηλές.

ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΙΚΗ

Μ. Ηλιάδης + Π. Νικολαΐδης

Επτανήσου 86—88 τηλ. 459011

Αν θέλετε να παραντζείλετε σκαλιστά χειροποίητα κάμετε το κόπο να δήτε τη δουλειά μας. Αλλοιώς χάννετε τζιαι χάννουμε.

Τεχνοτροπία

Ιπποκράτους - 45 τηλ. 454541

- Είδη Κυπριακής λαϊκής τέχνης.
- Αντίκες (έπιπλα, σκεύη).
- Σουβενίρ, δώρα κ.λ.π.
- Υφαίνουμε κατά παραγγελία.

ΚΑΦΕΘΕΑΤΡΟ ΕΝΑΛΛΑΞ

Λεωφόρος Αθηνάς Νο. 16 τηλ. 430121.

Τι να σας πω. Αφού το ξέρετε. Τζι' αν δεν το ξέρετε δικό σας λάθος. Ελάτε να το μάθετε!

ΜΑΕΙΡΚΟ ΠΩΡΓΟΣ ΛΑΚΗΣ

Πειραιώς 10 τηλ. 476420

Απέναντι που το ππάρκι του παληού δημαρχείου.

Μαειρκό για όσους βαστούν τζαι για όσους έββαστουν.

'Οτι φαΐ πεθυμά ο καθένας.

ΠΑΠΛΩΜΑΤΑ ΗΡΑΚΛΗ

Ισαάκιου Κομνηνού 17 τηλ. 477607.

'Οσοι θέλουν ν' απλώνουν τα πόδκια τους μακρυά κάμνουν το πάπλωμα τους στου Ηρακλή.

Τιμές στάνταρ. Για όσους κρατούν μαζί τους το «Εντός» τα ίδια.

ΤΑΠΕΛΛΟΓΡΑΦΕΙΟ «NEON LAMPS»

Χριστόδουλος Βιλανος

Τρικούπη 44 τηλ. 475297.

Κάμνω σας ταπέλλες κάμνω σας τζ' ευκολίες φτάνει να με πκιερώνετε με δίχως δυσκολίες.

Πρωτότυπες πίττες στη Λαϊκή γειτονιά

Σωκράτης. τηλ. 450663

Τυρρόπιττες, ελιόπιττες, κοτόπιττες, φλαούνες, κινέζικες κρεατόπιττες, σουφλέ, καρπασίτικο, πισίηες, λουκουμάδες, χυμούς φρούτων κι' άλλα ποτά.

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

Οθέλλου 1, τηλ. 438052 (κοντά στη πύλη Αμμοχώστου). Κάτι για σήμερα μιας άλλης εποχής.

Ταβέρνα Αξιοθέα

Οδός Αξιοθέας - 9 τηλ. 430787 'Αγιος Κασσιανός.

- Περάστε τη βραδυά σας στο κλασσικό παραδοσιακό δρομάκο με τα γεράνια.

Μαζί με τ' όμορφο και δροσερό υπάρχει και η αντίστοιχη κουζίνα ποιότητας.

- Επίσης Σουβλάκια σιεφταλιά ττέικ αγουέι με δέκα (10) σελίνια τη πίττα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΗΣ

- Ταπέλλες και τέντες κάθε είδους.
- Μεταξοτυπία σπέσιαλ.
- Το γοργόν και χάριν έχει κι' όποιος βιάζεται σκοντάφτει.

ΜΑΧΑΛΕΠΙ

Καλό τζαι φρέσκο μαχαλεπί καθημερινά στο έμπα του Κολοκάση. 'Εσιει τζαι ππεριβάζι στον οσσιόν.

ΚΑΦΕΝΕΣ ΜΟΥΣΚΗ

στο έμπα του Κολοκάση.

- Για καλό λευκωσιάτικο καφέ στου Μουσκή.
- Για ραχάττι στη πρωϊνή λιακάδα στου Μουσκή.
- Για ένα κονιάκκι με κάτι τις στου Μουσκή.
- Για ιστορίες της παλιάς Λευκωσίας στου Μουσκή με τον Μουσκή.

ΛΑ·Ι·ΚΗ ΤΕΧΝΗ

'Ελα στο κατάστημα «Λαϊκής τέχνης» στην Αριστοκύπρου 17 της Λαϊκής γειτονιάς. Θ' ανακαλύψεις ένα σωρό όμορφα χειροτεχνήματα. 'Αλλα παραδοσιακά κυπριακά καμωμένα από έμπειρα χέρια κι' άλλα φτιαγμένα από μας με κέφι και γούστα.

Τηλέφωνο 459907.

ΚΑΒΑΛΛΕΤΟ

Ιπποκράτους 39Α τηλ. 459142

Είδη: ζωγραφικής
Αγιογραφίας
Ψηφιδωτού.

Μαζί με τις συμβουλές μας σε όσους τις χρειάζονται. Βρισκόμαστε πίσω από τη λαϊκή γειτονιά.

Αγγειοπλαστείο - Αγγειοπωλείο

Γ. Κοντού στη Λαϊκή γειτονιά, τηλ. 456977.

- 'Ολα τα προϊόντα μας κατασκευάζωνται από μας.
- Μια αντιπροσωπική συλλογή της κυπριακής αγγειοπλαστικής η οποία ενσωματώνει πνεύμα έρευνας και ανανέωσης με σεβασμό της παράδοσης.

Κουρειο και μαθηματα μπουζουκιου ο Ττομης

Εκτωρος 34 τηλ 430804
παρα τον Ολυμπιακο

Για κουρεμα
Για ξιουρισμα
αγε σβησε
τζια περιποιημενο

Για να μαθετε μπουζουκι
η να δητε να μαθαινουν
σαν ιξιουριζεστε
Ελατε στου Ττομη

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Μ + Γ Περικλέους

Πειραιώς - 19 τηλ. 475996-7

Μεταφέρω, κουβαλώ ότι θέλετε που μιτσίν ως μιάλο, 'Αψε σβήσε.

Φκιερώνω τζαι βόθρους.

ΡΑΔΙΟΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΕΙΔΗ

Αλέξαντρος Στεφανής

Ιπποκράτους 3 τηλ. 463487

Εισάγουμε τις κασέττες Βίντεο και μαγνητοφώνου "KONICA".

ΜΠΑΚΑΛΙΚΟ

Ανδρέας Χριστοδουλίδης

Ταρτακαλάς, τηλ. 466365

- Φρέσκα φθαρτά, όλων των ειδών κονσέρβας και κατεψυγμένα.
- Δεχόμαστε παραγγελίες από το τηλέφωνο.

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΡΚΩΤΗΣ

Στοά Θεοδουλίδη (δίπλα στο παλιό δημαρχείο) τηλ. 465329-465085.

- Το πρώτο γραφείο μεταφορών της Λευκωσίας με την ανάλογη πείρα, γρήγορη εξυπηρέτηση τζιαι ζαμηλές τιμές.

ΙΟΥΝΙΟΣ ΣΤΗΝ ΠΥΛΗ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

Σάββατο 1 Ιουνίου, 5.30-9.00 μ.μ.
Στην τάφρο της Πύλης Αμμοχώστου

«Φεστιβάλ Παιδιού», που οργανώνεται από την Επιτροπή Προστασίας και Ευημερίας του Παιδιού.

Τρίτη 4 Ιουνίου, 8 μ.μ.

Η Παγκύπρια Κίνηση «Ίσα Δικαιώματα - Ίσες Ευθύνες» οργανωνει διάλεξη με θέμα «Η εξουσία πάνω στη γυναίκα».
Εισηγητής: κ. Άθως Ερωτοκρίτου, Ψυχολόγος.
Θα ακολουθήσει συζήτηση.

Πέμπτη 6 Ιουνίου 7 μ.μ.
Υπαίθριο θέατρο Πύλης Αμμοχώστου

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Παιδική Ορχήστρα και Χορωδία «Karl Orff»
Η συναυλία αυτή οργανώνεται από το Δήμο Λευκωσίας σε συνεργασία με το Εθνικό Ωδείο Κύπρου.
Είσοδος ελεύθερη.

Παρασκευή 7 Ιουνίου, 8.30 μ.μ.

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Ρεσιτάλ πιάνου από την Κούλα Κωνσταντίνου
Το ρεσιτάλ οργανώνει ο Δήμος Λευκωσίας σε συνεργασία με το Ελληνικό Ωδείο Λευκωσίας.
Είσοδος: £1.00 και £0.50 σεντ από το Ωδείο και την Πύλη Αμμοχώστου

Δευτέρα 10 Ιουνίου — Σάββατο 15 Ιουνίου

Έκθεση Κινέζικης Τέχνης και χειροτεχνίας που οργανώνεται από την Πρεσβεία της Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Κίνας, σε συνεργασία με τη Μορφωτική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας.
Τα εγκαίνια της έκθεσης θα γίνουν τη Δευτέρα 10 Ιουνίου στις 8.00 το βράδυ.

Τρίτη 11 Ιουνίου, 8.30 μ.μ.

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Η Γερμανίδα πιανίστρια Gunda Scharlach παρουσιάζει ένα πρόγραμμα από έργα Händel και Bach.
Εισιτήρια προς £2.00 και £1.50 από την Πύλη Αμμοχώστου

Πέμπτη 13, Παρασκευή 14 και Σάββατο 15 Ιουνίου, 9.00 μ.μ. — *Υπαίθριο θέατρο της Πύλης Αμμοχώστου*
«Αντιγόνη» του Jean Anouilh
Θεατρική παραγωγή από το ACT (Anglo-Cypriot Theatre)
Εισιτήρια προς £1.50 από το βιβλιοπωλείο Bridgehouse και από τον κ. Tim Caudery Τηλ. 421943.

Δευτέρα 17 Ιουνίου, 8.30 μ.μ.

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Συναυλία από τους μαθητές του Ελληνικού Ωδείου Ακροπόλεως — Στροβόλου
Είσοδος: £1.00 και £0.50 σεντ από το Ωδείο και την Πύλη Αμμοχώστου

Τρίτη 18 Ιουνίου — Κυριακή 10 Ιουνίου

«Έκθεση για τους Karl Marx - Friedrich Engels»
Την έκθεση αυτή οργανώνει το Γερμανικό Ινστιτούτο Goethe
Στις 8 το βράδυ, ο καθηγητής Dr Iring Fetscher, θα μιλήσει με θέμα «Ο Μαρξ - σήμερα» (η διάλεξη θα δοθεί στα αγγλικά με σύντομη περίληψη στα ελληνικά).

Τετάρτη 19 Ιουνίου, 7.30 μ.μ.
Υπαίθριο θέατρο της Πύλης Αμμοχώστου

4ο Καλλιτεχνικό Φεστιβάλ «Ειρηνική Συμβίωση»
Οργανώνεται από το Σύνδεσμο Ηνωμένων Εθνών Κύπρου. Το φεστιβάλ περιλαμβάνει έκθεση τεχνης των μαθητών δυο Δημοτικών Σχολείων της Λευκωσίας με θέμα: «Ηνωμένα Έθνη — 40 χρόνια ζωής».

Δευτέρα 24 Ιουνίου, 8.30 μ.μ.
Υπαίθριο θέατρο Πύλης Αμμοχώστου

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
«Βραδυά Μπαλέτου»
Η βραδυά οργανώνεται από το Δήμο Λευκωσίας σε συνεργασία με την Ακαδημία Μουσικής και Μπαλέτου.
Είσοδος: £1.00 και £0.50 σεντ από την Ακαδημία και την Πύλη Αμμοχώστου.

Τρίτη 25 Ιουνίου, 8 μ.μ.

Κυπριακό Κέντρο Unesco
Συζήτηση με θέμα: «Η συναδελφοσύνη και η καλύτερη επαφή μεταξύ των διαφόρων κοινοτήτων της Κύπρου»

Τετάρτη 26 Ιουνίου, 8 μ.μ.
Υπαίθριο Θέατρο Πύλης Αμμοχώστου

Κυπριακό Κέντρο Unesco
Καλλιτεχνικό Πρόγραμμα με Λαϊκούς χορούς
Συμμετέχουν χορευτικά Συγκροτήματα εκπροσώπων κοινοτήτων της Κύπρου.

Πέμπτη 27 Ιουνίου 8.30 μ.μ.

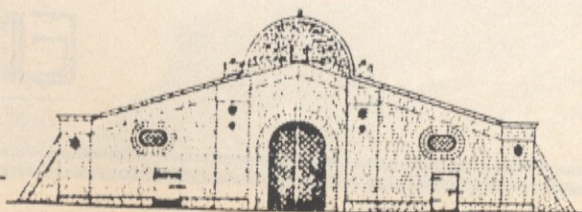
Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Συναυλία μαθητών με κονσέρτα του Ελληνικού Ωδείου Λευκωσίας
Η συναυλία οργανώνεται από το Δήμο Λευκωσίας σε συνεργασία με το Ελληνικό Ωδείο Λευκωσίας.
Είσοδος: £1.00 και £0.50 σεντ από το Ωδείο και την Πύλη Αμμοχώστου.

Παρασκευή 28 Ιουνίου, 7 μ.μ.

«Τενεκεδούπολις» της Ευγενίας Φακινού
Παιδική Θεατρική παράσταση από τα παιδιά του νηπιαγείου «Το Περιβόλι»

Σάββατο 29 Ιουνίου, 7.30 μ.μ.
Υπαίθριο Θέατρο Πύλης Αμμοχώστου

Αφιέρωμα στο Ευρωπαϊκό Έτος Μουσικής
Μπαλλέτο από το Εθνικό Ωδείο Κύπρου
Είσοδος δωρεάν

Μέχρι τώρα στο «Τρίτη και θέμα» έχουν γίνει εκδηλώσεις-παραστάσεις για την «Κυπριακή Ποίηση», «Το Κυπριακό Θέατρο Σκιών», για την ταινία του Κύπριου σκηνοθέτη «Κάθοδος των Ενιά», για την Ποίηση του Μιχάλη Πασιαρδή, για τον «Έρωτα και την Ποίηση» με τον Κλείτο Ιωαννίδη, για το νέο περιοδικό της Παλιάς Λευκωσίας «Εντός των Τειχών».
Στο πρόγραμμα του «Εναλλάξ» έχουν ήδη προγραμματιστεί και οι εκδηλώσεις για τους ποιητές Κυριάκο Χαραλαμπίδη, Λεύκο Ζαφειρίου, Κώστα Μόντη, Παύλο Λιασίδη, Θοδώση Πιερίδη, Τεύκρο Ανθία, Ναζίμ Χικμέτ, Μπέρτολτ Μπρέχτ, τους νεώτερους και Κύπριους ποιητές και μια σειρά από κοινωνικά θέματα.

Φωτογραφία από την εκδήλωση του «Κάθε Τρίτη και θέμα» που έγινε στις 2 Απριλίου '85, για τον μεγάλο ποιητή της Χιλής και της Αμερικής ΠΑΜΠΛΟ ΝΕΡΟΥΝΤΑ. Εισηγητής ήταν ο Ρικάρτο Λόπεζ που διάνθιζε την ομιλία του με ήχους και παραδοσιακά τραγούδια της Χιλής.

Η ΜΕΣΗΒΡΙΝΗ ΑΡΓΙΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΑΤΟΧΗΣ

ΠΑΠΑ·Ι·ΩΑΝΝΟΥ:

«Το ΑΚΕΛ-Αριστερά πιστέβει πως η μεσημβρινή αργία είναι μία από τις σπουδαιότερες κατακτήσεις της εργατικής τάξης, ιδιαίτερα σαφτές τις δύσκολες στιγμές που περνά ο τόπος μας. Η ώρα της μεσημβρινής αργίας είναι ιερή γιατί εκείνην την ώρα, με την ησυχία που επικρατεί, μπορούν οι κατώτερες τάξεις του λαού να βκάλλουν το φουμίν τους.
Όταν υπάρχει ποτούτη, τέθκια, ησυχία, μπορεί κανένας πιο ίφκολα να ακούει τους πλανώδιους μικροπωλητές που διαλαλούν το πράμαν τους, τους παγωτάρηδες, τους μαχαλλεπάρηδες, τους κουλλουράδες κ.λ.π.
Πρέπει να σεβαστούμεν τούτες τες ώρες και να καταλάβωμεν πως κι αφτοί, οι τέθκιοι, οι κουλλουράδες κ.λ.π. είναι άνθρωποι που θέλουν να ζήσουν. Είναι κι αφτοί λαός που με τον αγώναν τους βοηθούν στη διεθνοποίηση του Κυπριακού. Οι καιροί είναι δύσκολοι, ενώ ο Ιμπεριαλισμός δυναστέβει τον λαόν μας πέλασελα.
Ο κύριος Κυπριανού πρέπει να καταλάβει πως δεν μπορεί να παίζει με τούτην, την τέθκιαν την εξουσίαν, και να αρνίεται στο λαόν το αναφαίρετο δικαίωμα του να κάμνει μεσημβρινήν αργίαν. Απαιτούμεν να συγκλειθεί το Συνταγματικόν Δικαστήριον και να αποφασίσει. Ο Ιμπεριαλισμός δεν θα περάσει».

ΚΛΗΡΙΔΗΣ:
«Ο Δημοκρατικός Συναγερμός και εγώ προσωπικά πιστέβομεν πως ο ύπνος του λαού είναι από τα βασικώτερα πράγματα σε μιαν εβνομούμενων πολιτείαν με δημοκρατικήν παράδοσιν δυτικού τύπου.
Θα συμφωνούσαμεν να κατωχυρωθεί συνταγματικά αφτό το αίτημα κι ο λαός να κοιμάται απρόσκοπτα, δεδομένου ότι δεν θα τον ενοχλούν οι φωνές των μικροπωλητών. **Όταν** κατωχυρωθεί θεσμικά ο ύπνος πιστέβουμεν πως είναι αχρείαστη η μεσημβρινή αργία. Εξ' άλλου αφτά τα επαγγέλματα είναι εντελώς παρασιτικά και δεν εμπίπτουν στο υπάρχον σύνταγμα, ούτε προσδίδουν κύρος σ' ένα πολιτισμένο λαό. Συμφωνούμεν και εμείς ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί και να ερμηνέψει τας γραφάς. Εφχαριστώ.

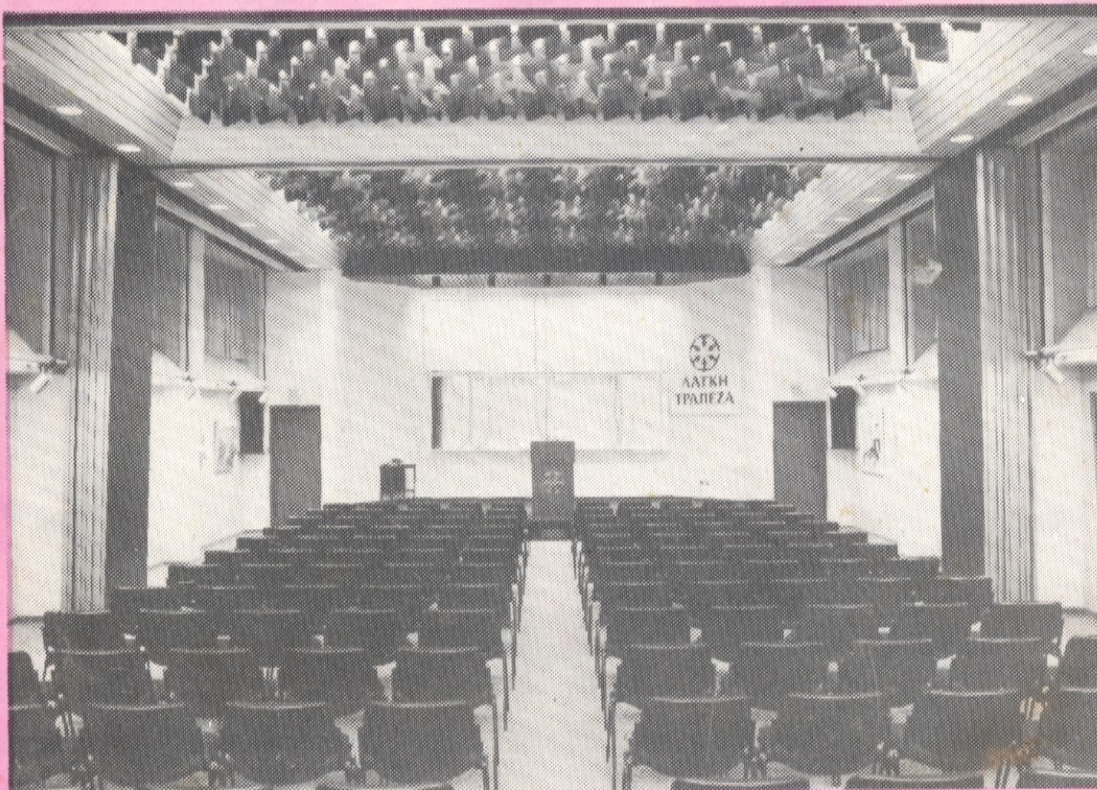
ΛΥΣΣΑΡΙΔΗΣ:
«Αδέλφια, φίλοι, συναγωνιστές. Δεν υπάρχουν περιθώρια επανάπαφσης. Ο λαός πρέπει να παραμένει άγρυπνος. Η ΕΔΕΚ τάσσεται εναντίον του ύπνου και της μεσημβρινής αργίας. Για να σωθεί αφτός ο λαός θα πρέπει να υιοθετηθεί το δίπτυχο εθνικής σωτηρίας, που εμείς τόσο καθαρά αναλύσαμε στο λαό. Δηλαδή: θα πρέπει 1ον) Να συσταθούν αντιϊμπεριαλιστικές σκοπιές εναλλάξ σ' όλους τους περίβολους και τις πλατείες, και 2ο) Να ιδρυθεί Λαϊκή Πολιτιφυλακή εκλεγμένη από το λαό και να γίνεται δημοκρατικός έλεγχος στους πλανώδιους. Ο φασισμός δεν θα περάσει!»

ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ:
«Μια μουζουρού νάκκον πασιά, ενίφτην τζι εστολίστην τζι επήεν εις την εκκλησιάν... Είναι αδιανόητον. Είναι πέραν πάσης αμφιβολίας αδιανόητον. Δεν υπάρχει ομογνωμία. Τι θέλουν επιτέλους; Ας μας πουν! Ο λαός έχει ανάγκη ηρεμίας και γαλήνης σ' όλους τους κόλπους του. Οι μέρες μας είναι δύσκολες. Θα πρέπει να αγωνιστούμεν με όλες μας τις δυνάμεις για να κάμωμεν αφτόν τον λαόν να γελά, να χαίρεται, και να παίζει. Να αναβιώσουν τα παλιά ήθη και έθιμα. Τα παλιά κυπριακά λαϊκά παιχνίδια, όπως το λιγκρίν τζιαι ο **ζίζυρος. Τα σκατούλλικα είναι προς συζήτησιν.** Το μέγεθος επίσης της λίγκρας είναι προς **διαπραγμάτεφσιν. Διότι μπορεί ο δεξιός και ο αριστερός πόλος να εξάπτουνται, αλλά η εβλυγισία** της λίγκρας στην δεδομένη ***στιγμή***, **μπορεί να τις θέσει εν αντιθέσει**. ***Ζήτω η*** Κύπρος».

ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΛΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Αρχ. Μακαρίου Γ 39, Τ.Κ. 2032, Λευκωσία - Κύπρος, Τηλ: (02)450000, Τέλεξ: 2494

εκπαιδευτικο και πολιτιστικο κεντρο

Το Εκπαιδευτικό και Πολιτιστικό Κέντρο αποτελεί μια ακόμα έκφανση της πολυδιάστατης πολιτικής κοινωνικής υπευθυνότητας της Λαϊκής Τράπεζας.
Το Κέντρο αντανακλά τη φροντίδα και το ενδιαφέρον της Τράπεζας για το προσωπικό της, το μεγάλο αριθμό μετόχων, πελατών, φίλων και του κοινού γενικότερα στον τομέα της πολιτιστικής και εκπαιδευτικής ανάπτυξης.

Το Κέντρο, που άρχισε τη λειτουργία του την Άνοιξη του 1983, έχει δυο κύριες επιδιώξεις:

- την επαγγελματική εκπαίδευση και μετεκπαίδευση των μελών του προσωπικού όλων των βαθμίδων αλλά και τη συστηματική ενημέρωσή τους πάνω σε θέματα γενικού ενδιαφέροντος, που είναι απαραίτητη για ένα ολοκληρωμένο τραπεζίτη.

- την ευγενή φιλοδοξία να διοργανώνει διαλέξεις και συζητήσεις πάνω σε σημαντικά επίκαιρα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά, πολιτιστικά και συναφή θέματα καθώς επίσης καλλιτεχνικές εκθέσεις και άλλες εκδηλώσεις.